

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİMİN KÜLTÜREL TEMELLERİ ANA BİLİM DALI
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ PROGRAMI

TÜRKİYE'DEKİ ARKEOLOJİ MÜZELERİNDE MÜZİKLE İLGİLİ
NESNELERİN KÜLTÜR, SANAT VE MÜZİK EĞİTİMİ
BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

DOKTORA TEZİ

Ferda ÖZTÜRK

Ankara
Eylül, 2011

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİMİN KÜLTÜREL TEMELLERİ ANA BİLİM DALI
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ PROGRAMI

TÜRKİYE'DEKİ ARKEOLOJİ MÜZELERİNDE MÜZİKLE İLGİLİ
NESNELERİN KÜLTÜR SANAT VE MÜZİK EĞİTİMİ
BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

DOKTORA TEZİ

Ferda ÖZTÜRK

Danışman: Prof. Dr. Ayşe ÇAKIR İLHAN

Ankara
Eylül, 2011

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Bu çalışma jürimiz tarafından Eğitimin Kültürel Temelleri Anabilim Dalında
DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan Prof. Dr. Ayşe ÇAKIR İLHAN (İmza)

Üye Prof. Dr. Candan DİZDAR TERVİEL..... (İmza)

Üye Doç. Dr. Müge ARTAR..... (İmza)

Üye Doç. Dr. Aytekin ALBUZ (İmza)

Üye Yrd. Doç. Dr. Ömer ADIGÜZEL (İmza)

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

06/09/2011

(İmza Yeri)

Akademik Unvanı, Adı-Soyadı

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

“Türkiye’deki Arkeoloji Müzelerinde Müzikle İlgili Nesnelerin Kültür, Sanat ve Müzik Eğitimi Bağlamında İncelenmesi” başlıklı bu araştırmada Türkiye’deki arkeoloji müzelerinde bulunan müzikle ilgili nesnelerin Anadolu kültür ve sanatına nasıl yansıdığı, müzik olgusunun toplumların kültür ve sanatının içinde nasıl yer aldığı ve bu nesnelerin eğitim ve daha çok müzik eğitiminde nasıl kullanılabileceğini ortaya koymaktır.

Arkeolojik müzik nesneleri ile çalışmam konusunda beni yönlendirip cesaretlendirerek, geçmiş ve bu gün ilişkisini kültür, sanat, müze ve eğitim bağlamında kurmamı sağlayan ve bu konuda bana yeni ufuklar açan değerli hocam tez danışmanım Prof Dr. Ayşe Çakır İlhan’a, envanter çalışması yaptığım müzelerin yönetici ve uzmanlarına, Tez izleme komitemde yer alarak çalışmamın farklı boyutlarını görmemi sağlayan Doç. Dr. Aytekin Albuz ve Yrd. Doç. Dr. Ömer Adıgüzel’e, araştırmamda bana destek veren Sayın Oğuz Elbaş’a ve Yüksek Lisans sürecinden beri sanat eğitimi alanında benden desteğini esirgemeyen sevgili hocam, Prof. Dr. İnci San’a teşekkür ederim.

ÖZET

TÜRKİYE'DEKİ ARKEOLOJİ MÜZELERİNDE MÜZİKLE İLGİLİ NESNELERİN KÜLTÜR, SANAT VE MÜZİK EĞİTİMİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Öztürk, Ferda

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü,

Eğitimin Kültürel Temelleri Anabilim Dalı

(Güzel Sanatlar Eğitimi Programı)

Danışman: Prof. Dr. Ayşe Çakır İlhan

Eylül 2011, 222 sayfa

Türkiye'deki arkeoloji müzelerinde müzikle ilgili nesnelerin kültür, sanat ve eğitim bağlamında incelenmesi ve buna bağlı olarak örnek müzik eğitimi olanaklarının ortaya konulması amacıyla yapılmıştır.

Araştırmada betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Türkiye'deki Arkeoloji Müzelerinde bulunan müzik nesneleri oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini, Türkiye'deki Arkeoloji Müzelerinden; Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Çorum Müzesi, İzmir Arkeoloji Müzesi, Antalya Müzesi, Çanakkale Müzesi ve İstanbul Arkeoloji Müzesi olmak üzere toplam altı müze oluşturmuştur. Araştırmanın örnekleminin seçilmesinde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın verilerinin toplanması amacıyla literatür ve envanter taraması yapılmıştır. Ulaşılan müzik nesneleri özelliklerine ve çağlarına göre sınıflandırılarak analiz edilmiştir.

Araştırmanın sonucunda, Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde Neolitik- Kalkolitik, Tunç, Koloni, Hitit, Demir ve Roma Çağlarına ait 17 adet; İzmir Arkeoloji Müzesi'nde Koloni, Demir ve Roma Çağlarına ait 29 adet; Antalya Arkeoloji Müzesinde Neolitik- Kalkolitik ve Roma Çağlarına ait 9 adet; Çorum Müzesi'nde Hitit Çağlarına ait dört 4 adet; İstanbul Arkeoloji Müzelerinde, Neolitik- Kalkolitik, Tunç Çağı, Hitit Çağı, Demir ve Roma

çağlarına ait 16 adet Çanakkale Arkeoloji Müzesi'nde Demir ve Roma çağlarına ait 6 adet, toplamda 81 adet müzik nesnesine ulaşılmıştır.

Türkiye'de yer alan arkeoloji müzelerindeki müzikle ilgili nesneler kültür, sanat ve müzik eğitimi bağlamında incelenmiş, bu incelemeler doğrultusunda ilköğretim müzik eğitimi alanında 1-5. sınıflar için eğitim modülü geliştirilmiştir. Deneysel bir çalışmada geliştirilen bu eğitim modülünün uygulamasına yer verilebilir. Türkiye'deki arkeoloji müzelerinde bulunan müzik nesneleri koleksiyonu ile ilişkilendirilmiş eğitim programları tasarlanarak oluşturulacak eğitim kitapçıkları müze izleyicileriyle buluşturulabilir.

Müzik eğitimi süreci içinde önemli bir miras olan arkeoloji müzelerdeki müzik nesnelerinden yararlanarak duyuşsal kazanımları da içine alan yaratıcı drama süreçli müze eğitimi çalışmalarının planlanmasının, müzik tarihi ve eğitimine önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Müzik Eğitimi, Müze Eğitimi, Arkeoloji Müzesi

SUMMARY

STUDY OF THE OBJECTS RELATED TO MUSIC IN THE ARCHEOLOGICAL MUSEUMS IN TURKEY ACCORDING TO THE CULTURE, ART AND MUSIC EDUCATION

Ankara University Institute of Educational sciences

Department of Cultural basics of Education

(fine Arts Education Program)

Advisor: Prof. Dr. Ayşe Çakır İlhan

September 2011, 211 pages

This study has been achieved for the sake of studying the objects related to music in the archeological museums in Turkey according to the culture, art and music education and introducing the music education opportunities.

Descriptive scanning technique has been used in the research. The music objects in the archeological museums in Turkey make the content of the research. The examples of the research include the ones from the archeology museums in Turkey; Ankara Anatolian Civilization Museum; Çorum Museum, İzmir Archeology Museum, Antalya Museum, Çanakkale Museum and İstanbul Archeology Museum. Purpose based sampling technique has been used in choosing the sampling of the research.

Literature and storage scanning have been achieved for gathering the information of the research. Music objects and the data belonging to their own era reached in data analysis have been analyzed by being categorized.

At the end of the research; in Ankara Anatolian Civilization Museum,17 archeological music objects belonging to the Neolithic, Calcholithic, Bronze, Colony, Iron and Rome Ages; in the İzmir Archeology Museum, 29 belonging to the Colony, Iron and Rome Ages; in Antalya Archeology Museum, 9 archeological music objects belonging to the Neolithic-Calcholitits and Rome Ages; in Çorum Museums 4 archeological objects belonging to the Hittite Ages; in İstanbul Archeology Museums,16 belonging to the Neolithic-

Calcholithic, Bronze Age, Hittite Age, Iron and Rome Ages, in Çanakkale Archeology Museum, 6 Archeological music objects and at total 16 objects, belonging to the Iron and Rome Ages have been reached.

Music related objects in the archeology museums in Turkey have been investigated in terms of culture, art and music education. In accordance with these investigations, education module and activities have been suggested in music education for 1-5 grades students. This education module improved in a experimental study can be carried out. Education booklets can be presented to the museum guests by designing education programs assesinated with the museum objects collection found in the archeology museums in Turkey. Each teacher , from all fields, to have a study about museums, can be provided with proper in-service education by museum experts and pedagogs.

The planning of the music education studies with drama process including cognitive acqusition by using the music objects in archeology museums, which are important heritages for the music education process, is thought to make great contribution.

Key Words: Music Education, Museum Edication, Archeology Museum.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET	iii
SUMMARY	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	x
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem	1
1.2. Amaç	6
1.3. Önem.....	6
1.4. Sınırlılıklar.....	8
1.5. Tanımlar	8
BÖLÜM II.....	10
ARKEOLOJİ MÜZELERİ VE ARKEOLOJİ MÜZELERİNDE MÜZİK İLE İLGİLİ NESNELERİN KÜLTÜR, SANAT VE EĞİTİM BOYUTU	10
2.1. Türkiye’de Bulunan Arkeoloji Müzeleri.....	10
2.1.1. Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi	12
2.1.2. İzmir Arkeoloji Müzesi	13
2.1.3. Antalya Arkeoloji Müzesi	14
2.1.4. Çorum Müzesi	15
2.1.5. İstanbul Arkeoloji Müzeleri	16
2.1.6. Çanakkale Arkeoloji Müzesi	17
2.2. Arkeoloji Müzelerinde Müzikle İlgili Nesneler.....	18
2.2.1. Kendi Tınlar Çalgılar (İdiofonlar).....	19
2.2.2. Derili Vurmalılar (Membranofonlar)	21
2.2.3. Telli çalgılar (Kordofonlar)	22
2.2.4. Nefesli- Hava Akımlı Çalgılar (Aerofonlar).....	25
2.3. Arkeoloji Müzelerinde Bulunan Müzikle İlgili Nesnelerin Kültürel Boyutu.....	26

2.4. Arkeoloji Müzelerinde Bulunan Müzikle İlgili Nesnelerin Sanatsal Boyutu	35
2.5. Arkeoloji Müzelerinde Bulunan Müzikle İlgili Nesnelerin Eğitim Boyutu	43
BÖLÜM III	51
YÖNTEM	51
3.1.Araştırmanın Modeli	51
3.2. Evren ve Örneklem	51
3.3. Verilerin Toplanması	52
3.4. Verilerin Analizi	52
BÖLÜM IV	53
BULGULAR ve YORUMLAR	53
4.1. Arkeoloji Müzelerinde Bulunan Müzik Nesnelerine İlişkin Bulgular ve Yorum	53
4.1.1. Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi	53
4.1.2. İzmir Arkeoloji Müzesi	68
Koloni Çağı	68
4.1.3. Antalya Arkeoloji Müzesi	85
4.1.4.Çorum Müzesi	93
4.1.5. İstanbul Arkeoloji Müzeleri	99
4.1.6. Çanakkale Arkeoloji Müzesi	112
4.2. Arkeoloji Müzelerindeki Müzik Nesnelerine İlişkin İlköğretim Müzik Eğitimi ne Yönelik Bulgular ve Yorum	121
4.2.1. İlköğretim Müzik Eğitim Programı Genel Özellikleri	121
4.2.2. 1- 5. Sınıflar İçin Arkeoloji Müzelerinde Müzik Eğitimi Modül Önerisi	125
BÖLÜM V	139
SONUÇ VE ÖNERİLER	139
5.1. Sonuç	139
5.2. Öneriler	142
KAYNAKÇA	1433
Ek-1 : Müzik Eğitim Modülü	151
Ek-2 : Kronoloji	207
Ek-3 : Araştırma İzni	208

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi.....	67
Tablo 2. İzmir Arkeoloji Müzesi.....	84
Tablo 3. Antalya Arkeoloji Müzesi.....	93
Tablo 4. Çorum Müzesi.....	98
Tablo 5. İstanbul Arkeoloji Müzeleri.....	111
Tablo 6. Çanakkale Arkeoloji Müzesi.....	117
Tablo 7. Ankara Anadolu Medeniyetleri, İzmir Arkeoloji, Antalya Arkeoloji, Çorum, İstanbul Arkeoloji ve Çanakkale Müzelerindeki sayı olarak dağılımı	119
Tablo 8. İlköğretim 1.Sınıf Müze Öncesi-Müze-Müze Sonrası Etkinlik Modülü	128
Tablo 9. İlköğretim 2.Sınıf Müze Öncesi-Müze-Müze Sonrası Etkinlik Modülü	129
Tablo 10. İlköğretim 3.Sınıf Müze Öncesi-Müze-Müze Sonrası Etkinlik Modülü	130
Tablo 11. İlköğretim 4.Sınıf Müze Öncesi-Müze-Müze Sonrası Etkinlik Modülü	131
Tablo 12. İlköğretim 5.Sınıf Müze Öncesi-Müze-Müze Sonrası Etkinlik Modülü	132

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1 (“Av Sahnesi- Duvar Resmi (Fresk)”); En:2.20m, Yükseklik: 0,82m).....	54
Fotoğraf 2 (“Yaban Keçisi Formlu Oyuncak Çingirak” Eski Tunç Çağı.Yük: 4,9 cm, En:6,6 cm)	55
Fotoğraf 3 (“ Testi Formlu Oyuncak Çingirak” Eski Tunç Çağı. Yükseklik: 5,9cm. En: 3,5 cm).....	55
Fotoğraf 4 (“ Bronz Sistrum”-Eski Tunç Çağı Yüksek: 25,5 cm, Gen:17cm, Ağırlık: 108.373 gr)	56
Fotoğraf 5 (“Bronz Çalpara” Tunç Çağı - Yüksek:5.1 cm. çap: 7.8 cm)57	
Fotoğraf 6 (“Bronz Çalpara – Tunç Çağı“ Çapı:7,6 cm, Sap uzunluğu: 5,1cm, Sap kalınlığı: 1.7 cm, Sapın ucundaki tomurcuğun çapı: 1,5 cm)	57
Fotoğraf 7 (“Bronz Güneş Kursu – Eski Tunç Çağı” Yüksek: 32.4 cm. gen: 29 cm.).....	58
Fotoğraf 8 (“Bronz Güneş Kursu – Eski Tunç Çağı” Yüksek: 23.7 cm. gen: 34cm.).....	59
Fotoğraf 9 (“Gümüş Güneş Kursu – Eski Tunç Çağı” Yüksek: 22.3 cm. gen: 21.1 cm.).....	59
Fotoğraf 10 (“ İmandık Kabartmalı Vazo – Hitit Çağı” Yüksek: 82cm. Ağız gen: 48 cm.).....	60
Fotoğraf 11 (“İmandık Vazo” Kesit-Lir çalanlar)	61
Fotoğraf 12 (“İmandık Vazo” Kesit-Çalpara çalanlar)	61
Fotoğraf 13 (Bitik vazosu parçası)	61
Fotoğraf 14 (“Darbuka- P.T. – Koloni Çağı” Yüksek: 57 cm. Ağız Çapı: 35 cm.).....	62
Fotoğraf 15 (“Darbuka- P.T. – Koloni Çağı” Yüksek: 57 cm. Ağız Çapı: 35 cm.).....	62
Fotoğraf 16 (“Basalt Ortostat – Geç Hitit Çağı”. Yüksek: 0,25 cm. Gen:134 cm. Kalınlık: 0,35- 0,55 cm.).....	63
Fotoğraf 17 (“Kireç taşı – Geç Hitit Çağı”. Yüksek: 1.24 cm. Gen: 1.47 cm. Kalınlık:0.29- 28 cm.)	64

Fotoğraf 18 ("Andezit Ortostat – Hitit Çağı". Yük: 1,04 m. Gen: 1,33 m. Kalınlık: 0,24 – 0,21m.)	64
Fotoğraf 19 ("Kibele Kabartması- Frig Çağı". Yük: 134 cm. Gen: 56 cm. Der:28 cm)	65
Fotoğraf 20 ("Kibele Kabartması- Frig Çağı". Yük: 134 cm. Gen: 56 cm. Der:28 cm)	65
Fotoğraf 21 ("Kibele Kabartması- Frig Çağı". Yük: 134 cm. Gen: 56 cm. Der:28 cm)	65
Fotoğraf 22 ("Apollon Heykeli" Yük: 34,5 cm. Gen: 14,5 cm. Kaide Gen: 16,5 cm. Kaide Yük: 5 cm.)	66
Fotoğraf 23 ("Bayraklı Darbukası".Boy: 53. 5 cm. Ağız:45cm. Bel: 10cm.)	68
Fotoğraf 24 ("Figürin". Yük: 0,065cm.).....	69
Fotoğraf 25 ("Figürin". M.Ö 5.yy.Yük: 0,065cm)	69
Fotoğraf 26 ("Figürin". M.Ö 5.yy.Yük: 0,07cm.Gen: 0,062 cm.)	70
Fotoğraf 27 ("Figürin parçası". Helenistik Dönem.Yük: 0,079cm)	70
Fotoğraf 28 ("Figürin parçası". Roma Dönemi.Yük: 0,044cm. Gen:0,031cm.)	71
Fotoğraf 29 ("Figürin". Yük: 0,063 cm.).....	71
Fotoğraf 30 ("Figürin". Yük: 0,066 cm.Gen:0,05cm)	72
Fotoğraf 31 ("Dans eden Menad figürini". Klasik Dönem. Yük:6,2 cm. Alın Yük: 0,6 cm. Gen: 1,2 cm.)	72
Fotoğraf 32 ("Figürin". Ölçüler: Yük: 0,116cm.Gen:0,047cm.Kalınlık: 0,025	73
Fotoğraf 33 ("Apollon Heykelciği":Ölçüler: 15,5x5,6x2,8cm.)	73
Fotoğraf 34 ("Apollon Heykelciği":Ölçüler: 16x5,6x2,6 cm.)..	74
Fotoğraf 35 ("Apollon Heykelciği":Klasik dönem.Ölçüler: 18,7x6,5x5,8 cm.)	74
Fotoğraf 36 ("Apollon Heykelciği". M.Ö 6.yy.Yükseklik:0,09 cm.)	75
Fotoğraf 37 ("Apollon Heykelciği".M.Ö 5.yy. Yükseklik:0,145 cm.)	75
Fotoğraf 38 ("Apollon Heykelciği" M.Ö 5.yy. Yükseklik:0,165 cm.)	76
Fotoğraf 39 ("Apollon Heykelciği". M.Ö 5.yy. Yükseklik:0,135 cm.)	76
Fotoğraf 40 ("Apollon Heykelciği". M.Ö 5.yy. Yükseklik:0,135 cm.)	77

Fotoğraf 41 ("Apollon Heykelciği". Klasik dönem. Ölçüler: 15x6x3,4cm.)	77
Fotoğraf 42 ("Apollon Figürin". M.Ö. 480 Yük: 0,156 cm., Gen: 0,037 cm.).....	78
Fotoğraf 43 ("Apollon Figürin". M.Ö 480. Ölçüler: Yük: 0,154, Gen:0,032 cm.)	78
Fotoğraf 44 ("Mermer Kabartma" Helenistik Çağ. Yük: 63 cm. En: 130 cm. Kal.: 32 cm.)	79
Fotoğraf 45. (" Mermer Friz" Yük: 0,66 m. En: 1,32 m. Kalınlık: 0,20m.).....	79
Fotoğraf 46 ("Kabartma" Yük: 0,77cm. Gen: 2,17 cm. Kalınlık: 0,81cm.).....	80
Fotoğraf 47 ("Kabartma" Helenistik Dönem. Kalınlık: 0,32cm. Boy:63 cm. En:130 cm.).....	80
Fotoğraf 48 ("Lagynos". Boy: 23.3cm.)	81
Fotoğraf 49 ("Kandil" .7x8,2x2,5 cm.)	82
Fotoğraf 50 ("Kandil" 0,10x 0,065cm.)	82
Fotoğraf 51 ("Yüzük taşı". Ölçü: Hellis şeklinde kısa çapı 7, Uzun çapı: 20mm)	83
Fotoğraf 52 (Çingirak. Yük:7. 6 cm. Çap: 5 cm.)	85
Fotoğraf 53 (" Krater". Roma. Yük:23.8cm. Çap: 25.4 cm) ..	86
Fotoğraf 54 ("Çan Krater" Yük:23.8cm. Çap: 25.4 cm)	87
Fotoğraf 55 ("Çan Krater" Yük:23.8cm. Çap: 25.4 cm)	87
Fotoğraf 56 ("Kabartma mermer". Yük: 129. Gen: 60 cm. Kalınlık: 90 cm.).....	88
Fotoğraf 57 ("Apollon Kitharos", Roma çağı -Yük: 72 cm. Gen: 143 cm.).....	89
Fotoğraf 58 ("Marsyas Heykeli" Roma Çağı Yük: 1,82 cm. Gen: 52 cm.).....	90
Fotoğraf 59 ("Atalante heykeli" Roma Çağı, Yük: 225 cm) ...	91
Fotoğraf 60 ("Apollon ve lir". Ağırlık: 16. 4 gr.).....	91
Fotoğraf 61 ("Düdük-P.T" Hitit. Yükseklik:4 cm)	93
Fotoğraf 62 ("Oyuncak P.T Çingirak". Hitit. Uzunluk:6,7 cm, Yükseklik:3,7 cm).....	94

Fotoğraf 63 (“Hüseyindede Kabartmalı Vazo (Büyük)”. Eski Hitit.Yük.: 65,5 cm. Gen.: 50,5 cm. Çap: ağız.48,5 cm.)	95
Fotoğraf 64 (“Hüseyindede Kabartmalı Vazo (Küçük)”. Hitit Çağı.Yük: 52cm. Gen: 26,4cm. çap: ağız.27,4 cm.).....	96
Fotoğraf 65 (“Flüt parçası”. Uzunluk; 6,8 cm, Çap; 1,3 cm ve 1,8 cm).....	99
Fotoğraf 66 (“Çalpara” Yükseklik;8 cm, Çap; 7,4 cm).....	100
Fotoğraf 67 (“ Bronz çalpara”. Yükseklik; 6,9 cm, çap; 7,3 cm)	100
Fotoğraf 68 (“Çalpara”. Yükseklik; 5,2 cm, çap; 10,2 cm).....	101
Fotoğraf 69 (“ Bazalt kabartma” 8.yy. Yükseklik; 113 genişlik; 145 cm)	102
Fotoğraf 70 (“Apollon’a adanmış stel” Roma.Yükseklik:22,5cm, Genişlik; 24 cm)	103
Fotoğraf 71 (“Adak Steli” Roma. Ölçüler: Yükseklik:53cm, Genişlik: 26,5 cm, Kalınlık; 7 cm).....	103
Fotoğraf 72 (“Kitharalı Müz”. Yükseklik; 70,5 cm, Genişlik; 40, 5 cm).....	104
Fotoğraf 73 (“ Dionizal sahneli lahit” Yükseklik; 115 cm, Boy; 209 cm).....	105
Fotoğraf 74 (“ Dionizal sahneli lahit” Yükseklik; 115 cm, Boy; 209 cm).....	105
Fotoğraf 75 (“ Dionizal sahneli lahit” Yükseklik; 115 cm, Boy; 209 cm).....	105
Fotoğraf 76 (“ Dionizal sahneli lahit” Yükseklik; 115 cm, Boy; 209 cm).....	106
Fotoğraf 77 (“ Dionizal sahneli lahit” Yükseklik; 115 cm, Boy; 209 cm).....	106
Fotoğraf 78 (“ Dionizal sahneli lahit” Yükseklik; 115 cm, Boy; 209 cm).....	106
Fotoğraf 79 (“ Dionizal sahneli lahit” Yükseklik; 115 cm, Boy; 209 cm).....	106
Fotoğraf 80 (“ Dionizal sahneli lahit” Yükseklik; 115 cm, Boy; 209 cm).....	106

Fotoğraf 81 (“ Dionizal sahneli lahit” Yükseklik; 115 cm, Boy; 209 cm).....	106
Fotoğraf 82 (“Lir Çalan Apollon” Roma Dönemi)	107
Fotoğraf 83 (“Tympanon çalan kadın heykelciği”. Yükseklik;10 cm, Genişlik; 5,5 cm).....	107
Fotoğraf 84 (“ Pan heykelciği”. Roma Çağı. Yükseklik; 67,5 cm)	108
Fotoğraf 85 (“Flüt çalan erkek heykelciği”. Arkaik. Ölçüler: Yükseklik; 15,1 cm, Genişlik; 6,6 cm)	108
Fotoğraf 86 (“Apollon heykelciği” Roma Çağı. Yükseklik; 29 cm)	109
Fotoğraf 87 (“ Arkaik erkek heykelciği”. Yükseklik; 8 cm)	109
Fotoğraf 88 (“ Arkaik erkek heykelciği”. Yükseklik; 8 cm)	110
Fotoğraf 89 (“ Arkaik erkek heykelciği”. Yükseklik; 8 cm)	110
Fotoğraf 90 (“ Arkaik erkek heykelciği”. Yükseklik; 8 cm)	110
Fotoğraf 91 (“Mermer lahit”. M.Ö 6.yy.Ölçüsü: En:160cm.Boy: 178cm.).....	113
Fotoğraf 92 (“Mermer lahit”. M.Ö 6.yy.Ölçüsü: En:160cm.Boy: 178cm.(Kesit).....	113
Fotoğraf 93 (“Mermer lahit”. M.Ö 6.yy.Ölçüsü: En:160cm.Boy: 178cm.(Kesit).....	113
Fotoğraf 94 (“Taht’a oturan, Arp Çalan Kadın Figürini”. Klasik Çağ. Yükseklik: 13,6cm.).....	114
Fotoğraf 95 (“Oturan, Flüt Çalan Kadın Figürini”. Klasik Çağ. Yükseklik: 144 cm.).....	114
Fotoğraf 96 (“Shaker(marakas) Çalan Kadın” Klasik Çağ. Yükseklik: 13, 6 cm.).....	115
Fotoğraf 97 (“ Siren Figürini”. Klasik Çağ. Yükseklik: 1,6cm)	115
Fotoğraf 98 (Dans Eden Kadın Figürini”. Yükseklik: 16,5cm.)	116

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem

Çağlar boyunca yaşamış tüm toplumlar gelişim süreçleri içinde sürekli bir arayış içinde olmuşlardır. Her toplum bir sonrakine kültür aktarımı yapmış ve öğrenme ürünü olarak insanın değerler sisteminin gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Kültür, içinde birçok değişkeni barındıran bir kavramdır ve bu da kültürü tanımlanmasını zorlaştırmaktadır.

Kültür kavramı ilk olarak 20.yy başlarında araştırmacıların dikkatini çekmiş ve pek çok farklı tanım ile algılanmaya ve adlandırılmaya çalışılmıştır. “Kültür, aynı zamanda sanatı oluşturan dinamiklerin başında yer aldığı için ayrı bir önem kazanmıştır. Kültür, insanoğlunun kendi için, kendi mutluluğu, rahatı ve potansiyel güçleri adına kendinin var ettiği, var edebildiği her şey” olarak tanımlanmıştır (Erinç, 1995: 10).

Kültür, köken ve amaç yönünden, baş koşul olarak insan varlığını benimsemekle birlikte, kuruluş, önem, yaygınlık bakımından değişik boyutlar gösteren pek çok çeşitli öğelerden meydana gelir. Böylece kültür ile uygarlık arasında bir ayrılık, dolayısıyla da bir karşıtlık söz konusu değildir (Uygur, 2006:8).

Toplum, yaşayışını sürdürebilmek için, her alanda olması gerektiği gibi kültür ve sanat alanında da geçmiş uygarlığını koruyarak değişen koşullarla beraber, yeni değerler yaratabilmelidir. Kültürün kendini en çok hissettirdiği öğelerden birisi müziktir. Müzik kültürü, kendini kültürün tüm alanlarında yaşam biçimlerine yansıtmıştır. Müziğin kökenini doğuşunu ve oluşumunu

incelerken onun kültürle olan ilişkisini göz ardı etmek mümkün görülmemektedir.

Müzik, kültürün pek çok farklı görünümüyle alışılabilmesi ve çözülebilmesi için anahtar niteliğindedir; çünkü müzik, söz konusu toplumlarda hem üretimi örgütleyen, dinsel ritüeli, tarihsel bilgiyi, ahlaki öğretileri taşıyan bir araç hem de toplumsal bilinçaltına ve değerlere ilişkin unsurları içinde barındıran bir ifade biçimidir. Tüm bu nedenlerle, tarih boyunca kültürün gelişmesi ve aktarımı ile kültürler arası etkileşimi kavramada müzik, bilim insanlarına olanak sunmaktadır. Her kültür ve uygarlık alanı çevresini etkilediği gibi, (doğal ve kültürel) çevresinden etkilenir ve değişir; değişimiyle de kendi çevresini ve öteki varlıkları etkiler. Bu nedenle günümüzü anlayabilmek için geçmişimizin kültürünü ve sanatını da anlamak durumundayız (Helvacı, 2007:1, Güvenç, 2007: 17-18)

Tarih boyunca müzik sanatının kökenini, doğuşunu ve oluşumunu açıklamaya ilişkin görüşler arasında birtakım ortak özellikler bulunmaktadır. “Bu görüşlerden ilki; söylencelerden, dinsel kaynaklardan, mitsel bilgilerden kaynaklanan görüşlerdir. İkincisi; insanlık tarihindeki birtakım gözlemlerden kaynaklanan görüşlerdir. Üçüncüsü ise; insanlık tarihindeki birtakım uygulamalardan kaynaklanan görüşlerdir. Söz edilen tüm görüşlerin temelinde insan vardır. Kültürün bir ögesi olan müzik, kesinlikle insan eyleminin, insan çabasının, bir ürünüdür (Uçan, 1994: 45-46).

Müzik olgusunun gerçekleşmesi ve incelenmesinde, insan yaşamının zaman içindeki sürecini incelemek gerekir. “İnsan yüzlerce yıl sadece hayatta kalma içgüdülerinin yönlendirmesiyle birey ve tür olarak var olabilmıştır. Bu içgüdüyle avlanmış; üremiş ve iyi bir barınak ve av bulmak için durmaksızın yer değiştirmiştir. Zamanla edindiği tecrübeyle enerjisini daha iyi kullanmanın yollarını keşfederek, hayvanları evcilleştirmiş, yediği bitkileri kendisi yetiştirmeye başlamıştır. Daha kolay bir şekilde beslenmesini sağlayan bu yollar yeni ihtiyaçlar doğurmuş ve onları karşılayabilmek için gelişmeye devam etmiştir. Tarımda ve hayvancılıkta kullanmak üzere araçlar yaparak teknolojiyi oluşturmuştur. İnsanoğlunun bütün bu uğraşları onu yerleşik hayata zorlamıştır. Buna uygun olan, verimli ve sulak bölgelerde, ilk yerleşim alanlarını kurmuştur. İnsan yerleşik yaşamla birlikte enerji kullanımında da

ileri bir aşamaya geçerek gün geçtikçe kültürü yaratmıştır. Bu kültür serpilerek yeni boyutlar kazanmaya, yetkinleşmeye devam etmiştir. Böylelikle ilkel zamanlardan ilk uygarlıklar dönemine geçilmiştir. Uygarlık tarihinde Anadolu'nun ve büyük ölçüde bugünkü Ortadoğu coğrafyasında yer alan Mezopotamya'nın önemli bir yeri vardır. Toprağın ve iklimin uygun olduğu bu topraklarda, 10.000-15.000'lere tarihlenen tarım, sonraki zamanlarda bazıları çağdaş olan eski Sümer, Babil, Akad, Asur, Luvi, Hatti, Hitit uygarlıklarının doğmasını, bu uygarlıklarsa ulaştıkları kültürel düzeylerle insanlık tarihinde yeni bir sayfanın açılmasını sağlamışlardır" (Erol, 2008: 21).

Yaşamın başlangıcında daha çok içgüdüleriyle davranan insan zamanla kendine özgü yaşam biçimini oluşturmuş ve bu süreçte anlatım gereci olarak kullandığı sesleri zamanla müziğe dönüştürmüştür. Müziğin ilkel çağlardan başlayarak, insan yaşamının her alanında ve her kültürel oluşumda var olduğu bilinmektedir.

Doğa sunduğu malzemelerle insanoğlunun imgelemine seslenip, yeni yaratılar için ona esin kaynağı olmuştur. İnsan konuşmayı nasıl kendi kendine öğrendiyse müziksel anlatıları da öyle bulup geliştirmiştir. Müzik, başlangıçta çalışmalara, gündelik eylemlere eşlik etmek amacıyla kullanılmış ve müziğin kendisi bir amaç değil hayatı kolaylaştıran bir araç olmuştur. Daha sonra hem fiziksel hem de psikolojik olarak gelişen insan, uyum ve denge duygusu oluşturan sesleri kullanırken, kendisiyle birlikte, yaptıklarını da yetkinleştirmiştir. Yeni çalgılar bulunmuş, eskilerini daha da geliştirerek yeniden yapılandırmıştır (Erol, 2008: 19).

Müzeler, müziğin bu uzun soluklu serüveni hakkında en önemli kaynaklar olarak yerini almaktadır. İnsanlık tarihinin geçmişini ve bugününü gösteren, geleceğe ait ipuçları veren en önemli kurumlardan biri olan arkeoloji müzeleri, insan topluluklarının ya da bir kurumun gelişimini yazılı ve görsel belgelerle sistemli bir ürün olarak bize sunar. Geçmişle günümüz arasında köprü kurmamızı sağlayan önemli kurumlardır.

Sanat, bilim, kültür ya da tarihsel değeri olan nesneleri toplayarak, bunları toplumun gelişmesi ve eğitilmesi amacıyla inceleyen, sergileyen kurum; kısaca ICOM olarak anılan Uluslararası Müzeler Konseyi'ne göre

müzenin tanımı, “Kültürel değer taşıyan unsurlardan oluşan bir bütünü çeşitli biçimlerde korumak, incelemek, değerlendirmek, özellikle halkın beşerî beğenisinin yükselmesi ve eğitimi için sergilemek amacıyla kurulmuş, kamu yararına olan sürekli bir kurumdur” şeklinde yapılmıştır. Müzeler; geçmiş yüzyılların yaşam biçimlerini, bilim, teknik, sanat anlayışı içerisinde inceleyen ve günümüze olduğu kadar geleceğe de yansıtmayı amaçlayan kurumlar olup, sergiledikleri eserler yoluyla insan bilgisinin gelişmesine katkıda bulunmayı amaçlarlar. Müzeler, insan soyunun nasıl ilerlediğini, doğal olayların nasıl oluştuğunu, aile yaşamının nasıl geliştiğini, en etkili anlatım yöntemleriyle açıklamaya çalışır ve bu nedenle de bir araştırma merkezi niteliği taşımaktadır (ICOM, (2007).

Müzecilik tarihi incelendiğinde, müzelerin bir yandan koruma, araştırma ve bilgi üretme işlevini sürdürürken bir yandan da yaygın eğitim kurumu olarak işlev gördükleri bilinmektedir. Geçmişte ziyaretçiler, müze gezerken salt bilgi almakta iken, günümüzde müzeler bu rolü kendi akışına bırakmamakta, eğitim işlevini örgün ve programlı bir şekilde yerine getirmeyi amaçlamaktadırlar (İlhan, 2008: 21).

Günümüzde değişen müzecilik anlayışıyla birlikte müzeler amaçlarını yeniden gözden geçirmek zorunda kalmışlardır. “Müzelerdeki eğitim etkinliklerinin genel amacı, müzenin öğrenme potansiyelini yükselterek farklı izleyici gruplarına ulaşmaktır. Çağdaş ülkelerde müzelerin öğretimdeki yeri çok iyi değerlendirilmekte, farklı izleyici gruplarına yönelik çeşitli etkinlikler sunulmaktadır. Bu eğitim etkinlikleri temel olarak müze koleksiyonlarındaki nesneler aracılığıyla yapılandırılmaktadır (Tezcan, 2005: 1).

Müzeler, öğrenmeyi kolaylaştıran çeşitli nesneleri barındırmaları ve bu nesnelerle bağlantılı farklı eğitim etkinlikleri sunmaları nedeniyle, günümüzde artık her alanda önemli bir öğrenme ortamı olarak görülmekte ve çağdaş bir toplumda bulunması gereken kurumlardan biri olarak kabul edilmektedir. Müzeler, kültür eğitimi içinde yer almaktadırlar.

San, müzeleri, kültürel özgür zamanlar açısından her yaşta kesimin yararlanacağı bir alan olarak vurgulanmakta, öğrenmenin sağlandığı, söylemsel ve tartışmalı bir öğrenmenin yanı sıra, duyuşsal yaşantısal

öğrenmenin de sağlanacağı, durağan ve dingin olmayan, yalnızca edilgence sergilemelerle yetinmeyen, gerek araştırmaları yönlendirebilecek veriler taşıyan, belgeliğini, kitaplığını açan, metinlerden, akademik yayınlardan, biyografilerden, mektup ve günlüklerden, harita, fotoğraf, çizelge gibi malzemelerinden yararlanan, gerek düşüncelerin yaratıldığı ve paylaşıldığı, bir forum olarak okullardaki öğretim programlarıyla eş zamanlı program ve etkinlikler düzenleyen, gerektiğinde müzenin bulunduğu kentin oluşumunu aydınlatabilen, izleyici-müzeci-malzeme arasında olduğu kadar, izleyiciler arasındaki iletişimi sağlayan bir kültür eğitimi uygulama alanlarından biri olarak tanımlamaktadır (San, 1997: 195).

Bütün bunlar dikkate alındığında müzelerin kültür, sanat ve eğitim alanında önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Müzelerde yer alan nesneler aracılığıyla insanların kültür, sanat ve eğitim bağlamında geçmişleri ile ilişki kurmaları sağlanabilir. Bu noktada ise nesne öğretimi önem taşımaktadır.

Nesne öğretimi, araştırmacının gözlem ve deneyle bilgi kazanmasını sağlamaktadır. Calkins, nesne öğretimini, duyu algılarıyla başlayan ve gözlemlene ve düşünmeyle devam eden gelişme sayesinde öğrencinin zihnini, şeyler ve eylemlerle ilgili önemli olguları ve bunların yazılı ve sözlü dille ilişkilerini anlamaya hazırlama olarak tanımlamıştır (Akt: Greenhill, 1999: 46).

Müzedede öğrenmenin gerçekleşebilmesi için müzede yapılan etkinlikler büyük önem taşımaktadır. Etkinlik, ziyaretçide merak duygusunu uyandırır ve yeteneklerini kullanması için onu davet eder (Artar, 2010: 57).

Kültür, sanat ve eğitimde önemli bir yere sahip olan müzik eğitiminde, genelde bilişsel kazanıma yönelik, sınıf ortamında kuramsal bir program izlenmektedir. Müzik eğitimi süreci içinde önemli bir miras olan müzelerdeki arkeolojik müzik nesnelerinden yararlanarak duyuşsal kazanımları da içine alan müze eğitimi çalışmalarının planlanmasının, müzik eğitime önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda Türkiye’de, özellikle arkeoloji müzelerinde bulunan müzikle ilgili nesnelerin kültür, sanat ve eğitim bağlamında incelenmesi ve geçmiş dönemlere ait bu nesnelerin kullanım olanaklarının değerlendirilmesi, arkeoloji müzelerinde müzikle ilgili

nesnelerden hareketle eğitim olanaklarının ortaya konulması, araştırmanın problem durumunu oluşturmaktadır.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın genel amacı, Türkiye'deki arkeoloji müzelerinde müzikle ilgili nesnelerin kültür, sanat ve müzik eğitimi bağlamında incelenmesidir.

Bu genel amaç doğrultusunda araştırma kapsamındaki müzelerde, aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır,

1. Arkeoloji müzelerinde müzikle ilgili ne tür nesneler bulunmaktadır?
2. İlköğretim müzik eğitiminde arkeoloji müzelerinde bulunan müzikle ilgili nesnelerden nasıl yararlanılır?
3. İlköğretim 1.-5. Sınıflar için arkeoloji müzelerindeki müzik nesneleri ile müzik eğitime yönelik nasıl bir modül oluşturulabilir?

1.3. Önem

Müzeler yolu ile öğrenme bugün tüm uygar dünyada kabul gören bir yaklaşımdır. Bugüne dek müzelerin eğitim işlevi üzerine pek çok araştırma yapılmış olmasına karşın konuyu Türkiye'deki arkeoloji müzelerindeki müzik nesnelerinin kültür eğitimi ilişkisi içinde ele alan başlı başına bir çalışma bulunmamaktadır. "İnsan" dünya evriminin, "kültür" insan evriminin, "müzik" de insan ve kültür evriminin bir parçası olduğu unutulmamalıdır. Türkiye'deki arkeoloji müzelerindeki müzikle ilgili kültürel varlıkların (nesnelerin), müze-müzik bilimi ve kültür eğitimi bağlamında incelenmesi ve irdelenmesi gerekmektedir.

Müzedeki bir nesneyi anlamlandırabilmek, ondaki kültür ve sanat birikimini görmek, o nesne ile iletişime geçerek sanat eğitimi ile gerçekleştirilebilecek bir süreçtir. Müzedeki bir nesneyi anlamlandırabilmek ayrıca bir uzmanlık gerektirmektedir. Nesneyi anlamlandırmadan önce tanımlarız. Tanım nesneye ait tartışılmaz bilgileri içerir ve bu nedenle tanımlanmayan nesneyi anlamlandıramayız. Günümüzde eğitim, müzelerin temel işlevleri arasındadır. Çağdaş müzecilikte koleksiyonların korunması ve

araştırılması kadar, doğru tanımlanmış nesnelerle yapılan müze eğitimi çalışmaları aracılığıyla, izleyicilerin müze koleksiyonlarına ulaşmasını sağlamak, müzelerin en önemli görevlerinden biri olarak kabul edilmektedir.

Eğitimin aktif nitelik alması ve görsel eğitim araçlarının eğitim yöntemi olarak benimsenmesiyle birlikte günümüzde müzelerin ideal bir eğitim kurumu olarak eğitimcilerce keşfedilmesi, müzelerin de aktif öğrenmeye verecekleri katkıların farkına varmaları eğitim-müze işbirliğini doğurmuştur. Bundan sonra müzeler örgün eğitimin yanında hazırladıkları eğitim programları ile etkin öğrenme ortamları sunan yaygın eğitim kurumları olarak çalışmaya başlamışlardır (Abacı, 2001: 4).

Literatür tarama ile Anadolu'da kullanılan arkeolojik müzik nesnelerinin neler olduğu, bu nesnelerin kültür ve sanat boyutundaki önemine dikkat çekilerek bu nesnelerin müzik eğitim materyali olarak nasıl kullanılacağına örnekleri verilmiştir.

Yapılan literatür taraması, araştırma kapsamındaki müzelerde arkeolojik müzik nesneleri ile ilgili yapılan envanter çalışmaları, konferanslar, konu ile ilgili uzman görüşleri sonucunda bu nesnelerin kültür, sanat ve eğitim bağlamında araştırılması, özellikle eğitimde ve müzik eğitiminde kullanım örnekleri yok denecek kadar azdır.

Bu nedenle arkeoloji müzelerinde müzikle ilgili nesnelerin kültür, sanat ve eğitim bağlamında incelenmesi ve Türkiye'deki arkeoloji müzelerinde bulunan müzikle ilgili nesnelerin, eğitim amaçlı olarak etkili kullanım olanaklarının ortaya konulması, genel anlamda kültür eğitimine, özel anlamda ise kültür, sanat, müzik eğitimi ve müzik bilimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu araştırma ile bugün yazılı dünya müzik tarihi içinde pek yer verilmediğini gözlemlediğimiz, ancak dünya müzik sanatının evriminde çok önemli bir yeri olduğu belirlenen müzik tarihine ait değerlere ve binlerce yıl öncesinden gelen Türkiye coğrafyasının müzik tarihine dikkatli bir bakış geliştirerek katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışma yapılan müzelerdeki müzik nesneleri ile ilgili ulaşılan ve içerikte ayrıntısı ile verilen bulgular müze eğitiminde müzik nesneleri ile ilgili çalışma yapmak isteyen müzik eğitimcileri ve eğitimcilere birçok olanaklar

sunmaktadır. Çünkü eldeki bulgular birçok alanda eğitim yapan eğitimcilere de ışık tutacak düzeydedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma,

1. Türkiye’ deki arkeoloji müzelerinden; Anadolu Medeniyetleri Müzesi, İstanbul Arkeoloji Müzeleri ve İzmir Arkeoloji Müzesi, Antalya Müzesi, Çanakkale Müzesi ve Çorum Müzesi ile bu müzelerde yer alan müzik nesneleri ile sınırlıdır.
2. İlköğretim 1-5. sınıflar için hazırlanan müzik eğitimi modül önerisi boyutları ve Hitit Uygarlığı ile sınırlıdır.
3. İlköğretim 1-5 müzik eğitimi dersi öğretim programı ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Araştırmada kullanılacak bazı terim ve kavramların tanımları aşağıda açıklanmıştır.

Arkeoloji: Arkeoloji, kazı bilimidir. Geçmiş uygarlıkları, yazılı belgelerle birlikte, anıtlara ve maddi kalıntılara bakarak inceleyen bilim dalıdır (Uçankuş, 2000: 3).

Arkeoloji Müzeleri: Ortadan kaybolmuş kültürlerle ilgili olan ve kültürlerin incelenmesinde kazılardan büyük oranda yararlanan müzelerdir (Riviere, 1962: 95).

Eğitim Bilimi: Eğitim ve öğretimi kurallara bağlayan bilim koludur (Türk Dil Kurumu, 2005: 606) .

Kültür: Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmeye kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünüdür (Türk Dil Kurumu, 2005: 1282). Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü (Türk Dil Kurumu, 2005: 1283).

Kurs: Yuvarlak ve yassı biçimli nesne, ağırşak (Tük Dil Kurumu, 2005:1260)

C-14 Testi: Radyo Karbon metodu ile yaş tayini. Hem kendiliğinden hem de yapay olarak üretilen bir radyoizotoptur. Willard Frank Libby, paleontolojik devirlerden veya tarihin derinliklerinden arda kalan kalıntıların yaşlarının tayininde yeni ve şaşmaz bir yöntem olarak Karbon -14'ün kullanılabileceğini kanıtlamış ve bu buluşuyla 1960 yılı Nobel Ödülü'nü kazanmıştır (Özden, 1983: 25).

Müze: Toplumun ve onun gelişiminin hizmetinde olan, halka açık, insana ve yaşadığı çevreye tanıklık eden materyallerin üzerinde araştırma yapan, toplayan, koruyan, bilgiyi paylaşan, inceleyen ve bu materyalleri eğitim amacıyla topluma estetik zevkler verebilme doğrultusunda sergileyen bağımsız, sürekliliği olan kuruluşlardır (ICOM, 2006).

Müze Eğitimi: İnsanların var olan bilgi, yetenek ve kişisel ilgilerine göre müze koleksiyonlarından deneyim kazanmalarını, kendi anlamlarını çıkarmalarını sağlama ve yaşam boyu eğitimlerine katkıda bulunma sürecidir.

Müzik Eğitimi: Müziksel davranış kazandırma ya da müziksel davranış değiştirme sürecidir (Uçan, 1994: 7).

Müzikoloji: Akademik ve bilimsel olarak müziğin özelliklerini ve değişimini inceleyen bilim dalıdır (Kaplan, 2008: 87).

Nesne Öğretimi: Duyu algılarıyla başlayan ve gözlemlene ve düşünmeyle devam eden gelişme sayesinde öğrencinin zihnini şeyler ve eylemlerle ilgili önemli olguları ve bunların yazılı ve sözlü dille ilişkilerini anlamaya hazırlayan süreçtir (Akt, Greenhill: 46).

Sanat Eğitimi: Sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitimidir (San, 2003: 17).

2. BÖLÜM

ARKEOLOJİ MÜZELERİ VE İLKÖĞRETİM MÜZİK EĞİTİMİ

2.1. Türkiye’de Bulunan Arkeoloji Müzeleri

Müzeler, kültürel değerlere sahip bir bütünü, çeşitli araçlarla korumak, incelemek, değerlendirmek ve halkın eğitimi ve estetik beğenisinin yükseltilmesi için çalışan, sanat, bilim, tarih, teknoloji, sağlık gibi konulara ilişkin koleksiyonları barındıran kurumlardır (Riviere, 1962: 24).

Türkiye müzelerinin geçmişi 1846 yılına kadar uzanmaktadır. İstanbul'un fethi ile eski ve ganimet olarak alınan silahların saklanması ve teşhiri amacıyla, Aya İrini Kilisesine konulmuş, burası tarihi eser deposu olarak kullanılmıştır. Daha sonra buraya “Müze-i Hümayun” adı verilmiştir. Müze-i Hümayun ilk defa 1881 yılında paralı ziyarete açılmıştır. 1881 yılında Alman asıllı müze müdürü M. Dethier'in ölümüyle Çinili Köşkteki müzenin müdürlüğüne tayin edilen Osman Hamdi Bey, Türk müzeciliğinin önderi sayılır. Osman Hamdi Bey zamanında ikinci defa asar-ı Atika Nizamnamesi hazırlanmış ve zaman içinde çeşitli tarihlerde yapılan çalışmalarla bölüm bölüm tamamlanarak bugünkü arkeoloji müzeleri meydana getirilmiştir. Osman Hamdi Bey zamanında çoğu İstanbul'da olmak üzere, yurdun çeşitli yerlerinde bir çok müze açılmıştır (Benuğur, 1999: 22).

1911-1918 ve ikinci defa 1925 yıllarında kurulan Eski Şark Eserleri Müzesi, 1923 yılında kurulan, Bursa, Konya, Adana, Edirne ve Antalya müzeleri; 1926 yılında kurulan, Tokat müzesi, 1927 yılında kurulan İzmir ve Sivas müzesi, 1928 yılında kurulan Amasya müzesi, 1929 yılında kurulan Kayseri müzesi, 1930 yılında kurulan Afyon müzesi, 1934 yılında kurulan Bergama müzesi 1932 yılında kurulan Çanakkale müzesi Türkiye'nin ilk müzelerindendir (Şapolyo, 1936:19-74). Ankara'da ilk müze, 1921 yılında

Ankara kalesinin olduğu bölgede, Akkale Burcunda kurulmuştur.1938 ve 1968 yılları arasında Mahmut Paşa Bedesteni ve Kurşunlu Han onarılarak müze binasına dönüştürülmüştür. 1943 yılında binaların onarımı devam ederken bedestenin kubbeli mekanı ziyarete açılmıştır. Müze yapısı 1968 yılında son şeklini almıştır (Anadolu Medeniyetleri Müzesi Kataloğu: 7).

Genel Müzeler, Sanat Tarihi Müzeleri, Sanat Müzeleri, Doğa Tarihi ve Doğa Bilimleri Müzeleri, Arkeoloji ve Tarih Müzeleri, Etnografya ve Folklor Müzeleri, Bölge Müzeleri, Bilim ve Fen Müzeleri, İhtisas Müzeleri ve Üniversite Müzeleri, Milletlerarası Müzeler Konseyi (ICOM)'nin koleksiyon içeriğine ve bağılı olduğu birimlere göre saptamış olduğu müze türleridir (ICOM, 2007).

Arkeoloji ve tarih müzeleri, yok olmuş költürlere ait ve arkeolojik kazılardan çıkarılan kalıntıların sergilendiğı, aynı zamanda sergi konusu olan eserlerin ait oldukları uygarlıkların siyasi, sosyal ve ekonomik açıdan ele alındığı müzelerdir. Arkeoloji ve tarih müzeleri ayrı müzeler şeklinde de hizmet vermektedirler. Arkeoloji müzeleri ülke topraklarında yaşamış ve yok olmuş uygarlıkların maddi kalıntılarını sergilerken; tarih müzeleri koleksiyonlarında arkeolojik nesne barındıran ancak kimi zaman sadece bir kişi, bir bölge ya da döneme de odaklanabilen müzelerdir (Greenhill, 1999: 42). Çalışma kapsamı içinde bu müzelerden altı müze seçilmiş ve gerekli açıklamalar aşağıda verilmiştir.

2.1.1. Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi

Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde; Paleolitik, Neolitik (yeni/cılalı taş), Kalkolitik, Eski Tunç, Asur Ticaret Kolonileri, Hitit, Frig, Urartu, Lidya çağlarına ait eserler yer alırken ayrıca M.Ö. 1200'lerden günümüze Anadolu ve Çağlar boyu Ankara bölümlerinde de önemli eserler sunulmaktadır. Müzede ayrıca kütüphane, konferans salonu, laboratuvar ve iş atölyeleri yer almakta müze eğitimi çalışmalarına önem verilmektedir.

Türkiye'de müze eğitimi konusunda öncü ve örnek çalışmalara imza atan ve 1997 yılında Avrupa Konseyi bünyesinde görev yapan Avrupa Müze Forumu tarafından 20 Avrupa ülkesinden 68 müzenin katıldığı "Avrupa'da Yılın Müzesi (EMF)" büyük ödülüne layık görülen Anadolu Medeniyetleri Müzesi, çağdas müzecilik anlayışı ile bünyesinde bir eğitim birimi oluşturmuş Türkiye'deki sayılı müzelerdendir. Müzenin eski müdürlerinden Hikmet Denizli'nin (2007) vurguladığı gibi, müze okul öncesi ve okul çağındaki çocuklardan üniversite öğrencilerine, engelli, madde bağımlısı ve yetiştirme yurtlarında kalan çocuk ve gençlerden, aynı semtte yaşayan semt sakinlerine kadar oldukça geniş bir ziyaretçi profiline sahiptir.

Müzenin koleksiyon içeriğini uygulamalı eğitim etkinlikleri ile destekler nitelikteki eğitim atölyesi, müzenin en önemli birimlerinden biridir. 2004 yılında açılan atölye 10 odadan oluşmaktadır. Bunlar, Arkeolojik Kazı, Seramik Tamamlama ve Yapboz, Tablet, Neolitik Dönem Yaşam Alanı, Sikke, Restorasyon ve Konservasyon, Serbest Kil, Duvar Resmi, Yontu ve Kalıp Atölyeleridir. Atölyelerde yapılan çalışmalar dışında müzenin öncülük ettiği çocuklara yönelik sosyal etkinlikler arasında 18-24 Mayıs Müzeler Haftası'nda düzenlenen *Çocuk Şenliği* ve *Çocuk Olimpiyatları* da bulunmaktadır. Müze atölye etkinliklerinin yanısıra 2006 yılında başlatılan ve 2008 yılında çalışmaları tamamlanarak 7-12 yaş grubundaki çocuklarla buluşan, *Senden Önce Anadolu* isimli bir eğitim seti hazırlamıştır. Set, Yontma Taş Çağı, Yeni Taş Çağı, Bakır Taş Çağı, Eski Tunç Çağı, Asur Ticaret Kolonileri Dönemi, Hititler, Geç Hititler, Urartular, Frigler ve Batı Anadolu Uygarlıkları ve Selçuklu, Osmanlı, Türkiye Cumhuriyeti konularını içeren bir seri kitapçıktan oluşmaktadır. Her çağ ve uygarlık, güneş ve bir

çocuk tarafından anlatılmaktadır. Genel olarak, bu kahramanlar çocuklara kendi dönemlerini ve yaşam biçimlerini anlatmaktadır (Denizli, 2008:157-165).

Müzik eğitiminde kullanılacak müzik nesneleri açısından önde gelen eserler arasında; Hitit çağı eserleri dışında, Tunç çağı çalpara, sistrum ve güneş kursları, koloni çağı darbukası, çingiraklar, Frig Kibele heykeli, pişmiş toprak heykelcikler oldukça önemli belgeler olarak öne çıkmaktadır.

2.1.2. İzmir Arkeoloji Müzesi

Bayraklı (Smyrna), Efes, Bergama, Milet, Afrodisias, Klazomenai, Teos ve Lasos gibi Ege Bölgesinin çeşitli yerlerinde yapılan kazılarda ortaya çıkarılan ve Batı Anadolu tarihine ışık tutan buluntular, müze ve müze bahçesinde sergilenmektedir.

Üç katlı olan müze binasında, zemin katta, tüm eserlerin ayrı kategorilerde korunup saklandığı eser depoları, restorasyon laboratuvarı, kütüphane, birinci katta idari bölümler, ikinci ve üçüncü katlarda sergileme salonları yer almaktadır. Aynı zamanda giriş katı da olan orta katta bilet gişesi, konferans salonu ve taş eserler salonu yer almaktadır. Taş eserler salonunun girişinde bulunan vitrinde Prehistorik Çağlar'dan beri doğurganlığın sembolü olan ve zaman içinde Anadolu'nun ana tanrıçası Kibele'ye ait çeşitli heykelcik ve adak stelleri sergilenmektedir. Müzenin üst katında bulunan "Ekrem Akurgal" seramik salonunda çeşitli kazılardan ele geçmiş olan, Prehistorik Çağlar'dan Bizans Dönemine kadar çok sayıda eser sergilenmektedir.

Protogeometrik, Geometrik dönem Batı Anadolu Seramikleri, Arkaik Dönem kırmızı ve siyah Batı Anadolu vazoları, Miken seramikleri, Helenistik Dönem hydriaları, ölümlerin külleri ile değerli eşyalarının konulduğu urnalar, çeşitli kaplar, cam vazolar, şişeler, masklar, figürinler İzmir Arkeoloji Müzesinin zengin eser koleksiyonunu oluşturmaktadır.

Teşhir salonları, laboratuvarları, depoları, fotoğrafhanesi, kitaplığı, konferans salonu ile kendine yeterli komple bir müze niteliğindedir. Müzik

eğitiminde kullanılacak müzik nesneleri açısından önde gelen eserler arasında; koloni çağı darbukası, müzisyen heykelcikler, müzik sahnelerinin yer aldığı taş kabartmalar öne çıkmaktadır. Eğitim boyutunda; müzedeki arkeologlar tarafından ziyaret amaçlı gelen öğrenci gruplarına rehberlik hizmeti sunulmakta ve yurt içi ve yurt dışından akademik çalışma için müzeye gelen kişilere, müzede çalışan tüm personel, her türlü olanağı sunmaktadır (İzmir Arkeoloji Müzesi Kataloğu, tarihsiz).

2.1.3. Antalya Arkeoloji Müzesi

Müze, teşhir salonları, çocuk bölümü ve açık hava galerilerinden oluşmaktadır. Tamamı yöreye ait olan eserler genellikle kronolojik yer ve konularına göre teşhir edilmektedir. Müzik eğitiminde kullanılacak müzik nesneleri açısından önde eserler arasında; Roma dönemine ait mermer heykeller, lahitler, heykelcikler önemli birer belge niteliğindedirler.

Bu eserler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- a) Çingiraklar,
- b) Vazolar,
- c) Kabartmalardan; bir alınlığın sol köşesinde boru çalan triton, Sağ elinde boru çalan sakallı triton, alınlı parçalarındaki müzikle ilgili kabartmalar v.b. ,
- ç) Stellerden mermer Müz'ler,
- d) Heykellerden Atalanta ve kitharos çalan Apollon heykeli,
- e) Sikke ve madalyonlar.

1988 yılında Avrupa Konseyi Özel Ödülü'ne layık görülen *Antalya Arkeoloji Müzesi*, ilköğretim öğrencileri için belirli aralıklarla eğitim etkinlikleri hazırlamaktadır. İlköğretim okulları ve liseler ile işbirliği içinde düzenlenen müze ziyaretleri boyunca bir müze uzmanı ziyaretçilere eslik etmektedir. Müze, giriş bölümünde bulunan bir salonu 1985 yılında gerçekleşen onarım süreci sonunda çocuk bölümü olarak düzenlemiştir ve bu Türkiye'deki ilk uygulamadır. Oluşturulan bu bölüm, bilinen anlamıyla bir çocuk müzesi değil, çocuklar için düzenlenmiş özel bir müze salonudur. Bu salondaki vitrinlerde antik çağların çeşitli çocuk oyuncakları ve kumbara koleksiyonu yer almaktadır. Müze, eğitim etkinliklerini gerçekleştirmek için hizmete açtığı

eğitim atölyesinde de çocuklara müzeleri, eski eserleri sevdirmek, onlarda ilgi uyandırmak amacıyla; basit eser onarımları ile seramik, heykel, resim gibi konularda eğitsel çalışma olanakları sağlamakta ve çocuklar tarafından üretilen eserler bu bölümde sergilenmektedir (Antalya Müzesi ve Ören Yerleri DVD).

2.1.4. Çorum Müzesi

Çorum Müzesi'nde; iki ana, iki ara kat olarak düzenlenen Arkeoloji salonunda kronolojik bir sergi düzeni izlenmektedir. Çorum bölgesinde saptanan ve en eski dönem olan Kalkolitik Çağ'a (M.Ö, 5500-3000) ait Alacahöyük ve Kuşsaray buluntuları, ilk vitrinde sergilenmektedir.

Hititlerden önce Anadolu'nun yerli halkı ve Anadolu'daki yüksek kültürün yaratıcısı Hattiler'e ait olan ve Eski Tunç Çağına(M.Ö.3000- 2000) tarihlenen madeni silahlar, süs eşyaları ve dinsel sembollerden oluşan boğa ve güneş kursları ile Alacahöyük seramik eserlerinin teşhirini, aynı döneme ait birebir uygulaması yapılan Alacahöyük mezarlarından "L" Mezarı" ve içerisindeki diğer öğeler tamamlamaktadır.

Müzik açısından çok önemli birer belge niteliğinde olan iki adet Hüseyin dede kabartmalı vazosu ile Hitit döneminde arp kullanıldığını gösteren arp çalan figürin çok değerli örneklerdir. Hattuşa ve Alacahöyük müzeleri de bu müzeye bağlıdır. Müzik eğitiminde kullanılacak müzik nesneleri açısından önde gelen eserler arasında; düdükler, keçi ve domuz biçimli çingiraklar, üzeri bezemeli çalparalar önemli birer belge niteliğindedirler.

Çorum Müzesindeki eserler; arkeolojik, etnografik, sikke, tablet, mühür ve mühür baskı el yazması kitap şeklinde sınıflanabilir. 2008 yılı müze envanter sayısı; 14277'dir. Toplam ziyaretçi sayısı ise; 4100'dür. Müzede görsel sanat etkinlikleri, konserler, "çağlar boyu takı" geçici sergi ve konferanslar, düzenlenmektedir. Müzede bir ziyaretçinin zorlanmadan gezebilme olanakları en küçük ayrıntılarına kadar düşünülmüş ve engellilerin rahatça gezme koşulları modern bir teknikle ayarlanmış örnek bir müze modeli oluşturmaktadır. Eğitim boyutunda; müzedeki arkeologlar tarafından ziyaret amaçlı gelen öğrenci gruplarına rehberlik hizmeti sunulmakta ve yurt

içi ve yurt dışından akademik çalışma için müzeye gelen kişilere, müzede çalışan tüm personel, her türlü olanağı sunmaktadır (Çorum Müzesi Gezi Rehberi, tarihsiz).

2.1.5. İstanbul Arkeoloji Müzeleri

Osman Hamdi Bey tarafından neoklasik üslupta, iki katlı olarak yaptırılmış ve ilk kez 1891 yılında ziyarete açılmıştır. Değişik zamanlarda yapılan ekleriyle bina, 1908'de bugünkü görünümünü almıştır. Müze; tarih öncesi çağlardan (M.Ö 5.bin) orta çağın sonuna kadar (M.S. 15.yy), yani 6500 yıllık geniş bir zaman süreci içinde yaşamış uygarlıkların kültür belgelerine sahiptir (Meriçoğlu, 1987: 2).

Türkiye'nin ilk müzesi olma özelliğinin yanı sıra, İstanbul Arkeoloji Müzeleri, dünyada, dönemi itibarı ile müze olarak inşa edilmiş ilk 8-10 müze binası arasında yer almasıyla da büyük önem ve ayrıcalığa sahiptir. Çeşitli kültürlerle sahip bir milyonu aşkın eseriyle bugün de dünyanın en büyük müzeleri arasındaki yerini korumakta olan İstanbul Arkeoloji Müzeleri 1993 yılında Avrupa'da yılın müzesi seçilerek "Avrupa Konseyi Müze Ödülü"nü almıştır.

İstanbul Arkeoloji Müzeleri, eğitim çalışmaları konusunda Türkiye'de öncü müzelerimizden biridir. Müzede eğitim çalışmalarını, arkeoloji (lisans) ve müzecilik (yüksek lisans) eğitimi almış bir uzman yürütmektedir. Müzede 2003 yılında başlamış olan ve 2004 yılından beri düzenlenen ve ilköğretime yönelik hazırlanan müze-eğitim programı "Okul - Müze Günleri" müzenin baslıca eğitim etkinliğidir. "Okul-Müze Günleri" programının hedef kitlesi ilköğretim 4.-5. ve 6.-7. sınıflara devam etmekte olan 10-13 yas grubudur. Program, gönüllü ve il ile ilçe milli eğitim müdürlüklerinin işbirliğiyle öğretmenlerin eğitilmesinin ardından gerçekleştirilmektedir. Bunun dışında zaman zaman çeşitli okulların müzede yapmak istediği eğitim etkinliklerine de katkı sağlanmaktadır. "Okul-Müze Günleri"nde öğrencileriyle yer almak isteyen öğretmenler için, düzenlenen hizmet içi eğitim sonrasında kendilerine "Okul-Müze Günleri" öğretmen paketi verilmektedir. Kitapçığın içeriğini programda öğretmenlerin gezi öncesinde ve sonrasında yapabilecekleri sözel

Çalışma, sanat ve drama uygulamalarından örnekler, tema ve dönem bilgileri ile programın işleyişine yönelik bilgi ve değerlendirme formları oluşturmaktadır.

İstanbul Arkeoloji Müzeleri; arkeolojik müzik nesneleri açısından da en zengin buluntuları barındıran müzelerin başında gelmektedir. Müzenin giriş bölümünde Arkaik ağdan Roma devrine kadar eşsiz gzelliikteki heykeller yer almaktadır. Bunlar arasında müzik açısından en önemlisi, 2000 envanter numarasıyla kayıtlı olan Roma Döneminin çok değerli rneği mermerden yapılmış olan "Lir alan Apollon" heykelidir. Binanın alt kat salonlarında lahitler, heykeller sergilenmektedir. Bu bölümdeki bazı lahitlerin üzerinde yer alan kabartmalı figürler, müzik açısından önemli bilgiler sunar. Ayrıca çeşitli algıları kullanan müzisyen heykelcikleri çok değerli belgelerdir.

Dört katı sergileme amaçlı düzenlenmiş olan yeni binanın birinci katında "ağlar boyu İstanbul", 2.katında "ağlar boyu Anadolu ve Troia" ile en st katta "Anadolu'nun evre Kültürleri; Kıbrıs, Suriye - Filistin" sergileme salonları bulunmaktadır. Ek binanın giriş katında ise ocuk Müzesi ile Mimari Eserler Sergilemesi yer almaktadır. Bu bölümlerde müzik açısından orijinal arkeolojik algılar, heykelcikler, kabartmalı vazo parçaları v.b. Çok çeşitli belgeler yer almaktadır. Müzik eğitiminde kullanılacak müzik nesneleri açısından önde eserler arasında; Steller, Kybele, flüt çalan erkek, Kithara alan Tanrıça, pan heykelcikleri, lir tutan Apollon, ayakta ve oturarak Tympanon çalan kadın heykelcikleri, ifte flüt çalan adam, dansöz figürinleri, lir'ler, boru'lar, an'lar, alpara'lar, ıngırak'lar önemli birer belge niteliğindedirler (İstanbul Arkeoloji Müzesi Kataloğu, tarihsiz).

2.1.6. anakkale Arkeoloji Müzesi

anakkale'de müzecilik çalışmaları, 1936 yılında bölgeden toplanan eski eserlerin Zafer Meydanı'ndaki eski bir kilise binasında depolanması ile başlamıştır. Daha sonra bu bina düzenlenerek müdürlük haline getirilmiş ve 1960 yılında ziyarete açılmıştır. 1984 yılında ise Atatürk Caddesi üzerinde inşa edilen yeni müze binasında hizmet vermeye başlanmıştır. Müze bünyesinde prehistorik çağlardan günümüze kadar gelen süreç içerisinde yaşamış olan toplumların kültür ve sanat eserleri sergilenmektedir.

Müze salonlarında, Troia, Assos, Apollon, Smintheion, Tenedos, Alexandreia Troas Örenyerleri ile Dardanos Tümölüsü kazılarında ele geçen arkeolojik eserler ağırlıklı olarak teşhir edilmektedir. Bu eserler, mermer heykeller, mezar stelleri, mimari parçalar ile bronz ve pişmiş toprak-çanak-çömlekler, kandiller, heykelcikler ile taş ve kemik aletler ve cam süs eşyaları ile koku kapları ve altın takılardır. Bunların yanında diğer önemli eserler arasında sayılabilen boyalı lahitlerden, Polyksena Lahti ile boyalı Pers dönemine ait lahit sergilenmektedir (Çanakkale Arkeoloji Müzesi, 2009).

Müzik eğitiminde kullanılacak müzik nesneleri açısından önde eserler arasında; klasik döneme ait müzisyen heykelcikleri ile çingiraklar, figürinler, M.Ö 6.yy'dan kalan lahit üzerindeki kabartmalar önemli birer belge niteliğindedirler.

2.2. Arkeoloji Müzelerinde Müzikle İlgili Nesneler

Anadolu topraklarında uygarlıklar yaratan eski toplumların inanç ve törenlerinde müzik, şarkı ve dansın önemli bir yeri bulunmaktadır. Arkeolojik araştırmalar ve ele geçen belgeler, Anadolu insanının Neolitik Dönemden, diğer bir deyişle yaklaşık M.Ö.10.bin'den itibaren müzik ve dansla iç içe yaşadığını ortaya koymaktadır (Yıldırım ve Sipahi, 1996 :11).

İlk çalgı örnekleri tarih öncesi döneme kadar uzanır. İlk çalgıların zamanla değişip gelişmesiyle çalgı çeşitleri ortaya çıkmıştır. Çalgıları sınıflandırmak için 1914'te Curt Sachs ve Erich Von Hornbostel adlı Etnomüzikologlar, kendilerinden önceki çalışmalardan da yararlanarak, o tarihten bu yana benimsenen "Uluslararası Çalgı Sınıflandırma Sistemini" ortaya koymuşlardır. Arkeoloji müzelerinde yer alan orijinal (raspa, sistrum, çalpara v.d.) ve betimlemelerde (vazo, ortostat v.b.) belirlenen çalgılar, aşağıda belirtilen Curt Sachs ve Erich von Hornbostel tarafından geliştirilmiş olan "Uluslararası Çalgı Sınıflandırma Sistemi"ne göre açıklanmıştır (Hornbostel, Sachs, 1914: 553. 590).

2.2.1. Kendi Tınlar Çalgılar (İdiofonlar)

Vurma, çarpma, sallama gibi eylemlerle çalınan, genellikle sert malzemelerden (madeni, kemik v.b.) yapılan, bütün gövdelerinin titreşimiyle

ses veren çalgılardır. Anadolu'da idiofonların en eski örneklerine neolitik çağda rastlanır. Halen çalınır durumda olan bu idiofon, Raspa /Scrable ya da balık sırtı olarak adlandırılmaktadır. Çalpara, Sistrum, çingirak gibi metal idiofonlar Eski Tunç Çağı'nda yaygın bir şekilde kullanılmıştır. Bu çalgılar kısaca şöyle özetlenebilir:

Çingirak (Çırpma İdiofon) : Çingiraklar, içinde taş, madeni, topraktan parçalar (genellikle bir adet) v.b. bulunan çeşitli şekillerde ele sığacak biçimde üretilmiş (hayvan, insan v.b.) pişmiş toprak ya da metal kaplardır. Bir çoğunun gövdesinde küçük ses delikleri vardır. Bazılarında ise boyundan asılmak üzere bir halka, bazılarında da elle çırpılabilmesi için bir kol vardır. Kollu veya kolsuz top şeklinde olanlar, kollu veya kolsuz sürahi şeklinde olanlar, hayvan şeklinde olanlar, insan şeklinde olanlar(bazen sadece baş şeklinde), altın madeninden üretilmiş olanlar gibi birçok şekilleri görülmektedir. Çingiraklar tüm dünyada çok eski çağlardan itibaren kullanılmışlardır. Bugüne kadar bulunabilen en eski çingirak M.Ö.5 Bin'e tarihlenmektedir (Dinçol, 1999:47-48).

Çalparalar / Ziller: Anadolu'da bu çalgıların en eski örneklerine Eski Tunç Çağı'ndan itibaren rastlanmaktadır. Alacahöyük ve Horoztepe kral mezarlıklarında küçük boyutlu, saplı, düz disk yüzeyli bronz örnekler mevcuttur. Samsun Müzesi'nde korunan, benzer tipdeki bir başka örnek, Prof. Dr. Önder Bilgi tarafından Eski Tunç III'e tarihlenmiştir. Soloi-Pompeipolis buluntuları arasında bir örnek de aynı tip özelliği olan düz diskleri ve sapı ile paylaşır. Metalden (bronz) yapılmış bu çalgılar, Eski Tunç çağında büyük çeşitlilik gösterirken, Orta Tunç çağında ancak tek tip "zil" görülmekte ve bir önceki çağın çeşitliliğine rastlanmamaktadır.

Yuvarlak saplı ve genelde çapları 6–8 cm arasında değişen Eski Tunç Çağının metal saplı bronz çalparaları, daha sonra gelen Hitit çağında (büyüyerek çapları 12 - 13 cm. civarına kadar ulaşmış ve metal saplar yerine bez, ip ya da deriden üretilmiş olanlar kullanılmıştır. Şekilleriyle kabartmalı vazolardakilere tam benzeyen, sapsız, ortaları çukur, çapları daha büyük M.Ö. II. bin'e ait madeni örnekler, Kültepe /Kaniş kazıları ve Samsun müzesi koleksiyonlarından tanınmaktadır. Daha önce kabartmalı vazolarda sadece

kadınlar tarafından çalınan ziller, Hüseyin Dede'nin küçük vazosunda ilk kez erkekler tarafından hem ayakta hem de diz çökerek çalınırken betimlenmiştir. Zil çalan erkek müzisyenler, Mezopotamya tasvir sanatında M.Ö. III. bin'in sonundan itibaren görünmeye başlar. Anadolu'da ise ilk örnekler, Eski Hitit Döneminde, Hüseyin Dede vazosunda temsil edilmektedir (Yıldırım ve Sipahi, 1999:1-10)

Sistrumlar : Anadolu'nun ayrıntılı ve ince işlenmiş sallamalı, kendi tınlar çalgılarından Sistrum; metalden yapılmıştır. Hayvan figürleri, boynuz çiftleri ve gonca biçimli zengin süslemelerle bir çerçeve ve bir saptan oluşur. Her ikisi de arsen-bakır, bronz, gümüş alaşımından tek parça dökülmüştür. Çerçeve içinde, kare ya da yuvarlak delinerek yan yana eklenmiş metal parçaları geçirilmiş ve uçları eğilmiş iki ya da üç paralel çubuk vardır. Benzerlerinden ayrılacak derece zengin süslenmiş 25.5 cm yüksekliğinde bir örnek Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde bulunmaktadır. 1954'te Tokat yöresinde Horoztepe'de bir mezarlıkta bulunmuştur. İyi şekilde korunmuş 33 ve 34,5 cm yüksekliğindeki iki adet sistrum da olasılıkla Horoztepe'den gelmedir. Daha başka sistrum parçaları, daire biçiminde delinmiş metal bir disk ve hayvan figürleri ile süslü hafif eğilmiş metal bir halka Alaca Höyük'ten çıkarılmıştır. Bulunanlar arasında bir dizi süsleme ögesi ve ortak merkezli, delinmiş, dairesel altın diskler de vardır; bunlar da sistrum parçaları olarak yorumlanmıştır. Değerli metallerin kült çalgılar için kullanımı, bu tür objelerin ses çıkarmak için kullanılmalarının yanı sıra tapınak görevlileri için statü sembolü olduğu da söylenmektedir (Özgüç ve Akok, 1958:7-49).

Bu saplı ziller, Anadolu'da ne kadar birdenbire ortaya çıkmışlarsa birkaç yüzyıl sonra yine aynı şekilde ortadan kaybolmuşlardır.

2.2.2. Derili Vurmalılar (Membranofonlar)

Bir derinin elle ya da herhangi bir cisimle vurulup-titreştirilmesiyle ses elde edilebilen çalgılardır. Bu sınıftan çalgılar, Anadolu müzik yaşamında çok

sayıda ve farklı yapıda yer almaktadır. Arkeolojik çağlarda derili vurmali çalgılar, darbuka, davul, teflerden oluşmaktadır.

Darbuka : Çömlek davullar olarak da adlandırılan darbukalara ait az da olsa çeşitli kanıtlara rastlanmaktadır. Asıl örnekleri bugüne kadar gelen Ankara ve İzmir arkeoloji müzelerinde bulunan darbukaların tüm özellikleri bilinmektedir. Her iki uçta giderek genişleyen çapları, derinin gerili olduğu bölgede daha geniş, diğer tarafta daha dardır. Bu iki bölge ince, narin bir tüple bağlıdır.

Neolitik ve Erken Bronz Çağında bu tip davulun kullanımıyla ilgili ikonografik buluntular vardır. Bu tip çalgılar, halen Türkiye'de bugün bile kullanılmakta ve darbuka ya da dümbelek diye adlandırılmaktadır.

Anadolu'da kullanılan darbukaların çoğu kez bir ucu açıktır ancak bazı durumlarda alt ucu kapalı olanlara da rastlanmaktadır. Derinin bir iple bağlandığı darbukanın ağız kısmı ipin oturacağı özel bir oluk şeklindedir veya üzerine ip geçen delikler ya da çıkıntılı boynuzlar bulunmaktadır.

Bu tip darbuka sol kolun altında, yatay olarak tutulur. Sol el parmakları darbukanın kenarına, sağ el de davulun ortasına vurulur. İndus vadisi, Pakistan'dan Ege denizine kadar olan tüm antik Yakın Doğuda bu tip darbukaların açık bir şekilde görüldüğünü gösteren ikonografik belgeler vardır. Bu tip darbukaları gösteren üç ve dört bininci yıllara ait yirmiden fazla taş, terracotta ve rölyef figür, saptanan eserler arasındadır (Zbikowski, 1999: 307)

Davul: Davul, ağaç ya da ahşap bir malzemeden yapılmış geniş bir kasnak ve her iki tarafına ip veya deri parçaları yardımıyla gerdirilmiş deriden oluşmaktadır. Davul ile ilgili bilgiler, metinlerde yer aldığı gibi görüntüsü ve çalınış şekliyle ilgili belgelere ender olarak duvar resimlerinde rastlamaktayız. Duvar resimlerinden davulun 60-90 cm. aralığında çapı olabileceğini ve birkaç kişi ile de çalınabildiğini görmekteyiz. Davulun çapı bu aralıktan farklı da olabilir. Ancak davulda hangi hayvan derisinin kullanıldığı hakkında bilgi

yoktur. Davul, elle çalınabildiği gibi başka araçlar kullanılarak ta çalınabilmektedir (Dinçol, 1999: 34-40).

Tef: Bu çalgıya ait bir çok bilgi ve belgeye metinlerde ve duvar resmi, vazö gibi arkeolojik materyallerde rastlanmaktadır. “Tef”, bir kasnak ve bu kasnağın bir yüzüne gerdirilmiş deriden oluşmakta olup, elle vurularak çalınmaktadır. Ünal bu çalgının Hitit döneminde kasnağı zilli olanlarının da bulunduğunu belirtmektedir (Ünal, 2003: 134-152).

“Tef” çalgısı da binlere yıllık süreçte Anadolu’nun gelensel kültür yapısı içinde yer almış ve günümüzde de kullanılmaya devam etmektedir.

2.2.3. Telli çalgılar (Kordofonlar)

Sesi bir telin titreşimi ile elde edilebilen çalgılardır. Bu çalgıların tellerinin yapısı ile ilgili çok az bilgi bulunmasına karşın bazı belgelere ve Anadolu’nun geleneksel yapısına bakarak tellerin at gibi hayvanların kuyruk kıllarından ya da hayvan bağırsaklarından yapılmış olabileceği anlaşılmaktadır. Bu çalgılar, parmak ya da tırnakla çekilerek çalındığı gibi mızrap (plektron) ile de çalınabilmektedir.

Bu grupta yer alan lir, arp, tanbur- bağlama tipli çalgılar ile ilgili bilgiler aşağıda verilmiştir.

Lirler: M.Ö. 3. binin sonunda ve 2. binin ilk çeyreğinde Hititlerin Anadolu’da güç olmaya başladığı sırada, Asurlu askerlerin bu dönemde Mezopotamya tipi büyük ticaret kolonileri oluşturmaları Hatti resim tasvirlerinde yer almaktadır. Acem höyük kazılarında ortaya çıkarılan ve M.Ö.1920-1740 yıllarına tarihlendirilen ve taş üzerine yontulmuş lir, Anadolu’daki ilk örneklerinden biri olup, lir çalan kadın figürü toprak döküm için kalıp olarak kullanılmıştır. Eski Anadolu krallıkları ve Hititler (M.Ö.1740-1200) döneminde yaylı çalgıların değişik türleri, çeşitli kültürlerin etkilerini ve üretimde kullanılan dış elemanların karşılıklı değişimini göstermektedir. Ancak, belli ki Anadolu kordofonlarının yerli çeşitleri de bulunmaktadır. Boyanmış rölyef dekorlarıyla Eski Hitit çömlek kapları ve küçük çömlek parçaları üzerindeki resimlerde yer alan müzisyenler, Lirler ve uzun saplı (boyunlu) sazlarla birlikte tasvir edilmişlerdir. Taşınabilir küçük lirler, yerde

duran ve ancak iki müzisyen tarafından çalınabilen büyük boyutlardaki lirler gibi çeşitli büyüklükte tasvir edilmektedirler. İnandık vazosunun (M.Ö.1600'lü yıllar) resimli freskleri bu örnekleri yansıtmaktadır. M.Ö.2. bin yıla ait mühürler ve mühür baskıları dik açılı bir arpı ve değişik türlerdeki lirleri göstermektedir. Geç Hitit döneminde lirlerin taşınabilir olanları, simetrik (bakışırılı) ya da asimetrik (bakışsız) olarak iki farklı yapıda oldukları anlaşılmaktadır. Yapısal elemanlar, bazen değerli materyaller kakılarak süslenmiş ve bazen de kol ve boyunlarında hayvan figürleri ile süslenmiştir (Bachman 2004: 7-15).

Arplar: Türkiye'de gerçekleştirilen kazılar ve arkeolojik araştırmalar sonunda son yüzyıl içerisinde edinilen pek çok bilgi sayesinde müzik arkeolojisi alanındaki bilgiler değişmiş ve zenginleşmiştir. Örneğin, sıkça tekrarlanan "Anadolu'da Hitit dönemine ait arp çeşitlerinin Hitit arkeolojik nesneleri arasında yer almadığı görüşü artık geçerliliğini yitirmiştir. Kordofonların tarihinin de Anadolu'da Asur ticaret kolonileri dönemine kadar gittiğini çeşitli belgeler göstermektedir. Arplar ilk olarak MÖ. 18. Yüzyılda görülür. Suriye'den olduğu düşünülen bir arp şekli Karahöyük'te bir sarayda bulunmuştur. Bulunan bu görüntüde arp çalan bir kadın müzisyen betimlenmiştir (Alp, 1999: 6).

Arpler, çerçeveli/kapalı ya da açık olarak üretilmişlerdir. Açık arpleri de Kavisli/Açılı arpler ve Köşeli/Dik Açılı arpler olarak ikiye gruplandırmışlardır. Açık arplarda, teller burgulukla ses kutusu arasına gerilmektedir.

Hitit yazılı belgeleri, kült müziği ve terminolojisi ile ilgili önemli bilgiler sunmaktadır. Metinlerde söz edilen müzik aletlerinin karşılıklarının tam olarak belirlenememiş olmasına karşın, Tanrıça İştar/Inanna'nın çalgısı olarak bilinen Sümerce GIŠ INANNA, Hattice zinar / zinir kelimelerinin, liri temsil ettiği düşünülmektedir. T.Özgüç, arslanın İştarın atribütü olduğunu belirterek, arslan başları ile süslü İnandıktepe lirlerinin GIŠ INANNA. GAL veya TUR tanımlamasına tam olarak uyduklarını düşünmektedir. Buna göre, Hüseyinde liri de GIŠ INANNA. TUR olarak tanımlanan daha küçük boylu örneği temsil etmektedir. S.Alp, metinlerde bu aleti çalan müzisyenin

karşılığının LÚ NAR veya Hititçe kinirtalla olabileceğini belirtmektedir. Hitit metinleri, kült törenleri sırasında, gümüş kaplamalı lirlerin de kullanıldığını belgelemektedir (Akt: Yıldırım, 2008:6).

Bağlama, Tanbur tipli çalgılar: Bu tür çalgı ailesi en genel şekliyle, küçük bir gövde ve uzun bir saptan oluşan çalgıları içermektedir. Genel olarak “mızrap” gibi tellerden ses çıkarmaya yarayan bir araçla çalınan bu tip çalgılarda, parmakla tele vurma veya teli çekmeye dayalı tekniklere de rastlanmaktadır (Geleneksel Anadolu Müziği, 2008) .

Tanbur tipli çalgıların tarihsel olarak görüldükleri ilk kaynak, MÖ. 3. bine ait, Akad devri silindir mühürleridir. Özellikle MÖ. 2. binden başlayarak, daha küçük yapıdaki tanburlar, Doğu Akdeniz, Mezopotamya ve Doğu Asya’da bulunmuştur. Bu türlerin bilinen en eski örnekleri, MÖ. 1730–1580 tarihlerinde Mısır’da görülmektedir. Bunlar sapın uç kısmına doğru sivrilerek uzanan örneklerdir. Çalgı, üzerine bağlanmış bir mızrap veya çalanın bileğine bağlanmış bir tel aracılığıyla çalınmaktadır.

Anadolu’da ilk kez Eski Hitit Çağında görülen bağlama tipli çalgılar, kült ve devlet törenleri ile bayramlarda çokça kullanılan müzik aletleridir. Eski Anadolu sazlarının bilinen ilk örnekleri, kabartmalı vazolar üzerinde betimlenmektedirler. İnandıktepe kabartmalı vazosunda, 1. ve 4. frizlerde temsil edilen sazcılar genel görünüşleri ile Hüseyindede örneğine benzerler. Ancak, İnandıktepe ve Hüseyindede sazcıları arasında bazı belirgin ayrımlar da görülür. Örneğin, İnandıktepe sazcısı, saç stili, kulağındaki küpesi, elbisesinin önündeki yırtmacı ve ayağındaki çizmesi ile, Hüseyindede sazcısından ayrılmaktadır. Kabartmalı vazolarda sağlam olarak korunmuş saz çalan müzisyen tasvirleri, Hüseyindede’de ele geçen, diğer tek frizli vazo üzerinde de görülmektedir. Saz çalan müzisyenler, Alişar, Boğazköy ve Eski yapı kabartmalı vazo parçalarında da belgelenmiştir. Bu örneklerin bazılarında, sazların saplarında püskül yer almaktadır (Yıldırım, 2002:3).

Arkeolojik belgelerden elde edilen bulgular, bağlamanın uzun saplı ve daha kısa olmak üzere iki farklı boyutta olduğunu göstermektedir.

2.2.4. Nefesli- Hava Akımlı Çalgılar (Aerofonlar)

Çalgının içindeki ya da çevresindeki havanın titreşimi ile ses veren çalgılardır. Bu türden çalgıların Anadolu'daki ilk örnekleri olarak neolitik/kalkolitik çağlarda Boğa kükreten ile kemikten üretilmiş bir kaval parçasına rastlanmaktadır. Çömlekçilik öncesi neolitik döneme tarihlendirilen Çayönü'nden çıkarılmış ve özellikle 2. binyıla ait (Arslantepe, Acemhöyük, Alaca Höyük'ten çıkarılmış) birçok kemik borunun, dikkatle oyulmuş delikleri ya da dikdörtgen oyulmuş penceresi vardır; nefesli çalgı oldukları düşünülmektedir ancak, işlevsel özellikleri henüz belirlenememiştir (KTB Sanal Müzik Müzesi) .

Boğa Kükreten: Neolitik/kalkolitik çağlarda kemik ya da geyik boynuzundan üretilmiş olan boğa kükreten çalgısı, ipe bağlı olarak 10-15 cm. boyunda oval bir nesnedir. İpe bağlı olan bu nesneden havada döndürülerek ses elde edilmektedir. Boğa-kükretenler ölçü, biçim ve süsleme açısından çok çeşitlilik göstermektedir. Biçimleri mızrak tepesinden düz, bazen içeri doğru inceltilmiş ya da sıklıkla testere dişli form verilmiş kenarları ile ovalden dar bir dikdörtgene kadar değişim göstermektedir (Bachmann, 2002:3).

Kaval: Çeşitli metinlerde ve arkeolojik materyallerde bu çalgıya ait birçok belge vardır. Kemik, pişmiş toprak, metal, kamış ve nadiren de fildişinden yapılabilen bu çalgı, binlerce yıllık süreç içinde Anadolu'da kullanılmaktadır. Kavalda kaç delik bulunduğu konusunda kesin bir belge bulunmamaktadır. Özellikle bazı arkeolojik kazılarda ele geçen ve üzerinde özenle açılmış yuvarlak/ kare delikleri bulunan kemik parçaları bir kavalın parçaları olarak değerlendirilmektedir.

Çifte (ikili) kaval: Bu çalgıyı gösteren belgelerin incelenmesinden ve geleneksel yapıya bakarak onun kamıştan ya da ağaçtan yapılmış olabileceğini söylenmektedir. Arkeolojik çağlarda çok çeşitli örneklerine rastlanan bu çalgı, Anadolu müzik kültürünün geleneksel yapısı içinde yer almaktadır (Dinçol, 1999: 45).

Boru: Bu çalgıyı gösteren arkeolojik belgeler incelendiğinde onun büyük olasılıkla hayvan boynuzundan yapılmış olduğu söylenmektedir. “Boru”nun, özellikle törenlerde, tapınaklarda ya da kral/kraliçenin geliş gidişlerinde yüksek ve etkili sesiyle bir tür uyarı amacıyla kullanılmış olabileceği yorumları yapılmaktadır. Sesinin özellikleri nedeniyle savaşlarda da kullanılmış olduğu düşünülmektedir(Dinçol, 1999: 41-46). .

Bu çalgı da binlerce yıllık süreç içinde Anadolu’da kullanılmış ve giderek gelişim göstererek bronzdan yapılmıştır.

2.3. Arkeoloji Müzelerinde Bulunan Müzikle İlgili Nesnelerin Kültürel Boyutu

İnsanoğlu, evriminin ilk basamaklarında, bir liderin yönetimi altında toplanmış ve aralarında büyük bir olasılıkla akrabalık bulunan bireylerden oluşan küçük gruplar halinde yaşamıştır. Paleolitikten mezolitike, mezolitikten neolitike doğru olan evrim, her yörede aynı zamanda ve aynı sırada gerçekleşmemiştir. Kimi toplumlar, ekolojik ve kültürel nedenlerle, bazı evreleri daha hızlı aşmış, bazılarını da sanki atlamışlardır (Güvenç, 1999:154).

Yaşam, «avcılık ve toplayıcılık» ekonomisine dayanır ve henüz üretim aşamasına gelinmemiştir. Barınaklar, doğal mağaralar ya da kaya sığınaklarından oluşmakta ve insan toplulukları göçebe bir yaşam sürmektedir. Bu dönemde yerleşik yaşama geçişle birlikte insan yaşamında köklü bir değişiklik meydana gelmiştir.

Resimsel (ikonografik) kanıtlar ve ses üretmek üzere kullanıldığı düşünülen nesnelerin bulunuşu, Anadolu’daki müzik kültürünün Neolitik-Kalkolitik döneme (M.Ö. 10000-3000) kadar indiğini göstermektedir. Uzun mesafelerde birbirleriyle iletişim kurabilmek için göçebe avcı gruplarının, düdük, davul, vurma çubukları gibi yüksek sesler çıkaran araçlara gereksinimleri bulunmaktadır (Güvenç, 1999: 150-159).

Göçebe avcılıktan daha yerleşik bir döneme, tarıma ve hayvancılığa geçildiğinde insan yaşamında kökten bir değişiklik meydana gelmiştir. Çömlekçilik öncesi Neolitik-Kalkolitik dönemde (M.Ö. 10000 – 3000 yılları arasında) Çayönü, Nevalı Çori, Göbekli Tepe, Caferhöyük, Gritille ve

Aşıklıhöyük gibi yerlerde sağlam duvarlı binalardan oluşmuş yerleşim bölgeleri oluşmuştur. Bunlardan bazılarının ibadet amaçlı tapınakları ve sınırları vardır. İbadet seremonilerinin, dans ve müziğin, cenaze ve atalarını anma törenlerinin yapıldığını gösteren, gittikçe artan kanıtlar bulunmuştur (Garfinkel, 2003: 37).

Kazılarda ses çıkaran çalgıların arasında, Neolitik dönemlere ait koyunların, keçilerin ya da sığırların kürek kemiklerinden yapılmış idiofonlar, Güneydoğu Anadolu yörelerindeki Çayönü, Grikihacıyan, Hallan Çemi Tepesi, Sakça Gözü, Norşuntepe, Arslantepe kazı alanlarında bulunmuştur. Bu bulgular bunlar gibi objelerin dinsel ya da törensel bağlamda kullanıldıklarını göstermektedir. Özellikle av törenlerinde verimliliği artırmak amaçlı törenlerde kullanıldığı yönünde görüşler bulunmaktadır (Elbaş, 2010:145-260)

Türkiye’de 20. yüzyılın ortalarında başlayıp bugüne kadar devam eden kazı çalışmaları, Anadolu müzik tarihinin yeniden yapılandırılmasını mümkün kılacak malzemelerin önemli ölçüde artmasını sağlamıştır. Hitit yazılarından sağlanan bilginin yanı sıra müzisyenleri tanıtan ve müzik aletlerini de içeren bu buluntuların değerlendirilmesi, bölgedeki müzik yaşamıyla ilgili önemli bilgiler vermektedir. Anadolu; Orta Doğu ve Akdeniz’in tarih öncesi kültürel çevresinden belirgin bir farkla ayrılmakla kalmaz, ayrıca burada üretilen ve geliştirilen müzik aletlerinin çeşitliliği, düşünülenenden çok daha fazladır. “Anadolu’nun aslında gelişmiş Mezopotamya, Levanten, Transkafkas ve Akdeniz uygarlıkları arasında bir köprü bir geçiş bölgesi olduğuna ve dağlık bölgelerdeki nüfusun çoğunlukla yabancı kültürel gelenekleri benimsediğine dair yaygın inanç, artık varlığını sürdürmemektedir. Elde olan kanıtlar Bronz Çağı Anadolu’da müzik kültüründe çok sayıda yerel ögenin ve Anadolu insanında da güçlü bir yaratıcı damarın varlığına işaret etmektedir (Zbikowski,1999: 45).

Müzik nesnelerinin üretiminde kullanılmış olabilecek arkeolojik buluntular, Anadolu’daki müzik kültürünün ilk görüldüğü zamanların neolitik döneme kadar uzandığını göstermektedir. Uygarlık tarihinin her döneminde önemli bir rol oynamış olan Anadolu Yarımadası’nda pek çok uygarlık yaşamıştır. Özellikle 20. yüzyılın sonlarına doğru Neolitik dönemde

Anadolu'nun, insanlık tarihinde düşünöldüğünden çok daha önemli bir yeri olduğu, yapılan araştırmalarda ortaya konulmuştur ve bu önem, yeni çalışmalarla daha da anlaşılacaktır. Mellart'ın gerçekteştirdiği uzun soluklu kazılar, yerleşmenin önemini ortaya çıkarmıştır. Mellart'ın kazılarına ait kesitlere bakıldığında, mekânların besin hazırlamaktan, gömüt alanına dönüşümlü bir kullanım gerçekteştirdiklerini göstermektedir. Sonuçta tüm bu bulgular ve belgeler dünyada ilk kentlerin ve yerleşik yaşamın Anadolu'da kurulduğunu göstermektedir (Hodder, 2007: 317).

Anadolu'nun zengin tunç yatakları, madencilikğin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Altıncı yüzyılın ortalarından itibaren (Kalkolitik Çağ M.Ö.5500-3000) taşın yerine hammadde olarak metalin kullanılmasını sağlamıştır. Kalkolitik dönem metal parçalarının analizleri, bunların ağırlıklı olarak bakır, çok az miktarda da diğer metallerin karışımıyla yapıldıklarını ortaya çıkarmaktadır. Bronzun (kalay-bakır alaşımı) kullanılmaya başlanmasından önce bakırın, ağırlıklı olarak da arsenik-bakır alaşımının, metal özelliklerinin iyileştirilmesine katkıda bulunan uzunca bir dönem göze çarpmaktadır. Bu dönem 4. bin yıldan 3. bin yılın ortalarına doğru gitmektedir. Böylece Anadolu'nun Eski Tunç Çağı (3. bin yıl) başlangıçta, geniş ölçüde arsenik-bakır dönemi olmuştur. Prentiss S. de Jesus tarafından savunulduğu gibi Tunç Çağına ait oldukça eski buluntularla ilgili bilgiler, C14 testleri sayesinde belirgin bir şekilde geriye dönük olarak düzeltilmişlerdir. Anadolu'nun birbirinden ayrı metal merkezleri ile ilgili yapılan araştırmalar, Tunç Çağının bölgelere göre farklılıklar ortaya koyduğunu göstermiştir (Bachmann, 2004:8).

Telli çalgılar Anadolu'da ilk olarak Erken Bronz Çağı'nın III. evresinde ortaya çıkmıştır. Orta bronz çağı (M.Ö. 2000-1600); bir önceki tarih öncesi evreden, yaşanan önemli değişikliklerle ayrılan bu dönem Anadolu müzik kültürüne de damgasını vurmuştur. Asurlular Orta Doğu'da ticaret patlaması yapmışlar ve en önemlisi Kültepe'de bulunan, birbiriyle ticaret yapan koloniler ağı kurmuşlardır. M.Ö 18. yüzyılda Eski Asur ağı, üstünlüğü ele geçirmek isteyen Anadolu hükümdarları arasındaki kavgaların yol açtığı karmaşa nedeniyle çökmüştür. Hint-Avrupalı akıncılar (Hititler, Luvian'lar, Palaian'lar

ve Likyalılar) yerel halkın oldukça gelişmiş kültürünü benimsemişlerdir (Sipahi, Yıldırım, 2011: 99-108).

Alaca Höyük, Orta Anadolu'nun ya da Çorum'un en eski antik yerleşim kentlerinden biridir. M.Ö.6. binyıldan beri yerleşim yeri olarak kullanılmaktadır. Bu antik kentin önemi, iki ayrı dönemden bize kazandırdığı eserlerle duyulmuştur. Bunlardan birinci; Eski Tunç Çağı(M.Ö 3000-2000) Hatti prens ve prenses mezarında bulunan "Güneş Kursları" ve diğer buluntulardır. Son derece zengin olan bu mezar buluntuları Turuva hazinesi ile çağdaştır. Alaca Höyük kentinin ikinci ünlü eser grubu ise, Hitit Çağındaki (M. Ö 1800- 1190) sfenksli kapı ve bu kapının iki yanında yer alan kule kabartmalardır. Bu kabartmalar, bir Hitit kral ve kraliçesi ile saray erkanının bahar bayramını ya da bir festivali betimlemektedir. Bu kabartmalardan sol taraftakinde baş tanrıyı (Teşup) temsil eden boğaya sunum yapan kral ve kraliçe ile, bunların arkasında yer aldığı görülen saray erkanı ve kurban edilecek hayvanları getirenler vardır. Onların arkasında da cambazlar ve telli çalgı çalan müzisyen ve kucağında nesne taşıyan bir kişi ve boğanın çektiği arabadan oluşan kabartmalar dizisi yer almaktadır (DSİ "M. Ö 1250' den günümüze Hitit Barajı").

Alacahöyük'ün Eski Tunç Çağına tarihlendirilen ve "Kral Mezarları" olarak adlandırılan 13 adet mezarda ele geçen buluntular arasında, "Güneş Kursları" önemli bir grubu oluşturmaktadır. Çoğunlukla bronzdan yapılmış olup, bronz dışında başka madenlerin de kullanıldığını gösteren iki adet gümüş örnek dikkat çekicidir. Güneşi sembolize ettiği düşünülen bu kursların bir kısmı sabit eklentilere bir kısmı ise devingen eklentilere sahiptir. Dvingen eklentilere sahip olanlar, dinsel törenlerde saplar üstünde taşınırken hareket ettirildiğinde ses çıkardıkları ve bu seslerin, ritüelin bir parçası olma durumu çoğu araştırmacının ortak paydası oluşturmaktadır. Güneş kursları; yarım daire şeklinde olanlar, daire ve boğa boynuzundan oluşanlar, bakla biçiminde olanlar, daire ve yarım daire şeklinde olup, boynuzlar ve hayvanlarla oluşturulmuş kompozisyonlar halinde olanlar şeklinde tipolojik açıdan dört grupta incelenebilmektedir (Elbaş, 2010:19-22).

Anadolu toprakları üzerinde büyük bir uygarlık kurmuş olan topluluklarda ve Hititler'de dinsel ya da devlete ait törenler önemli birer olgu

olarak karşımıza çıkmaktadır. Yunan'ca Myth "masal, öykü, efsane" ve Logos "söz" kelimelerinin birleştirilmesinden üretilen Mitoloji (söylenceler), insan imgeleminin bir ürünüdür. Mitoslar bir ülkeden diğerine yayılmış ya da diğer halkların benzer olaylarla karşılaşması üzerine, insan imgeleminin öteki uluslardan bağımsız işlemesinin bir ürünü olarak doğmuşlardır. Bu ritüeller tapınaklarda, çeşitli meslek gruplarının katılımı ve yönetimi altında gerçekleşmiştir. Arkeolojik çağlara ait metinlerde ayrıntılı bir biçimde anlatılan ritüellerde ve kutlamalarda müziğin önemli bir yeri vardır (Karauğuz, 2001: 37).

Büyük kalabalıkların yer aldığı bu şenliklerde kral ve kraliçenin de katılımıyla kutlamalar yapılmakta, kentte bulunan tapınaklar ziyaret edilmektedir. Tören konvoyunun gelişi, uzaktan duyulmaya başlayan ve giderek artan davulların, zillerin, teflerin ve diğer çalgıların seslerinden anlaşılmakta ve şarkıcıların coşkuyla söylediği şarkılar, kutlamalara büyük renk katmaktadır. Müziğin coşkusu, dansçıların, akrobatların, kırmızı giysili soytarıların, hayvan maskeli taklitçilerin, hokkabazların gösterileriyle şölen heyecanı doruğa ulaşmaktadır. Bütün bu eğlence ve sunumların bir anlamı vardır. Bu törenlerdeki temel istek, işlerinde başarı, sağlıklı olma, uzun ömür, toprağın verimi, yağmurun bolluğu, hasadın zenginliği, sürülerin/av hayvanlarının çokluğu ve sonuçta zengin ve bolluk içinde yaşamak olarak sıralanabilmektedir (Bachmann, 2004: 11).

Paleolitik Çağ'dan başlayarak mağara duvar resimlerinde görülmeye başlayan doğurganlığı ve bereketi simgeleyen Ana Tanrıça, Neolitik Çağ ile yerleşik düzene geçen insanoğlu'nun çeşitli dönemlerinde karşımıza çıkmaktadır. Kalkolitik ve Eski Tunç Çağlarında pişmiş toprak ve çeşitli madenlerden yapılmış olarak, Asur Ticaret Kolonileri döneminde yazının Anadolu'ya gelmesiyle Ana Tanrıça çeşitli isimler almıştır. Firigler'de Kibele, Lydiyalılar'da Kybeba, geç Hititler'de Kubaba olarak adlandırılan Ana Tanrıça aynı zamanda Artemis, Diana, Astarte, Star ve Sibel olarak bilinmektedir. Hititler, tanrılarını kendileri gibi ya da bir insan gibi düşündükleri için onlara dönük ayinler ve törenlerde kullanılan unsurları da bir insanın hoşuna gidebilecek değerlerden oluşturmuşlardır. Bu değerlerden en önemlilerinden biri, müziktir. Dinsel ayinlerde müzik, tanrılarını hoşnut etmek ve böylece tüm isteklerin kabul edileceği düşüncesiyle değişik biçim ve yöntemler kullanılarak

yer almıştır. Aynı gerekçe ile yemek, içki, akrobasi, hokkabazlık gibi unsurları da kullanmışlardır (Elbaş, 2011:5-22).

Hitit kültürünün vazgeçilmez unsurlarından olan söylenceler, onların manevi değerlerini yansıtan ciddi öykülerdir. Hitit söylenceleri de diğer toplumlarda olduğu gibi, dünya görüşlerinin ve korunan insani deneyimlerinin birer simgesidir.

Anadolu kökenli söylenceler, ritüellerin sözlü olarak canlandırılmasıyla oluşmuştur. Bu söylenceler, diğer yabancı söylencelerden daha basit bir yapı içermektedir. Bu özellikleri yansıtanlar arasında; İlluinka; kayıp tanrı mitosları: Telpinu'nun, Fırtına Tanrısı'nın, Güneş Tanrısı'nın, Hannahanna'nın kayboluşu, kraliçe Asmunikal'nın, Harapsili'nin, Karip Pirva'nın, Kulivisna Şehri'nin, Lihzina'nın fırtına Tanrısının kayboluşu, Anzili ve Zukki'nin, tanrıça İnara'nın kayboluşu, denizkızı ve Telipinu; Nerik Şehri Fırtına Tanrısına yakarış ve kurban sunma söylenceleri sıralanabilir. Bütün kültürlerde, insanların belli yiyecekleri ve uygarlaşmalarını sağlayacak tarım aletlerini nasıl elde ettiklerini anlatır. Hititler'in Telipuni söylencelerinde olduğu gibi bazı söylencelerde, kızdırılmış ve bereketin yeniden gelmesi için yatıştırılmaları gereken tanrılar vardır. Telipuni söylencesi de tanrının yardımını sağlamak için kullanılan güçlü, metoforik büyüler içerir (Rosenberg. 2009:19).

Hitit kültüründe ritüel, müzik, şarkı ve dansın önemli bir yeri bulunmaktadır. Yazılı belgelere göre, çeşitli tanrılar için kutlanan kült törenlerinde, farklı çalgılar çalınıyor, şarkı ve ilahiler söyleniyor, gösteriler yapılıyor ve zaman zaman da dans ediliyordu. Hititler'in çivi yazılı belgelerinde, dansla ilgili zengin bir terminoloji bulunmakla birlikte, arkeolojik belgelerde dansla ilgili sahneler azdır. Eski Hitit kabartmalı vazoları, bizlere Hitit dansları konusunda az da olsa önemli görsel bilgi vermektedir. Hüseyindede Tepesinde bulunan kabartmalı vazolardaki yeni sahneler, çeşitli tarzlarda uygulanan Hitit dansları konusundaki bilgilerimizi arttırmıştır. Vazolardan küçük olanı 52 cm yüksekliktedir ve Anadolu'da bu tür vazoların ek frize sahip ilk örneğini betimler. Folklorik danslar ve müzik eşliğindeki yerel bir bayram treninin anlatıldığı firizdeki sahnede, Ege ve Yakındoğu'dan tanıdığımız "boğa üzerinde akrobatik hareketler" yapan figürler bulunmaktadır. Hüseyin Dede Tepesinde bulunan İkinci kabartmalı vazoda

betimlenen "oynayan bir kadın" figürüne, Hitit sanatında ilk kez rastlanmaktadır. Kadın dansçı, saz çalan bir erkek müzisyen ve çalpara çalan bir kadın müzisyen arasında oynarken betimlenmiştir. Dansçı, müzik eşliğinde, ellerini yukarı kaldırmış, olasılıkla parmaklarını şıkırdatarak oynamaktadır. Profesyonel bir dansçıyı temsil eden kadın, günümüz Anadolu folklorunun ne kadar uzun bir geçmişi olduğunu belgeleyen önemli bir tasvirdir (Sipahi.1998:1).

Hititlerde kültürel değerler bir başka topluma dayatılmamakta ve yeni kültürlerin farklılıkları olduğu gibi kabul edilmekte olup, Hititler, çağdaşları Hatti, Hurri, Luwi, Kaşka gibi diğer Anadolu kültürleri ile Mısır ve Mezopotamya ile etkileşim içinde olmalarına karşın kendilerine ileri düzeyde bir uygarlık yaratmışlardır. Farklı kültürlerle paylaşım içinde oldukları başlıca alanlar arasında dil, din ve sanat gelmekte ve Hititlerin kendilerine özgü çok başarılı sanat üretimleri arasında; mimarlık, keramik/çömlekçilik, heykel, kabartmalar, mühürcülük, madenin işlenmesi, edebiyat, müzik ve dans sıralanabilmektedir (Elbaş, 2010:245) .

Müzisyenler, törenlerde bir yandan müzik yaparken aynı zamanda uygulamalara bağlı olarak çeşitli roller aldıkları görülmektedir. Hitit belgelerinden, törenlerde görev yapan "Köpek Adam", "Arslan Adam" ve "Boğa Adam" gibi tiplerin olduğu ve hangi hayvanı canlandırıyorsa onun gibi davranıp, bağırıp şarkı söyledikleri anlaşılmaktadır. Eski Hitit çağına ait Boğazköy'de açığa çıkarılmış kabartmalı bir vazo parçasında boğa maskesi giymiş bir müzisyenin tasvir edildiği görülmektedir. Daha sonraki dönemlerde de Anadolu'da görülen ve günümüzde de köy seyirlik oyunları olarak yaşamaya devam eden bu türden geleneksel etkinliklerin , belki de müzikli sahne gösterilerinin ilk örnekleri olarak karşımıza Hitit çağında çıkmaktadır (Boehmer 1983:23, Lev.IX-25,X-25; Loon 1985:12).

Geç Hitit hükümdarlarının saray ve kalelerindeki taş levhalar üzerinde bulunan rölyefler ve bazı mezar taşları önemli bilgiler vermektedir. Rölyeflerde, genellikle saray ya da dini bayramlar çerçevesinde müzik yapan solistler, topluluklar ya da dans eşliğinde müziksel gösteriler resmedilmektedir (Orthmann, 1971: 94-398).

Anadolu'da Seramiksiz Neolitik Dönemden başlayarak çeşitli hareketlerle dans ederek av, hasat, ilkbahar, tarım yılının başlangıcı ya da diğer dini olayları kutlayan figürlere, M.Ö.16. yüzyıl sanatında yenilerini katmaktadır. Kargamış ve Karatepe kabartmalarında betimlenen dansçılar, Anadolu'da eski bir geleneği oluşturan "müzik eşliğinde dans ve oyunların" Geç Hitit Dönemi'nde sürdüğünü gösteren az sayıdaki figürlerdir (Sipahi, 2000: 3-85).

Hitit İmparatorluğu'nun tarih sahnesinden çekilmesinden sonra (M.Ö. 1190) Anadolu'da birçok küçük devlet kurulmuştur. Orta Anadolu'da başkenti Gordion ile Frigya devleti ortaya çıkmış, doğu sınırında Urartu devleti, kuzeybatı'da Lidya devleti, Likya devleti, Helenistik çağda batı sahillerinde şehirler kurulmuştur.

Van Gölü Havzası'nda yapılan arkeolojik kazılar; M.Ö 9. yüzyıl sonlarında Asur dilinde yazılmış bir kitabe ile Yakındoğu'da askeri ve kültürel açıdan "ben de varım" diyen bu krallığı meydana getiren halkların M.Ö 5000 yıllarına kadar tarihlendiğini göstermektedir. Zengin maden cevheri yatakları,, son derece gelişmiş metalleri (özellikle de bakır ve bronz) işleme becerisinin temelini oluşturmuştur. Değişik tiplerde çingiraklar, özellikle at çingirakları dahil olmak üzere Urartu kökenli birçok ses çıkaran obje bulunmuştur (Özgen 1984: 109-111). M,Ö 7. yüzyılın sonlarında İran'daki Med'ler yörenin tek egemen gücü haline gelmeleri, bölgede yaşayan İskitleri de içlerine almaları, Asur kralları için gerçek bir tehlike oluşturmuştur (Çilingiroğlu,1987: 12). Med, İskit ve Babil güçlerinden oluşan ortak bir ordu M.Ö 612 yılında Nivine kentine saldırmış ve burayı ele geçirdikten birkaç yıl sonra Yakındoğu'nun en güçlü devleti ve uygarlığı olan Asur krallığını yok etmiştir (Salvini, 2006:287).

M.Ö. 1200 yıllarında Anadolu'nun batısında hâkimiyet kuran Frigyalılar, M.Ö. 1200 yılın Hitit imparatorluğunun yıkılmasından sonra ortaya çıkmışlardır. Heredotos ve Strabon gibi eski çağ yazarlarına göre Makedonyalıların komşuları olan ve Avrupa'da oturdukları sırada Brygler ya da Brigler adını taşıyan Frigler, Makedonya ve Trakya'dan boğazlar yoluyla Anadolu'ya göç eden Trak boylarından biriydi. Gelen olarak kabul edilen görüşe göre M.Ö. 1200 yıllarına doğru başlayan ve dalgalar halinde 400 yıl kadar süren Trak göçleri, Hitit imparatorluğunun yıkılışını izleyen dönemde

yoğunlaşmıştır. Adını Homeros'un destanlarından öğrendiğimiz Mygdon, Askenios, Otreus gibi liderlerin önderliğinde ilkel bir aşiret düzeninde yaşamlarını sürdürdükleri anlaşılan Friglerin Anadolu'daki ilk yüz yılları hala büyük ölçüde karanlıktır Frigya Krallığının en güçlü olduğu dönem MÖ. 8. yüzyıla rastlamaktadır. Bulunan müzikal çalgıların yanı sıra yazılı ve resimsel kaynaklar. Frigyalıların dini müziğinin heyecan verici olduğunu göstermektedir(Sivas, 2007: 9).

Müzik açısından Frig dönemine ait bulunan en önemli belge, Anadolu Medeniyetleri müzesinde bulunan Kibele ve ana tanrıçanın iki ayağının önünde yer alan çifte kaval ve Lir çalan müzisyenler heykelidir.

Anadolu'nun sahil bölgelerinde ve Ege'nin kıyıda uzak adalarında bulunan arkeolojik müzik belgeleri, değişik tipte çalgıların varlığını kanıtlamaktadır. Belgeler Anadolu'da Roma İmparatorluğu egemenliğinin M.Ö. 30'da başladığını göstermektedir. Bu süreç Julius Claudius'lar hanedanından olan Augustus zamanında görülmüştür. Romalılar süreç içinde Anadolu'nun önemli bir bölümüne hakim olmuş ve bir çok eser bırakmışlardır. M.S. 395 yılında İmparator Theodosius zamanında Roma İmparatorluğu, Doğu ve Batı olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Doğu Roma İmparatorluğuna daha sonraları Bizans denilmiştir. Helen dünyasının yönetimine son veren Romalılar, yerleştikleri Anadolu topraklarının kültüründen yoğun şekilde etkilenmişlerdir (Elbaş, 2010: 20-22)

Yazılı eserler, heykeller, vazolar, mezar taşları, figürinler vb. birçok arkeolojik materyal bu dönemin müziği ile ilgili çok şey anlatırlar. Tüm bu belgeler müziğin bu dönemde giderek geliştiğini ve çeşitliliğinin arttığını göstermektedir. Çalgıların geliştiği, farklı yapı ve türlerin oluştuğu görülebilir. Ayrıca bazı yazılı belgeler bu dönemin müziği ile ilgili bilgiler vermektedir. Bu dönem çalgıları arasında lirler, çalparalar, pan flüt, çanlar, çingiraklar, davullar, kavallar sıralanabilir.

Mezopotamya ve Anadolu'da müzik kültürü araştırmaları halen devam etmektedir. Müzik ve çalgılar birbirlerinden ayrılmaz kavramlardır. Müzik çalgılarını üst seviyede kültürel varlık olarak tanımlayan Anvar Rashid müziksel araştırmaların önemini vurgulayarak "müzik; kültürel değerlerin ve

önemli olayların taşıyıcısı, teknik ve estetik kültürün kanıtıdır” demektedir. Kil tabletlerin eksikliği nedeni ile çivi yazısı kullanan kültürlerin müziği sadece ikonografik belgeler ve edebi kaynaklardan elde ettiğini ve müziğin ağızdan ağıza taşınması nedeni ile özgün yapısının giderek kaybolduğunu söyleyerek çivi yazısı metinleri, müzik çalgıları buluntuları ve tasvirlerin müzik kültürünün ortaya çıkarılmasında önemli kaynaklar olduğunu belirtmektedir. Rashid; üst seviyede kültürel varlık olarak tanımladığı çalgıları, sadece sesin, ses yüksekliğinin, sesin tınısının ve sesin şiddetinin elde edildiği basit çalgılar olarak değerlendirmez. O’nun için bu çalgılar; büyüünün ve ritüellerin, sanatın, sohbetin ve iletişimin vazgeçilmez unsurları olup, kültürel değerlerin ve önemli olayların taşıyıcısı, teknik ve estetik kültürün kanıtıdır (Rashid, 2004: 129).

Bu bilgiler doğrultusunda Anadolu topraklarında binlerce yıl öncesinden gelen oldukça köklü ve zengin kültürel yapının bulunması, Anadolu’yu dünya müzik kültürü açısından önemli bir merkez konumuna getirmektedir.

2.4. Arkeoloji Müzelerinde Bulunan Müzikle İlgili Nesnelerin Sanatsal Boyutu

Bir uygarlığın önde gelen göstergelerinden biri dün olduğu gibi bugün de sanattır (Erinç, 2006: 57). İnsan eylemi ve başarısının bir türü olan sanat, tarihsel varlık alanı içinde yerini almaktadır. Tarihsel varlık alanı, insan eyleminin ürünü olan eserleri, başarılarını, insan ve insan topluluklarının başından geçen tüm olayları kapsamaktadır. Sanatın amacı, insanda bilinenin ötesini görme, hissetme, sezme, düşünme ve anlama davranışını oluşturmaktır (Kaplan, 2005: 26-27). Kültür, aynı zamanda sanatı oluşturan dinamiklerin başında yer aldığı için ayrı bir önem kazanmaktadır. “İnsanlık tarihinin son aşamaları, kültürel tarihin ilk aşamaları ile aynı büyük jeolojik dönemde, Buzul Çağında gerçekleşmiştir. Buzul çağı boyunca kültürün ağır, kararlı, neredeyse buzul hızıyla gerçekleştiği büyüme, evrimleşmede görülen düşük hızlı ivme daha sonra gelen Neolitik çağla birlikte büyük bir hıza dönüşmüştür. Kültür, birbiri ardına gelen çok küçük adımlar yoluyla, birikim haine gelip geliştikçe, nüfus içinde bundan yararlanmaya en yatkın bireylere,

etkili avcıya, yılmayan toplayıcıya, yetenekli alet yapımcısına, Homo Sapiens halini alana kadar büyük bir avantaj sağlamıştır. Bu kültürel kalıp, beden ve beyin arasında pozitif bir geri bildirim dizgesi yaratmış ve bu dizgede bu unsurlardan her biri bir diğerinin ilerlemesini şekillendirmiştir. Bu dizgede gitgide artan alet kullanımı, elin değişen anatomisi ve korteks üzerinde başparmağın görevinin artması arasındaki etkileşim, gelişimin en önemli göstergeleri arasındadır. Mal üretimi, toplumsal yaşantının düzenlenmesi ya da duyguların ifadesi için kendisini simgesel açıdan dolaylı programların yönetişimine bırakan insan, farkında olmadan da olsa, kendi biyolojik kaderinin doruk aşamalarını belirleyerek bire bir anlamda ve kasıtsızca kendi kendisini yaratmaktadır” (Geertz, 2010: 66-67).

İnsan yaşamında köklü bir değişikliğe neden olan; avcılık ve toplayıcılıktan tarım ve hayvancılığa dayalı daha yerleşik bir düzene geçilmesiyle, insanların yaşam biçimleri, sanatsal bir anlatımı da içine almıştır. “Çömlekçilik-öncesi neolitik dönemde (10. ve 7. binyıllar), Çayönü, Nevalı Çori, Göbekli Tepe, Cafer Höyük, Gritille ve Aşıklı Höyük gibi yerlerde, ayinler için tapınak binaları olan duvarcı işçiliği ile inşa edilmiş kompleks yerleşim merkezlerinin kurulmasıyla, kült törenler, dans müziği, cenaze törenleri ve eski tapınma biçimleri ile ilgili kanıtlar giderek artmıştır. 8. binyıl ve sonrasında görülen grup dansları en yaygın sanatsal temalardır. Çeşitliliği sınırlı da olsa bazı çalgı türlerine bu dönemde rastlanmaktadır. Bu dönemde özellikle idifonlar öne çıkmaktadır. Türkiye’nin güneydoğu ucunda dağlık bölge olan Tirişin’deki kaya oymalarındaki dans sahnelerinin kesin tarihi belirlenememekle birlikte 12 dansçıdan oluşan bir grup resminin neolitik döneme ait olduğu tahmin edilmektedir. Taht-ı Melik’teki bir davulcu ve bir dansçıyı gösteren bir başka sahne ise olasılıkla daha geç bir döneme aittir” (Uyanık,1974: 86).

Sanatın, figüratif uygulamalardan geometrik sanata, kuşaklar boyunca aktarılmış kabartmalara kadar çok geniş bir uygulama alanı olduğu görülmektedir. Hodder Çatalhöyük sanatını; Bu örneklerdeki “sanat”, estetik duyarlılıkla tasarlanmış bir “sanat” değildir. Çatalhöyük’teki “sanat” bir şey yapmaktadır. Fakat bu nesnelerin estetik boyutu olmadığı anlamına gelmez. Tasarımların çekiciliği, biçimlerdeki güzellik anlayışı, daha çok ruhları

defetme ya da cezbetme konusunda merkez almıştır şeklinde yorumlamaktadır (Hodder,2007:323).

M.Ö 8. bin yıl ve sonrasında görülen “grup dansları” en çok karşılaşılan sanatsal konudur. Anadolu’da dans yaşamın tüm alanlarına yayılmış olarak karşımıza çıkmaktadır. Anadolu’daki dansın en eski betimlemesi (geç 8. ve erken 7. binyıl) Nevali Çori’de bulunmuş taş bir çanak üzerindeki rölyeftir. Çatal Höyük’te Oda F V, 1’in doğu duvarının ortasında leopar postu giymiş dans eden bir grup adam resmedilmiştir. Oda A III, 1’de bir başka sahne ellerinde silah tutan dansçıların yer aldığı bir av ayinini betimler; bir figürün her iki elinde de birer yay bulunmaktadır, iki figür artistik sıçrayışlar yapmakta ve bir diğeri boynuz biçimli bir sopa tutmakta ve bir def’e vurmaktadır (Zbikowski, 1999: 2).

Eski Tunç Çağı’nda özellikle metal idiofonlara rastlanmaktadır. Alacahöyük ve Horoztepe kral mezarlıklarında ele geçen birçok örnek vardır. Bu örneklerin süslemelerinde çeşitlilik gözlenmektedir. Bu çağlarda küçük zilleri kullanarak farklı çalgılar üreten dönemin müzisyenleri, metali usta bir heykeltıraş edasıyla biçimlemiş, kuş, geyik, keçi ve aslan gibi hayvan figürlerini kendilerince yorumlayarak çalgının çerçevesine işlemiş ve yalnızca sesiyle etki yaratan bir nesne olmaktan öte görünümüyle de bir sanat eseri yaratmıştır. O zamanın ilkel koşullarında Anadolu insanının, bir idiofonun üretimi için büyük emek ve zaman harcaması, o çalgının o insanlar için ne denli önemli olduğunun en büyük göstergesidir. Tüm bu çabalar, günler ve belki de haftalarca zaman harcayarak ürettikleri bu çalgıların, büyük olasılıkla onların yaşamının önemli bir alanında, bir tapınma sırasında ya da avlarının verimli ve başarılı geçmesi amacıyla yakarıda bulunduklarında kullanıldığını göstermektedir. İşte bu noktada, istediklerini gerçekleştirebilmek ve başarılı bir yaşamı yakalayabilmek için Anadolu insanının müziği kullandığını ve bunun için de çalgılar ürettiğini söyleyebiliriz (Elbas, 2010: 5-15).

Hitit ve Hitit sanatı kavramı, 19. yüzyılın son çeyreğinde, güneydoğu Anadolu ve kuzey Suriye’de, bir tür hiyeroglif-resim yazısı ile bezenmiş, M.Ö. 9.-8. yüzyıllara tarihlenen taş anıtların bulunması ve bu buluntular üzerine yapılan araştırmalar sonucu arkeoloji ve dil bilim literatüründe kullanılmaya başlanmıştır. Böylece M.Ö. 1. bin yılın yerel krallık sistemiyle yönetilen şehir

devletlerinin başlıca merkezlerini oluşturan Malatya, Kargamış, Zincirli, Sakçagözü ve Maraş'ta gün ışığına çıkarılan anıtlarda gözlenen konu, kompozisyon/istifleme ve motiflerin sanat biçimini (üslup) de "Hitit" adlandırılmaları bilimsel incelemelerle yerleşmiştir. Kuşkusuz söz konusu geç dönem yapıtlarının büyük çoğunluğu M.Ö. 2. bin yıl Hitit sanatının motif zenginliğini ortaya koymaktadır. M.Ö. 2. bin yılın ilk çeyreğinden sonra oluşan Hitit Krallık Devleti yapısında doğan sanat yapıtlarının yerli Hatti kültür geleneğinden ayrıldığını söylenmelidir. Ekrem Akurgal ise Hitit sanatı için "..eski Anadolu'nun yerli halkı Hattiler ile Hititlerin kaynaşmasından doğmuştur.." demektedir (Darga 1992:26).

Hitit sanatı içinde temel olarak mimarlık, heykelticilik, çömlekcilik, mühürcülük ve taş rölyef sanatı sıralanabilir.

Mimarlık: Orta Anadolu'da eski uygarlık kalıntıları saptanan yerleşkelerde 20. yüzyıl başından bugüne kadar süregelen kazılarda gün ışığına çıkan buluntular eski Hitit çağında askeri, sivil ve dinsel mimarlığın varlığını kanıtlamaktadır. Kiklopik boyutta, poligonal kalker taşından sandık duvar sisteminde örülen sur gövdeleri ve kuleler Eski Hitit Çağının askeri mimarlık özellikleridir. Bu surlar Potern adı verilen bindirme tekniğinde yapılmış sivri kemerli geçitler yer almaktadır (Darga, 1992: 27) Özetle Hitit yapıları taş bir temel, kerpiç duvarlar ve tavandan oluşmaktadır.

Heykelticilik: Eski Hitit krallık döneminde bugüne dek plastik taş yontu eserleri ve maden heykellerden çok az örnek kalmıştır. Bu çağın, madenden plastik eserlerini, daha çok güney doğu Anadolu kökenli yapı-adak çivilerinin oluşturduğu gözlenmektedir. Bunların görünümü yassı olup üst kısımları stilize insan gövdesi (tanrı, tanrıça) biçiminde ve alt kısımları ise bir yere sabitlemek için, bir tür çivi gibi yapılmışlardır. Hitit maden sanatının başyapıtları arasında gümüş madeninden üretilmiş geyik ve boğa başlı ritonları yer almaktadır. Diğer taraftan pişmiş toprak heykel örnekleri arasında Boğazköy boğa ritonları öne çıkmaktadır. (Darga.1992: 34-39)

Çömlekcilik: Hitit sanatı içinde önemli bir yeri olan çömlek eserler, saraya ve tapınaklara aittir. Eski Hitit krallık döneminin keramik sanatı ustaları bir evvelki çağın keramik biçimlerine sadık kalmışlarsa da yaratıcı

dürtüleriyle son derece yetkin ve göz alıcı formlar üretmişler, böylece Hitit uygarlığının en dikkat çekici buluntularını oluşturmuşlardır. Kap formları arasında en çok rastlanan Gaga Ağzılı testilerdir. Bu kaplar farklı tiplerde de üretilmişlerdir. Eski Hitit krallık çağıının seramik buluntuları içinde yer alan rölyefli/kabartmalı keramik ürünleriyle kile şekil vermede üstün yetenekleri günümüze kadar ulaşan sanatçıların ürünleri, sanatsal açıdan çok değerli örnekler olarak kendilerini kanıtlamaktadırlar. Bu örnekler arasında Bitik, İnandıktepe ve Hüseyindede kabartmalı vazoları çok özel ve önde gelen eserlerdir (Darga.1992: 53-67)

Mühürcülük: Gliptik deyimiyle dile getirilen mühürcülük sanatı, Hitit görsel sanatlarının başlıca türlerinden birini oluşturmaktadır. Hititler, mühür formu açısından da zengin sanat eserleri oluşturmuşlardır. Hititli mühür kazıyan ustaların, ne denli yüksek düzeyde bir sanat dalını yarattıkları ve adeta çağın minyatür sanatını oluşturdukları söylenmektedir (Darga,1992:70)

Kültepe nüfusunun kozmopolit yapısı, çeşitli mühürcülük üsluplarının gelişmesine yol açmıştır. Bu üslup, yeni bir tarzdır ve Kültepe'ye özgü homojen ve oldukça detaylı sahnelerle kendini belli eder. Tasvirler; törenleri, av ve savaş sahnelerini ve kutsal hayvanları üzerinde ayakta duran tanrı alaylarını gösterir. Tüm boşluklar, çeşitli motif ve sembollerle doldurulmuştur. Yerli Anadolu tarzı Kültepe'de doruğa ulaşmış ve takip eden Hitit mühürcülük sanatının kaynağını oluşturmuştur" (Kulakoğlu, 2010. s. 49). Hitit mühürleri üzerindeki tasvirler bize müzik arkeolojisi ile ilgili önemli bilgiler vermektedir.

Taş Rölyef: Hititler, rölyef ve fresk sanatının üst düzey örneklerine imza atmışlardır. Hitit taş yontu sanatında özellikle Alaca Höyük ortostatlarında betimlenen "av, mücadele" sahnelerindeki canlılık ve devinim içinde şekillendirilmiş konular ilk örnekler olarak görülmektedir. Mezopotamya, Suriye ve Mısır'a kadar uzanan ilişkiler, Hitit plastik sanatının konuları ve biçiminde etkisini göstermektedir. Bu olgunun en belirgin örnekleri şehir kapılarının anıtsal, apotropeik (tehlikelerden koruyucu) anlamlı yontuları ve rölyefleridir (Darga, 1992:128).

Müzik, şarkı ve dansın, Hitit sanatı ve kültüründe önemli bir yeri bulunmaktadır. Arkeolojik kalıntılara baktığımızda, Asur Ticaret Kolonileri

Çağı'nın sanatsal özelliklerinin de Hitit sanatının öncüsü olduğu görülmektedir. Mühürlerin ikonografisinde, kabartmalı vazo geleneğinde, kaya kabartmalarında ve figürinlerde karşımıza çıkan yerli Anadolu sanatının kökeni, Kültepe'nin M.Ö 2. bin yıla ait yapı katlarında açıkça seçilebilmektedir. Hitit malzemesine benzer karakteristik özellikler gösteren örnekler, özellikle Koloni Çağı'nın geç evresi olan Karum Ib tabakasında Hitit sanatının kökenlerini tanımlamaktadır. Hem yazılı kaynaklar, hem de arkeolojik malzemeye bakıldığında, Hitit devletinin kurucuları arasında bulunmamasına rağmen, Anitta'nın Anadolu'yu uzun süre yönetimleri altında tutmuş ve Hitit devletini yakın doğu sahnesinin en güçlü oyuncularından biri haline getirmiş olan uzun bir krallar zincirinin ilk halkası olduğu ve kraliyet başkenti Kültepe/ Kaniş'in de Hitit kültürünün kökeni olduğu söylenebilir (Topçuoğlu. 2010: 28).

Hitit sanatı üslubunun başlangıcında, Koloni aracılığıyla Anadolu yerli kültürünün Kuzey Suriye- Mezopotamya kültürlerinin karşılaşmasıyla gerçekleşen sentez sonucunda oluşan Anadolu üslubu yer alır. Bu üslup Hitit'lerin Anadolu' da siyasal güç birliğini kurmadan önce, henüz Hatti, Kaniş/ Neşa ve Kuşşaray gibi bölgesel krallıkların hüküm sürdüğü dönemin sanatında belirmiş ve tarihi akış içinde gelişmiştir (Emre, 2010:154).

MÖ. 9. yüzyılda doğudaki Van (Türkiye), Urmia (İran) ve Sevan (Ermenistan) gölleri arasındaki kendi çekirdek alanlarında Süryaniler tarafından Urartu adındaki kuvvetli bir krallık kurduklarında, bölgedeki zengin cevher yatakları, Urartu insanının özellikle bakır ve tunç olmak üzere, metal işçiliğindeki gelişmişliğini de açıklamaktadır. İçlerinde değişik türlerdeki çanların da bulunduğu Urartu varlığına ait birçok tunçtan yapılmış ses üretici alet bulunmuştur (Özgen, 1984: 109-111). 8. yüzyılın sonlarından itibaren Urartu ve Süryani kabartmalarında boynunda çanlar asılı olan atlar görülmektedir. Dökme tunçtan yapılan en karakteristik tür yaklaşık olarak 7-10 cm yüksekliğindedir ve biçim olarak sekizgen, poligonal ya da yaklaşık olarak dairesel bir tabanla hafiften koniğe benzer. İki yada üç yatay çıkıntıyla (en küçüğü en altta) üçe bölünen gövdeye, üçgen yada dörtgen şeklinde yada nadiren hayvan kafası şeklide delikler açılmıştır. Üstünden süslemeli yarım kubbe ya da yassı bir kubbe geçirilmiştir ve bunun üzerinde de tutma

çemberi vardır. Kubbenin en üstünde bulunan birbirine bakar şekildeki iki küçük delik, çan tokmağını asmak için metal bir mandala sahip olmalıdır; korozyon sonucu genellikle demirden yapılan mandallar ya da çan tokmakları kaybolmuştur. Bazen çanların üzerinde yazan Urartu yöneticilerine bakarak onların hangi tarihten kalma olduğu anlaşılabilmektedir. Bu çanlar en erken tarihli olan yaklaşık MÖ. 800 yıllara aittir. Döküm tunçtan yapılan diğer bir çanın gövdesi, ağız kısmında omza kadar olan birkaç milimetrelilik bir dikey kesitin haricinde tamamen kapalıdır (Bachmann, 2011: 98).

Levha, kemer, kopça, miğfer, ok, zırh ve kazan gibi Urartu tunç objeleri, halen müziksel motifler bağlamında sistematik olarak incelenmemiştir. M.Ö 8. yüzyılın sonlarından kalma iki tane Urartu tunç kemer, müzisyenlerin, dansçıların ve akrobatların olduğu kült sahneleri tasvir eder; bunlardan bir tanesi aulos, lir ve çerçeve dram çalan kadın çalgıcıları, bir erkek cambazı ve idiyofonik bir kült standardını sallayan bir kadın dansçıyı gösterir; diğeri ise dikdörtgen bir telli çalgıya vuran müzisyenleri, dansçıları ve bir çember hareketi yapan ya da amuda kalkan bir akrobati göstermektedir (Bachmann, 2011: 99).

M. Ö 800-700 yıllarında Anadolu'nun batısında hakimiyet kuran Frigyalılar M.Ö 1200 yılından sonra Trakya'dan Anadolu'ya dalgalar halinde gelmişlerdir. Hitit uygarlığının yıkılmasından sonraki güç sömürsünün içine atlamışlardır. Frigya Krallığının en güçlü olduğu dönem; MÖ. 8. yüzyıla rastlamaktadır. Bu dönemlere ait müzikal çalgıların yanı sıra yazılı ve resimsel kaynaklar Frigyalıların dini müziğinin de heyecan verici olduğunu söylemektedir. Tipik çalgıları olan Frig aulosu simballar ve çerçeve dramlar şüphesiz çok yüksek bir sese sahipti ve Firig tanrıçası Kibele'ye tapınma törenleri estetik ritüellerle ve heyecan verici bir gürültü ile yapılmaktaydı. Günümüze kadar ulaşmış birçok Kibele heykeli ve genellikle onunla ilgili olan levhalar, tanrıçayı bir çerçeve dramla göstermektedirler (Naumann, 1983: 136). Boğazköydeki kazılar sırasında Büyükkale'nin hisar girişindeki Frig dönemine ait birçok binanın kalıntıları arasında bir heykel grubuna rastlanmıştır. MÖ. 6. yüzyılın ortalarından kalma bu heykel grubu, Kibele'yi yanında, çift aulos diğeri de yedi telli lir çalan iki müzisyenle betimlemektedir. Kibele heykelinin çok yakınında bulunan yaklaşık olarak aynı zamandan

kalma olduğu düşünölen 7-8 cm çapa sahip bir tunç simbalin kalıntıları vardır. Bu simbal ortasından delinmiş bir dışbükey merkez alana ve ağız kısmına hafifçe eğilen dıştaki düz bir alana sahiptir. Boğazköy'ün dış kısımlarındaki bir ibadethanenin çevresinde bulunan bir çift erken Frigya dönemine (MÖ. 8. yy ortaları-7. yy ortaları) ait tunç simballar yaklaşık olarak 10 cm çapta ve 2 mm kalınlıktadır. 33- 5 cm çapında dairesel düz bir demir disk ve bir askı çemberi biraz daha eskidir ve bir vuruş idiyofonu (bir çeşit gong) olarak tanımlanmıştır (Sipahi, 1996: 10-11).

Nefesli algılar içinde bir aulosun üst kısmı ve büyük kuşların kürek kemiklerinden yapılmış ve halen kesin olarak tanımlanmayan, biri iki adet diğeri altı adet parmak deliğine sahip iki başka aulos (şimdi Gordiyon Müzesindedir) bulunmaktadır. Gordiyon'daki 7. yüzyılın sonlarına ait boyanmış bir çömleğin kırıntıları üzerinde bir lir tasvir edilmiştir. Sekiz teliyle beraber dik bir şekilde duran çalgı aşağı yukarı daireseldir ve bir taburede oturmakta olan algıcısıyla neredeyse aynı boyuttadır.

Kibele kültünün batıya yayılmasıyla ve Frig aulosunun Dionysos kültünde benimsenmesiyle birlikte, çift aulosun bu özel şekli Yunanistan ve Roma'ya ulaşmıştır. Buralarda dini amaçlı kullanıldığı gibi görünüşü ve sesi itibariyle daha fazla dikkat ektiğı için tiyatrolarda da kullanılmıştır. Arkeolojik müzik nesneleri Anadolu'nun kıyı bölgelerinde bulunmuş ve Ege'nin kıyıda uzak adaları, farklı türdeki çalgıların ve Yunanistan ile olan kültürel alışverişin kanıtlarını sunmaktadırlar.

Bayraklı'dan ıkarılan, M.Ö. 7. yüzyılın ilk yarısından kalma geometrik çömlek kırıklarının üzerindeki yedi telli lir tasviri bulunmaktadır. Bu lir, dairesel şekli bakımından Gordiyon'daki Tümölüs J'de bulunan çömlek kırıntılarında gösterilen Frig lirine oldukça benzerdir. Fakat Bayrak'taki lir, sadece tel sayısı bakımından değıl; ayrıca çatalın kendisinden çok uzağı uzanan, dışa doğıru kıvrımlı ve gittikçe genişleyen şekliyle kol uçları bakımından da Gordiyon'daki lirten ayrılmaktadır. Her iki tasvir de lirin müziksel simgesi olarak kuşları resmetmektedir. Bayraklı lirin çizildiğı resmin alt kısmında, tellerin hemen sonunda, çatala paralel duran hat sadece rezonatörün üst köşesi değıl aynı zamanda tel tutucu olarak da kabul edilmelidir. Kollar arasındaki iki geçiş yâda daha büyük ihtimalle rezonatör

delikleri rezonatörün kendisinin oldukça büyük olduğunu göstermektedir. Gordiyon kalıntılarındaki olduğu gibi bir tarafa bağlanmış ayaklık, çalgılarının ayakta duran bir lir olduğunu göstermektedir. Pitane’de (Çandarlı) bulunan MÖ. 600 yıllarından kalma bir çömlek kırıntılarının üzerinde oldukça farklı türdeki bir lir gösterilmektedir (Akurgal, 2008: 13-14).

Bölgenin Persler tarafından istila edilmesiyle Anadolu müzik kültürlerinin gelişmesi açık bir şekilde sekteye uğratmıştır. Anadolu, 547 ve 337 yılları arasında Akamenid İmparatorluğu’nun bir parçasıydı ve 334’te Büyük İskender tarafından fethedilmişti. Bundan sonra gelen Helenistik dönem (MÖ.334–27) boyunca Yunan kolonileri, bundan önceki yüzyıllarda (doğudan batıya kültürel aktarımın daha güçlü gerçekleşmiştir) olduğu gibi sadece batı kıyılarında kalmamışlar, bütün Anadolu’ya yayılmışlardır.

2.5. Arkeoloji Müzelerinde Bulunan Müzikle İlgili Nesnelerin Eğitim Boyutu

Müzik Öğretim Programının müzik öğretmenleri tarafından uygulanabilirliği, öğretmenlerin müzik alan bilgisi yanında, farklı öğretim biçimleriyle tanışmaları ile daha olanaklı hale gelmektedir. Müzeler ve müzelerdeki arkeolojik müzik nesnelerinden yararlanılarak oluşturulacak olan müzik eğitimi etkinlikleri müzik öğretim programı kazanımları ile örtüşmektedir. Müzik olgusunun gerçekleşmesi ve incelenmesinde, insan yaşamının zaman içindeki sürecini incelemek gerekir. Bu inceleme süreci içinde en önemli laboratuvarlar müzelerdir.

Günümüzde eğitime verilen önemin artması ile müzelerin eğitim amacı olarak kullanılması gündeme gelmeye başlamıştır. Müze eğitimi artık Türkiye için yabancı bir kavram olmaktan çıkmış dinamik bir alandır. Müze eğitimi yaşam boyu eğitim sürecinde, yaşantılara dayalı, çok yönlü öğrenme ve yaşam alanları olarak müzelerin etkin kullanımını içermektedir. Müze eğitimi; özellikle zaman ve mekan içinde kendini ve insanları anlama, kültürel mirası devam ettirme, geçmişi, bugünü ve geleceği anlamlı bir biçimde ilişkilendirme, kültürel varlıkları, eski eserleri anlama, koruma ve yaşatma, kendi kültürünü, farklı kültürleri çok yönlü bir yaklaşımla tanıma ve anlama,

arası anlayış ve empati geliştirme, müzeyi bir yaşam biçimi haline getirme ve müzelere yaşayan kurum niteliği kazandırma çabası olarak da tanımlanabilir.

Müzelerin eğitim politikası geliştirmelerinin amaç ve ilkeleri şu şekilde özetlenebilir (Greenhill, 1999: 46).

- Müzeyi bir toplum eğitimi ve öğrenim merkezi haline getirmek
- Müzenin çağdaş toplumdaki rolünün anlaşılmasını sağlamak
- Halkın müze algısındaki değişimlerin farkında olmak ve bunlara uyum sağlamak
- Müzenin kamu hizmeti rolünü etkileyecek bütün yönetim kararlarında eğitim işlevinin dikkate alınmasını sağlamak
- Müzeyi, müzenin binalarını, koleksiyonlarını ve diğer kaynaklarını, eğitsel potansiyelini en yüksek düzeyde kullanacak biçimde düzenlemek
- Eğitim hedeflerini karşılayacak uygun kaynakları bulmak
- Ulusal eğitimdeki yeni gelişmelerin farkında olmak ve bunlara uyum sağlamak. Mümkün olduğunca çok yaş, cinsiyet, yetenek ve kültürden kişinin koleksiyonlara fiziksel ve entelektüel olarak yaklaşmasını sağlamak
- Koleksiyonları mümkün olduğunca çok yaş, cinsiyet, yetenek ve kültürden kişiye uygun olarak yorumlamak
- Farklı yaş, cinsiyet, yetenek ve kültürden ziyaretçilere uygun öğrenme olanakları ve etkinlikleri sağlamak
- Bütün personelin müzenin eğitim rolüne duyarlı olmasını ve sempati duymasını sağlamaktır.

Müzeler, toplumu aydınlatmak amacıyla insan soyunun gelişimi, doğa olaylarının oluşumu ve teknolojinin geçirdiği değişim gibi konularda araştırmalar yapan bilimsel merkezlerdir. Müzeler, toplumların bilim ve sanat ürünleriyle yer altı ve yer üstü zenginliklerini sergilemek amacıyla oluşturulmuş kurumlardır.

Müze uzmanları bilgilerin depolandığı, ömür boyu öğrenmede önemli kaynaklardan biri olan müzelerin, eğitsel rolünün farkına varıp müzenin ziyaretçileriyle ilişkisini yeniden ele almışlar ve gezi ve sergileme amacından kurtularak, yaşayan canlı öğrenme ortamları haline gelmiştir (Artar, 2009:55).

Müze eğitimi genel olarak dört temel gereksinmeden ortaya çıkmıştır.

Bunlar:

- Kendi kültürünü ve farklı kültürleri çok yönlü ve hoşgörülü bir yaklaşımla tanıma,
- Benzerlik ve farklılıkları anlama ve kültürlerarası anlayış ve empati geliştirme,
- Eğitimin kalitesini artırma,
- Çevreyi ve kültürel varlıkları koruma bilincini etkili bir biçimde geliştirme, Müzelerin, arkeoloji, sanat tarihi ve diğer alanlarda yetişmiş elemanlarını kaliteli hizmet verecek biçimde işlevsel olarak kullanma ve istihdam etme.

Bu dört temel gereksinmeden yola çıkılan müze eğitiminin, Greenhill'e göre iki ana iletişim yöntemi bulunmaktadır. Kitle iletişimi ve kişiler arası iletişim ya da başka bir ifadeyle uzaktan öğrenme ve yüz yüze öğretmedir. Gösterimler, sergiler, yayınlar, videolar, öğretmen eğitim paketleri, öğretmen takımları, ödünç verme hizmetleri, gezici müze hizmetleri gibi müze hizmetleri uzaktan öğrenme yolu yani kitle iletişimi yöntemlerinden bazılarıdır. Elle dokunma, çizim yapma, maket yapma, müze gezileri, konuşma, drama–rol yapma, deney yapma, konferanslar ve müze atölyeleri ise yüz yüze öğretme yoluyla eğitime yani kişiler arası iletişime örnek olarak gösterilebilir. Müzede yüz yüze öğrenme potansiyeli oldukça geniş ve esnektir. Koleksiyonlar, sergiler, binalar, personel, müze- hediyeelik eşya reyonu vb. hepsi öğrenme ve öğretme kaynağı olabilir. Müze eğitimi için birbirinden bağımsız çok sayıda nesne önceden belirlenmiş bir temayı öğretmek için özgürce kullanılabilir. Bu gereksinimleri karşılayacak müze eğitimi bir takım temel ilkelere dayanmalıdır (Greenhill, 1999:101). Böylece müze eğitiminin temel ilkeleri şöyle sıralanabilir:

- Müze eğitimi sürekli, açık uçlu ve yaşam boyu bir eğitimidir. Müze eğitiminde öğrenmenin yaşam boyu sürdüğü ve formal eğitimle, sınırlı olmadığı kabul edilmektedir.
- Müze koleksiyonları ile hedef kitle arasında ilişki kurmak gerekir. Koleksiyonların içeriklerinin, mesajlarının ziyaretçinin kolaylıkla ve ilgisini çekecek biçimde olması gereklidir.

- Ziyaretçinin çevreyle ve nesnelerle etkin bir iletişim içinde olması sağlanmalıdır.
- Her müzenin sunduğu eğitim kendine özgüdür. Müzenin ve koleksiyonlarının türü, müzenin gelenekleri, personelinin uzmanlığı ve en önemlisi müzenin eğitim politikası sunulan eğitimi özgün kılan etkenler arasındadır.
- Müzenin koleksiyonları ile ziyaretçilerin gereksinimleri ve ilgileri arasında ilişki kurmak esastır.
- Koleksiyonları incelemek ve eğitim için uygun nesneleri seçmek, bağlantılarını kurmak ön koşuldur.
- Müze eğitiminde olguları - bilgileri iletmekten çok duyulara, estetik duyarlılığa, düş gücüne, yaratıcılığa ve eleştirel yaklaşıma yönelmek önemlidir.
- Müzedeki öğrenme “nesnelerden öğrenme” dir, duyuları temel alır, yaşantıya dayanır. Nesne “belge” gibi iş görür, bilgiyi tutar ve kaydeder.
- Müzedeki öğrenmenin hoşla gitmesi ve haz vermesi beklenir çünkü müze eğitimi eğlenme ve boş zamanların değerlendirilmesi kavramları ile yakından ilgilidir.
- Müzedeki öğrenme, somuttan soyuta giden düşüncüyü geliştirir. Müzede öğrenmenin temeli duyuları kullanmaktır, dolayısıyla müzenin uygun koşullarda nesneleri yakından gözlemlemeye, elle yoklamaya olanak sağlaması gerekmektedir. Bu sayede bilinenden bilinmeyene, somuttan soyuta ve gözlemden genellemeye ulaşmak olanaklıdır (Greenhill, 1999:102).

Müze ziyaretleri ve müze eğitimi planlamayı gerektirir. Bu planlama müzede yapılacak eğitimin kalitesini artırması açısından önemlidir. Planlı bir müze ziyareti için yapılması gerekenleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- Müzeyi ziyaret etmeden önce yapılması gerekenler
- Müze ziyareti esnasında yapılması gerekenler
- Müzeyi ziyaret ettikten sonra yapılması gerekenler

Müzeyi ziyaret etmeden önce müze ziyaret planı hazırlanmalı ve bu plan doğrultusunda ziyaret günü, saati ve içeriği gibi konular kesinlik

kazanmalı ve müzeden ziyaret için randevu alınmalıdır. Müze ziyaretinde bulunacak grubun kişi sayısı tespit edildikten sonra çeşitli hazırlık çalışmaları yapılmalıdır. Grubun demografik yapısına ve işlenecek konuya göre yapılan hazırlıklar çeşitlendirilecektir. Müze ziyareti öncesi yapılacak hazırlıklar için müze broşürleri, kitapçıklar, fotoğraf, slâyt, harita, müze tarafından hazırlanmış eğitim setleri vb. dokümanlar kullanılmalıdır. Bunun yanı sıra günümüz müzelerinin ön plana çıkan hizmetlerinden biri olan eser ödünç verme hizmetinden yararlanılarak, müze ziyareti öncesi yapılacak çalışma için kopya eserler müzeden talep edilebilir. Eserlerin birebir benzerlerini elle yoklamak, onlara dokunmak ve duyu organlarını kullanarak, bu eserleri hissederek müze ziyaretini eğlenceli bir süreç olarak değerlendiren ziyaretçi, yaratıcı ve öğretici bir müze ziyareti yapacağının ipuçlarını alacaktır. Müze ziyareti öncesi yapılacak hazırlıklar hayata geçirildikten sonra yapılan plan doğrultusunda müze ziyareti gerçekleştirilecektir. Müzede harcanacak zamanı önceden tespit ederek, ziyaretçiye gerekli dinlenme araları vererek ve onlara eleştirel bakış açısı katacak çeşitlilikte sorular sorarak ziyaretin gerçekleştirilmesi planlanmalıdır. Genel müze ziyareti esnasında geziyi pekiştirici müze eğitim yöntemlerine de yer verilmelidir. Müzenin iç ve dış mekânlarından olabildiğince yararlanılarak rol yapma, maket yapma, plastik sanatlar çalışmaları, müzik-dans gösterisi ve tartışma gibi yöntemler ziyaretçi ile müze eğitimcisi ve hatta müzenin kendisi arasında bir etkileşim yaratılacaktır. Sayılan yöntemlerden biri ya da birçoğunu kullanan ziyaretçiler, nesneler ile yaşam arasında bir bağ kuracak, nesnenin temsil ettiği konuyu somutlaştıracak ve daha kolay algılayacaktır. Müze eğitimi, müze ziyareti tamamlandıktan sonra da devam eder. Ziyaret sonrasında çalışmanın nasıl geçtiği, bireye ya da gruba neler kazandırdığı, nesnelerin ziyaretçileri nasıl etkiledikleri gibi konular üzerinde durulmalıdır.

Müzeler kadar müzelerde eğitim verecek kişilerin özellikleri de son derece önemlidir. Müzelerde eğitim veren kişilerin çoğunlukla nesneler hakkında akademik olarak eğitilmiş fakat, müzenin hedef kitlelerinin özelliklerini bilmeyen kişiler olduğu, müze iletişimde koleksiyon bilgisinin yanında toplumun farklı kesimlerinin özelliklerini bilmenin de önemli olduğu ve müze eğitimcisinin insan gelişimi, iletişim kuramı, bilgi süreci, grup

dinamizmi ve kültürlerarası öğretim konularında özel eğitim almış olması gerektiği dile getirilmiştir (Karadeniz, 1987:456).

Nesnenin korunması, sergilenmesi, bu nesne ile ilgili bilimsel araştırmaların ve çalışmaların yapılmasını içeren geleneksel müze işlevlerinin yanında, nesnenin anlam ve bilgisinin topluma taşınmasının önemini kavramış, “müze-ziyaretçi ilişkisinin karşılıklılığını ilke edinmiş post modern müzeler, toplumların gereksinimleri ile daha çok ilgilenmeye başlamış ve modern müzelerin aksine sergilenen nesnelerin ziyaretçilerin gereksinimlerine cevap verecek bilgileri yeni ve farklı ilişki türleri geliştirerek paylaşmaya başlamışlardır.

Öğrenilecek bilginin işlevselliğini arttırabilmek için aşağıdaki beş bileşeni baz alabiliriz:

1. Bilginin ne olduğunu düşünüyoruz?

Bilgi fiziksel dünyada mı yoksa yalnızca bireyin aklında mı oluşur?

2. Öğrettiğimiz şey, o halde, nedir?

Bir eğitim teorisi ayrıca bir öğrenim teorisini aşağıdaki sorulara cevap olarak gerektirir.

3. İnsanlar nasıl öğrenir?

Öğrenme akla bilginin “parçalar” halinde eklenmesinden mi ibarettir ya da öğrenme öğrencinin aklını aslında değiştiren aktif bir süreç midir?

4. Öğrenme sürecinde “aktivite”nin (akli ve fiziksel) rolü nedir?

5. Nasıl öğretmeliyiz?

Hein, öğretme stilleri ve öğretilecek materyallerin organizasyonu öğretmeyi düşündüğümüz şeyin ne olduğuna ve insanların nasıl öğrendiğine olan inancımıza bağlı olduğunu söylemektedir (Hein, 1998: 30).

Müzeler insanlık tarihinin geçmişini ve bugününü gösteren, geleceğe ait ipuçları veren en önemli kurumlardır. Bir ülkenin, yörenin insan topluluklarının ya da bir kurumun gelişimini, yazılı ve görsel belgelerle sistemi bir incelemenin ürünü olarak bizlere sunarlar. Geçmiş ve günümüz arasında karşılaştırma olanağı sunan müzeler, aynı zamanda değişimin kaçınılmaz bir olgu olduğunu göstermesi açısından da önemlidir (Abacı, 2001:3).

Müzeler, her kuşağın kültürel, sanatsal ve tarihsel mirasını korumada önemli rol oynar. Bazı gelişmiş müzelerde olan eğitim birimleri aracılığıyla, daha geniş bir izleyici kitlesi çekebilmek için hazine, tarihi eser, sanat yapıtları, filmler, seminerler v.b. etkinliklerle ziyaretçilerine sunmaktadırlar (Adıgüzel, 2010: 108).

Geride bıraktığımız yüzyılda hızlı demokratikleşmeye paralel olarak eğitim anlayışı da değişmiş, geleneksel eğitim kalıpları da yıkılmıştır. Öğretim biçiminin temelde otoriter olduğu, ezbere önem veren, öğrenciyi edilgen alıcı olarak gören geleneksel eğitim yerine, daha çağdaş yaklaşımlar benimsenmelidir. İnsan psikolojisi ve davranışlarının araştırılması, değişik öğrenme yöntemlerinin uygulanması ve eğitim için elverişli ortamların çeşitlenmesi, çağdaş eğitimin gerekliliği olarak kabul edilmiştir. Eğitimin aktif hale gelmesi ve görsel eğitim araçlarının eğitim yöntemi olarak benimsenmesiyle birlikte günümüzde, müzelerin ideal bir eğitim kurumu olarak eğitimcilerce keşfedilmesi, müzelerin de aktif öğrenmeye verdikleri katkının farkına varmaları, eğitim- müze işbirliğini doğurmuştur. Bundan sonra müzeler örgün eğitimin yanında, hazırladıkları eğitim programları ile etkin öğrenme olanakları sunan yaygın eğitim kurumları olarak çalışmaya başlamışlardır. Çağdaş eğitim anlayışına göre müze; kişileri düşünmeye zorlar. Gözlem yaparak ilişkiler kurdurur. Kişiye bilgisini geliştirme yolları öğretir. Geçmişle bugünü karşılaştırır. Değişimin kaçınılmaz olduğunu ve geleceğin de bugünden farklı olacağını gösterir ve doğru tarih bilinci verir (Abacı, 2001: 4).

Müzedede eğitim çalışmaları yapacak her eğitimcinin, her müzenin farklı çalışma teknikleri gerektirdiğini bilerek, bu bilinçle çalışmalarını planlaması, müzedede yapacakları çalışmanın etkisini artıracaktır.

Kültürün bir ögesi olan müzik, kesinlikle insan eyleminin, insan çabasının, insan değerlendirmesinin, kısaca insan davranışının bir ürünüdür. Bunlar olmaksızın, müzik gerçekleşemez ve var olamaz" (Uçan, 2005: 46).

Arkeoloji müzeleri de müziğin bu uzun soluklu serüveni hakkında en önemli kaynaklar olarak yerlerini almaktadırlar. Geçmişle günümüz arasında

karşılaştırma olanağı sunan bu müzeler, aynı zamanda değişimin kaçınılmaz toplumsal bir olgu olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Anadolu topraklarında uygarlıklar yaratan eski toplumların inanç ve eğlence dünyasında müzik, şarkı ve dansın önemli bir yeri bulunmaktadır. Arkeolojik araştırmalar, Anadolu insanının yaklaşık M.Ö.9. bin'den itibaren müzik ve dansla iç içe yaşadığını ortaya koymaktadır. Arkeoloji müzelerinde yer alan Anadolu'nun 10 bin yıla yakın yaşamını bizlere sunacak olan nesneler ise müzelerde bulunan arkeolojik müzik nesneleridir. Bu araştırmadaki arkeolojik müzik nesnelerinden yola çıkılarak hazırlanan Müzik Eğitimi Modülü Örneğinde Milli Eğitim Bakanlığı Programında yer alan Müzik Dersi Öğretim Programından yararlanılmıştır.

Müzik Dersi Öğretim Programı, "Dinle, Söyleme, Çalma", "Müziksel Algı ve Bilgilenme", "Müziksel Yaratıcılık" ve "Müzik Kültürü" adı altında dört temel öğrenme alanı üzerine kurulmuştur. Bu öğrenme alanları, içerikleri bakımından birbirleriyle örtüşmektedir (MEB, 2007:6). Hazırlanan müzik eğitim örneği modülünde verilen etkinlikler sadece örnek niteliğinde olup öğretmen bu etkinlikleri olduğu gibi kullanabilir ve ya üzerinde değişiklikler yapabilir.

Sonuç olarak, bireyin yaşantılara dayanarak öğrenmesini ve öğrenirken aktif olmasını sağlayan, sosyal ve bilişsel anlamda bireyi geliştiren, zenginleştiren ve toplumun önemli bir parçası olduğunu hissettirerek iyi bir vatandaş ve iyi bir insan olmaya hazırlayan müze eğitimi yoluyla arkeolojik müzik nesnelerinde yola çıkılarak yapılacak Müzik Dersi Eğitim Programlarının yaygınlaşması, evrensel bir değer haline gelmesi gerektiği söylenebilir.

3. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Modeli

Araştırma tarama modelinde döküman incelemeye dayalı etnografik bir araştırmadır. Etnografik araştırmalarda amaç, dönemin dökümanlarını incelemek ve o döneme ait geçmişte ne oldu? Sorusuna yanıt aranmaktadır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2008: 18).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye'deki Arkeoloji müzelerinde bulunan arkeolojik müzik nesneleri, ilköğretim müzik öğretim programları oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini; Türkiye' deki arkeoloji müzelerinden, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, İstanbul Arkeoloji Müzeleri ve İzmir Arkeoloji Müzesi, Antalya Müzesi, Çanakkale Müzesi ve Çorum Müzesi olmak üzere toplam altı müzenin müzikle ilgili nesneleri oluşturmaktadır. Bu müzelerin seçilmesinde amaçlı örnekleme yöntemi olarak ilköğretim 1-5 müzik dersi öğretim programı kullanılmıştır.

Amaçlı örnekleme; Patton'a (1987) göre, olasılık temelli örnekleme temsiliyeti sağlama yoluyla evrene geçerli genellemeler yapma konusunda önemli yararlar sağlarken, amaçlı örnekleme zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışmasına olanak vermektedir. Bu anlamda, amaçlı örnekleme yöntemleri pek çok durumda, olgu ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında yararlı olur (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 107). Seçilen müzelerde daha çok arkeolojik müzik nesnelerinin bulunduğu düşünülmesi nedeniyle amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

3.3. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması amacıyla literatür ve envanter taraması yapılmıştır.

Araştırmacı tarafından araştırma kapsamında bulunan müzelerin yöneticilerinden randevu alınarak müze ziyaretleri yapılmıştır. Veri toplama sürecinde, ilk olarak teşhirde(sergilemede) bulunan eserlerin envanter taraması ve fotoğraf çekimleri yapılmıştır. Araştırma kapsamında olan üç müzede ise envanter taraması yapıp sergilemede olmayan eserlerinden bir kısmına, müze yönetiminin ve müze uzmanların yardımcı olmaları ile ulaşılmıştır.

Çalışma yapılan, Ankara Anadolu Medeniyetleri, İzmir Arkeoloji, Antalya, Çanakkale, Çorum Müzesi ve İstanbul Arkeoloji Müzelerinde araştırma yapılması ve fotoğraf çekilmesi ile ilgili araştırma izini Ek-3'de verilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada, arkeoloji müzelerinde bulunan arkeolojik müzik nesnelere ulaşılmış, her müzeye ilişkin çağlar ve bu çağlara ait müzik nesneleri tablolaştırılmıştır.

Verilerin analizinde, her müze kendi içinde değerlendirilmiştir. Müzede bulunan müzik nesneleri, Curt Sachs ve Erich von Hornbostel tarafından geliştirilmiş olan “Uluslararası Çalgı Sınıflandırma Sistemi”ne göre tanımlanmış ve ulaşılan müzik nesneleri, Ek 2’de yer alan kronolojiye göre sınıflandırılmıştır. Böylece araştırma kapsamında çalışılan müzelerde hangi müzik nesneleri bulunduğu ve hangi çağa ait olduğu saptanmıştır.

Saptama sonucunda elde edilen veriler tezin amaçları doğrultusunda raporlaştırılmıştır.

4. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

4.1. Arkeoloji Müzelerinde Bulunan Müzik Nesnelere İlişkin Bulgu ve Yorum

Araştırma kapsamında değerlendirilen arkeolojik müzik nesneleri, Türkiye’deki arkeoloji müzelerinden; Anadolu Medeniyetleri, İstanbul Arkeoloji, İzmir Arkeoloji, Antalya, Çanakkale ve Çorum Müzelerindeki müzikle ilgili nesneler ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Müzik nesneleri Ek 24’de yer alan çağlara göre ayrılmış ve her müze kendi içinde değerlendirilmiştir.

4.1.1. Anadolu Medeniyetleri Müzesi

Ankara Anadolu Medeniyetler müzesinde Neolitik – Kalkolitik Çağ, Tunç Çağı, Koloni Çağı, Hitit Çağı, Demir Roma Çağlarına ait müzikle ilgili nesnelere rastlanmıştır. Bunlara ilişkin bulgular ve açıklamalar aşağıda verilmiştir.

Neolitik – Kalkolitik Çağ:

Duvar Resmi (Fresk): Fotoğraf 1’de görülen Neolitik Döneme ait Av Sahnesi (Fresk); İngiliz Arkeolog James Mellaart’ın Çatalhöyük’ten elde ettiği duvar resimlerinde yansıtılan av ritüellerinde küçük davul ve def çalanlar olduğu yönünde yorumlanmakta ve bu seslerle avın yönlendirildiği yönünde görüşler bulunmaktadır. Ayrıca avın başarılı geçmesi ya da bereketli olabilmesi yönünde çeşitli ritüellerin yapıldığı burada da bu döneme ait kaval, raspa, davul gibi çalgıların kullanıldığı yönünde de görüşler bulunmaktadır (Mellaart, 2000).

Fotoğraf 1. (“Av Sahnesi- Duvar Resmi (Fresk)”; En:2.20m, Yük: 0,82m)

Tunç Çağı (Eski–Orta):

Çingiraklar “hayvan (yaban keçisi v.b.) ve testi biçimli çingiraklar (shaker)”

Bu dönem çingirakları terrakota (pişmiş toprak) dan yapılmış olup daha çok çocuk oyuncacı olarak kullanıldığı, bu nesnelerin kullanım şekli ve bulunuş yerlerinden yola çıkılarak bu şekilde yorumlanmaktadır. Tüm çingiraklar halen çalınabilir ve ses elde edilebilir durumdadır. Bu çalgılardan çıkan sesler, sonradan çalınarak kayıt edilmiştir.

Fotoğraf 2’de görülen Eski Tunç Çağına ait pişmiş topraktan yapılan, siyah parlak boyalı “yaban keçisi” formunda(stilize) bir oyuncak çingiraktır. Yaban keçisinin boynuzları arkadan gövdeye bitişiktir. Tüm vücut, dalgalı çizgi motifleriyle bezenmiştir. Karın kısmında ses çıkartmayı sağlayan maddelerin konulduğu bir delik bulunmaktadır.

Fotoğraf 2. (“Yaban Keçisi Formlu Oyuncak Çingirak” Eski Tunç Çağı. Yük: 4,9 cm, En:6,6 cm)

Fotoğraf 3’te görülen gri/ siyah hamurlu, testi biçimli olanları da vardır. Bu nesnelerin baş kısmının bir kadını andırdığı ve kulp kısmının da sanki kadının saçlarının örülerek uzatılmasından esinlenerek yapıldığı şeklinde yorumlar bulunmaktadır. Eserin üzerinde baş kısmından boyun bitimine kadar gittikçe çoğalan çukur delikler vardır. Eser sallandıkça günümüz erken çocukluk eğitiminde kullanılan orff çalgılarından marakas gibi ses çıkarmaktadır. Ayrıca idol ve hayvan şeklinde, gözler iki küçük oyukla, burun kabartılarak belirtilmiş, yumurta gövdeli, ayakları dikdörtgen çıkıntı ile belirlenmiş olup üzeri yatay, oyma hatlarla süslü ve boynunda küçük delikler bulunan sallandıkça ses çıkaran biçimleri de bulunmaktadır.

Fotoğraf 3. (“ Testi Formlu Oyuncak Çingirak” Eski Tunç Çağı. Yükseklik: 5,9cm. En: 3,5 cm)

Horoztepe- Tokat(Erbaa)'dan çıkan Sistrum'lar: Metalden yapılan ve kendi tınlar çalgı sınıfından olan sistrumlar, Anadolu'da rastlanan ilk ziller arasında yer almaktadır. Günümüzden yaklaşık 4200 yıl önce üretilmiş ve çevresinde geyik ve ceylan betimleriyle süslenmiş sistrum, bu yapısıyla önemli bir sanat eseri olarak da değerlendirilebilir. Fotoğraf 4'te görülen Eski Tunç Çağı eserlerinden olan sistrum ortadan ikiye bölünmüş dikdörtgen şeklindedir. Dikdörtgenin kenarlarının kesiti yine dikdörtgen şeklindedir. Her iki yan kenarlar arasında silindir şeklinde iki çubuk bulunup, bunlar kenarlar üzerindeki deliklerden geçmektedir. Bu silindir çubuklar üzerinde kurs, sallandıkça ses çıkaran ikisi dikdörtgenin bir tarafında, ikisi diğer tarafında olmak üzere dört yassı madeni levha geçirilmiştir. Silindir çubukların uçları çıkmamaları için yukarı doğru kıvrılmıştır.

Dikdörtgenin üst kenarında diğerlerine nazaran büyük bir geyik, onun önünde üç adet küçük geyik yürür şekilde betimlenmiştir. Yan kenarlarda ise önde iki küçük dağ keçisi ve arkalarında onları takip eden bir aslan bulunmaktadır. Sol taraftaki aslan, önündeki dağ keçisinin kuyruğunu ısırmaktadır. Sistrum'un ucunda topuz ve aynı zamanda delik olan elle tutulabilecek bir sap bulunmakta ve bu da Sistrum'a törenlerde kullanım kolaylığı sağlamaktadır.

Fotoğraf 4. (" Bronz Sistrum"-Eski Tunç Çağı Yük: 25,5 cm, Gen:17cm, Ağırlık: 108.373 gr)

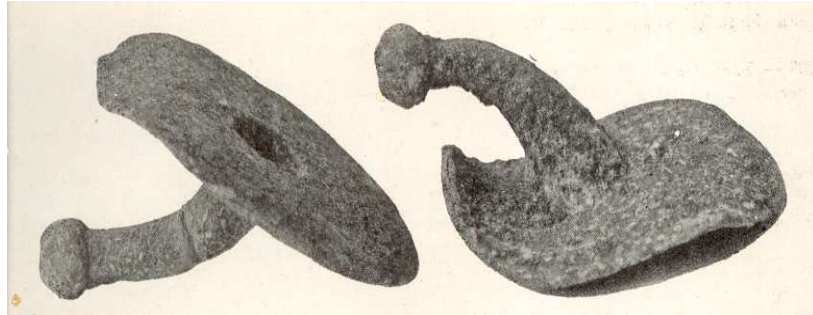
Çalparalar: Kendi tınlar çalgılar sınıfından olan ve metalden üretilerek ve birbirlerine vurularak çalınabilen çalparalar, Anadolu'da rastlanan ilk ziller arasında yer almaktadırlar. Sapları metalden üretilmiş olan çalparaların çapları daha sonraki dönemlerde genişlemiş ve günümüzde kullanılanlara benzer hale gelmiştir.

Alacahöyük'ten çıkarılan Eski Tunç Çağına ait çalparaların alt kısmı kurs şeklinde ve ortası içe oyuk, üst kısmında yuvarlak kesimli bir sapla gövdeye bağlanmışlardır(Fotoğraf 5).

Fotoğraf 5. ("Bronz Çalpara" Tunç Çağı - Yüksek:5.1 cm. çap: 7.8 cm)

Fotoğraf 6'da görülen Eski Tunç Çağına ait, tunçtan yapılmış çalparanın çapındaki kaide üzerinde yükselen sapı beş parmak arasına iyice yerleşsin diye yana kavisli bir şekilde eğiktir. Kaidenin alt ortasında bir çukurluk vardır. Sapın uç kısmı küçük bir küre topuz ile sonlanır.

Fotoğraf 6. ("Bronz Çalpara – Tunç Çağı" Çapı:7,6 cm, Sap uzunluğu: 5,1cm, Sap kalınlığı: 1.7 cm, Sapın ucundaki tomurcuğun çapı: 1,5 cm)

Güneş Kursları: Üzerindeki zillerin çıkardığı seslerle kötü ruhların kovulduğu yönünde öngörülerin bulunduğu kurslar, dönemin kültür ve sanat anlayışını yansıtır. Bronzdan yapılmışlardır.

Fotoğraf 7'deki Güneş Kursu kare şeklindeki birer sivastika (yaşam çemberi), üç köşesine halkalarla raptedilmiştir. Alt kısmında iki çıkıntılı kaidesi olup, bu çıkıntıların üzerleri ayrıca bronz levha ile kaplanmıştır. Kaidenin iki yanından boynuz şeklinde kollar çıkmakta olup, bu kolların uçları yılan başı gibi sonlanmaktadır. Kursun iç kısmına ise sivastikalar (şans sembolü) oyma olarak süslenmiştir.

Fotoğraf 7. ("Bronz Güneş Kursu – Eski Tunç Çağı" Yük: 32.4 cm. gen: 29 cm.)

Fotoğraf 8'deki Güneş Kursu'nda daire ile sap arasında bir çift, uçları düğme gibi biten öküz boynuzu bulunmaktadır. Dairenin üstünde dışta aşağıya doğru beşer düğmeli çiçekler vardır. Bunlar iki tarafa da beşer tane olarak yerleştirilmiş sonradan bir tanesi bulunamamıştır. Çiçeklerin üstüne uzun boyunlu kuşlar oturtulmuş, dairenin üst ortada bulunan diğer üç çiçeğin üstüne uçar şekilde betimlenen kuşlar yerleştirilmiş, bunlar ağızlarında dörder ayaklı minik hayvanlar tutmaktadırlar.

Yukarıdaki bu üç çiçeğin uçları kuşların beli üstünde, yukarı fırlamış başka bir düğme gibi görülmektedir. Kursu dikey olarak dörde bölen üç çubuğun üst başında birer halkaya geçmiş üç tekerlek bulunmaktadır.

Bunlar ikişer kuturla (daire ve kürede çap) dörde bölünmüş ve dövülerek hazırlanmıştır. Halkalarda kaynatma tekniği kullanılmıştır.

Fotoğraf 8. ("Bronz Güneş Kursu – Eski Tunç Çağı" Yük: 23.7 cm. gen: 34cm.)

Fotoğraf 9'daki bir kurs ve bu kursa bağlı "H" hafi şeklinde bir kaidesi vardır.

Kursun iç kısmı karelere ve her bir karenin içi de çapraz hatlarla üçgenlere bölünmüştür. Üst kısmı da bir halkaya geçirilmiş halkalı bir kurs merkezden çıkan ve çevreye bağlanmış bölmelerle süslüdür. Kaide kısmı esas kursa her iki yönden dövülmek sureti ile raptedilmiştir. 1935 senesi Alacahöyük kazısında BM mezarında bulunmuştur.

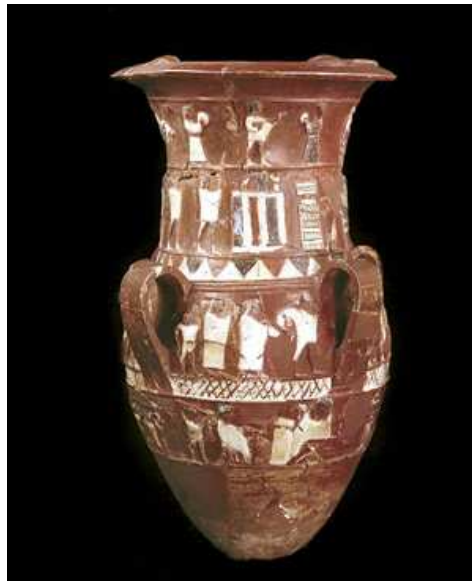

Fotoğraf 9. ("Gümüş Güneş Kursu – Eski Tunç Çağı" Yük: 22.3 cm. gen: 21.1 cm.)

Koloni – Hitit Çağı:

Vazolar ve Vazo Parçaları: Pişmiş topraktan üretilmiş ve dönemin kült törenlerinin anlatıldığı vazolar, çalgılar ve müzik uygulamaları açısından önemli bilgiler verirler. Özellikle İnandık vazosunda yer alan ve 4 frizinde bereketi ve kutsal evlilik törenlerini anlatan betimlemelerdeki sahneler, ilk dönem Hitit müziği ve çalgıları ile ilgiler çok zengin görsel bilgiler verir. Özellikle iki kişinin çaldığı dev Lir, oldukça ilgi çekicidir. Bitik vazo parçasında da bağlama ailesine ait bir çalgı ile ilgili görüntü yer almaktadır.

Fotoğraf 10, 11’de devetüyü hamurlu, kızıl kahverengi astarlı ve perdahlıdır. Yuvarlak hydra tipinde geniş ağızlı olan vazonun ağız kenarı içinde ağızla delikli dört boğa başı kabartması vardır. Uzun boyun iki sıra şeklinde kabartma figürlüdür. Figürler siyah saçlı, krem rengi elbiseli, krem rengi sivri pabuçludur. Yumurta şekilli gövde az şişkin olup gelen 3. figür sırası krem ve kırmızı üçgenlerle boyun figürlerinde ayrılmıştır. Dördüncü figür sırası dibe oldukça yakın olup önceki sıradan krem zemin üzerine yapılmış taramalarla ayrılmıştır. Boyun bitiminden başlayan dört şerit kulpu vardır. Yuvarlak diplidir. İlk şeritte evlenme sahnesi(kutsal evlilik) ve müzisyenler, ikinci sırada lir, tef (çalpara)veya zil çalan figürler, sunak,üçüncü sırada ise müzisyenler ve hediye getirenler, sunak üzerinde boğa, 4. sırada da oturan figürler ve içki sunma sahnesi yer almaktadır.

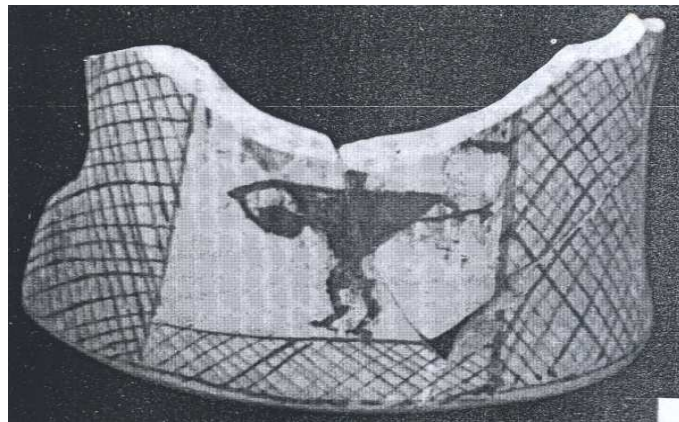
Fotoğraf 10. (“ İnandık Kabartmalı Vazo – Hitit Çağı” Yüksekliği: 82cm. Ağız genişliği: 48 cm.)

Fotoğraf 11. ("İnandık Vazo" Kesit-Lir çalanlar)

Fotoğraf 12. ("İnandık Vazo" Kesit-Çalpara çalanlar)

Fotoğraf 13. (Bitik vazosu parçası)

Darbuka: Pişmiş topraktan üretilmiş olan Koloni Çağı (Behice sultan) darbukası. Tapınak görevlilerinin tanrılar için bu çalgıyı çaldıktan sonra derisini patlatarak yine aynı kaptan tanrılar için şarap içtikleri yönünde yorumlar vardır. Fotoğraf 14-15'te görülen darbuka, pembe renkte hamulu ve astarlıdır. Ağız kısmı dışa doğru genişlemekte ve daire şeklinde olup, gövdeye doğru huni şeklinde biçimlenmiştir. Gövde silindirik, kaidesi küre biçimindedir. Kaidede tutmak için iki şerit kulpu, ağız kenarında muntazam aralıklı 15 adet deri geçen çıkıntılar vardır.

Fotoğraf-14

Fotoğraf-15

Fotoğraf 14, 15. ("Darbuka- P.T. – Koloni Çağı" Yüksek: 57 cm. Ağız Çapı: 35 cm.)

Duvar Kabartmaları (Ortostatlar): Geç Hitit ve Büyük Hitit dönem Karkamış ortostatları (taş kabartmalar), Hitit döneminin müziği ve çalgıları açısından önemli bilgiler içerir. Erken ve geç dönem arasında geçen bir kaç yüz yıl içinde özellikle lirlerin yapımındaki gelişim ve değişim oldukça ilginçtir.

Fotoğraf 16'da görülen ortostat; "Geç Hitit" dönemine ait iki yüzü işlenmiş bir köşe bloğudur. Bir yüzünde ağız açık, dili dışarıda ve oturan bir aslan üzerinde, arkalıklı bir sandalyede oturan başı poloslu, uzun elbiseli, sağ elinde ayna olduğu düşünülen bir nesne, sol elinde nar taşıyan bir tanrı betimlenmiştir.

Bloğun ikinci yüzü üzerinde dört adet figür bulunmaktadır. Bu figürlerden ikisi sağa, ikisi sola bakmaktadır. Soldan birinci kişi iki eliyle

tuttuğu boruyu çalmaktadır. Bunun önünde karşısındaki kişinin taşıdığı davulu iki eliyle çalan bir kişi bulunmaktadır. Davulu taşıyan arkasındaki kişinin de eli davulun üzerindedir.

Üç figürün de çenelerine yapışan sakalları, enselerinde topuz şeklinde toplu saçları ve kısa kollu, uzun etekli, geniş kemerli elbiseleri ile betimlenmiştir.

Fotoğraf 16. ("Basalt Ortostat – Geç Hitit Çağı". Yük: 0,25 cm. Gen:134 cm. Kalınlık: 0,35- 0,55 cm.)

Fotoğraf- 17'de Geç Hitit dönemine ait Kargamış'da bulunan ve üzerinde çalgı çalarak dans eden dört insan tasviri bulunmaktadır. Soldan birinci figür; kısa kollu, geniş kemerli, uzun elbisesi ve her iki bileğinde de birer bilezikle betimlenmiş olup uzun saplı bir sazı sağ eli ile çalmakta ve uzun, iki püskülü olan saptan sol eli ile tutmaktadır. Soldan ikinci figürde birinci figür gibi sağa dönük ve aynı boyda olup aynı kıyafet ile betimlenmiştir. Bu figür de iki eli ile tuttuğu çifte flüt çalmaktadır. Üçüncü figür sağ tarafa doğru bakmakta ve ayakları diğer figürlerden daha yukarı seviyede olup başı, soldan ikinci figürün ancak dirseğine gelecek kadar kısa boydadır. Elinde kastanyet olduğu düşünülmektedir. Soldan dördüncü figür ise; dans eden bir dansörü betimlemektedir. Yüzü sola dönük olan bu figür kısa etekli (etek ucu püsküllü) geniş kemeli, kısa kollu bir kıyafet ile elleri başının üstünde kenetlenmiş pozisyonda, ayak uçlarının üzerinde dans etmektedir.

Fotoğraf 17. (“Kireç taşı – Geç Hitit Çağı”. Yükseklik: 1.24 cm. Geni: 1.47 cm. Kalınlık: 0.29- 28 cm.)

Fotoğraf- 18'deki ortostat Sungurlu'nun İmat Höyük köyünde bulunmuş ve Büyük Hitit Çağına aittir. Dini töreni betimleyen kabartmalı ortostatlardandır. Üzerinde bağlama ailesinden bir çalgı çalan bir müzisyen ve onu izleyen, elinde bir hayvan tutan ikinci bir figür vardır. Müzisyen sağ eli ile çalgıyı, sol eli ile de püskül sarkan sapından tutmaktadır. Baş ve ayakları yandan, göğüs kısmı cepheden betimlenmiştir. Ayakkabılarının uçları yukarı kalkık ve sivridir. Yandaki figür de aynı özellikleri taşımakta ve kollarını ileri uzatarak bir hayvanı taşımaktadır.

Fotoğraf 18. (“Andezit Ortostat – Hitit Çağı”. Yükseklik: 1,04 m. Geni: 1,33 m. Kalınlık: 0,24 – 0,21m.)

Demir Çağı

Frig Çağı Kibele Heykeli: Boğazköy kazısından çıkan bu ortostat; bir kaide üzerinde iki yanında duran müzisyenler ile birlikte ayakta durmakta olan Kibele heykelidir. Başlık bölümü çok katlı olup iki bölümden oluşur. Üstteki geniş bölümün orta kısmında çepeçevre dikey damla biçimli kabartma dilimlerle süslenmiştir. Başlık, başa doğru daralan alt yarısı yatay dört set ve yivden meydana gelir. Saçının tepe kısmı taç şeklinde taranmış, alna birleşen kenarı düğmecik sırası ile bitip, kulak önünde aşağı sarkan bukle şeklinde sona ermektedir. Arkaik yüzünün sol yanağındaki eksik onarılmıştır.

Ayaklarına kadar uzanan eteğinin sol yarısı tamamen ve sağ kalçası dikey pileli eteğin sağ yarısı yatay pileli olarak kabartılmıştır. Müzisyenler yarı çıplak olarak betimlenmiş, saçları ise arkada ve uzundur. Sol taraftaki müzisyen ağında çifte flüt çalmakta, ensesinden gelen bant ağzından dolaşmaktadır. Sağ taraftaki müzisyen ise sol eli ile lir çalmaktadır.

Bir tanrıçanın iki yanında iki müzisyeni tasvir etmesi, müzisyenlerin önemi ve değerini göstermesi açısından oldukça önemlidir. Bir tanrının yanına yaklaşmanın olanaksız olduğu dönemlerde müzisyenlerin tanrının hemen yanında yer almaları, onların o toplumdaki önemini ortaya koyduğu bu heykel için söylenebilir.

Fotoğraf-19

Fotoğraf-20

Fotoğraf-21

Fotoğraf 19, 20, 21. ("Kibele Kabartması- Frig Çağı". Yükseklik: 134 cm. Geni: 56 cm. Der: 28 cm)

Roma Çağı

Mermer Lir Çalan Apollon: Fotoğraf 22’de görülen mermerden yapılmış apollon, tamamen çıplak tasvir edilmiştir. Vücut ağırlığını sol bacak taşımaktadır. Sağ bacak dizden bükülerek öne doğru uzatılmıştır. Sol kol dirsekten bükük olarak sol tarafta yerde duran bir kaide üzerinde yer lir çalgısını tutmaktadır.

Fotoğraf 22. (“Apollon Heykeli” Yükseklik: 34,5 cm. Genişlik: 14,5 cm. Kaide Genişlik: 16,5 cm. Kaide Yükseklik: 5 cm.)

Tablo 1. Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi

Müzeler	Neolitik Kalkolitik Çağ (M.Ö.10.000-3.000)		Tunç Çağı (M.Ö.3200-1550)		Koloni Çağı (M.Ö.1950-1750)		Hitit Çağı (M.Ö.1750-1190)		Demir Çağı (Frigler) (M.Ö. 1.190-30)		Roma Çağı (M.Ö.30-M.S.395)	
Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi		Sayı		Sayı		Sayı		Sayı		Sayı		Sayı
	Duvar Resmi	1	Çingirak	2	-	-	Vazolar- Vazo Parçaları	2	Kibele Heykeli	1	Apollon Heykeli	1
		Sistrum	1	Darbuka			1					
		Çalpara	2	Duvar Kabartması			3					
		Güneş Kursu	3									
Toplam		3		8				6		1		1

Tablo 1 incelendiğinde Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesinde; Neolitik- Kalkolitik, Tunç, Koloni, Hitit, Demir Ve Roma Çağlarına ait 17 adet Arkeolojik Müzik Nesnelere ulaşılmıştır. Bu Müzik nesneleri; Neolitik Çağa ait; 1 adet duvar resmi, Tunç Çağına ait 2 adet çingirak, bir adet sistrum, 2 adet çalpara, 3 adet güneş kursu, Hitit Çağına ait 1 adet vazo ve 1 adet vazo parçası, 1 adet darbuka, 3 adet duvar kabartması, Frig Çağına ait 1 adet kibele heykeli, Roma Çağına ait 1 adet Apollon heykeli bulunmaktadır. Koloni Çağına ait Arkeolojik Müzik Nesnesine ulaşılamamıştır.

4.1.2. İzmir Arkeoloji Müzesi

İzmir arkeoloji müzesinde Koloni Çağı ve Demir Roma Çağlarına ait müzikle ilgili nesnelere rastlanmıştır. Bunlara ilişkin bulgular ve açıklamalar aşağıda verilmiştir.

İzmir Arkeoloji Müzesi'nde ele alınan ve değerlendirilen müzik nesneleri şunlardır:

Koloni Çağı

Bayraklı Darbukası: Fotoğraf 23'te görülen, pişmiş topraktan üretilmiş olan ve Bayraklı bölgesinden çıkarılmış olan darbuka, tapınak törenlerinde kullanıldığı yönünde görüşler vardır. İki kulplu yuvarlak bir kabın boyun kısmı uzatılmış ve ağız kısmı oldukça genişletilerek tek sıra halinde tüm ağız kısmını kaplayacak şekilde dişlerle bezenmiştir. Rengi kırmızı tondadır.

Fotoğraf 23. ("Bayraklı Darbukası".Boy: 53. 5 cm. Ağız:45cm. Bel: 10cm.)

Demir ve Roma Çağları:

Heykelcikler: Pişmiş toprak müzisyen heykelcikleri önemli birer belge niteliğindedir.

Fotoğraf 24'te görülen figürin; ince uzun bir kaideye sırtını dayamış, "çifte flüt" çalmakta ve flütü iki eliyle tutmaktadır. Saçları, kaval ve karnının altı kahverengi boyalıdır.

Fotoğraf 24. ("Figürin". Yük: 0,065cm.)

Fotoğraf 25'te görülen figürin; kline üzerine uzanmış sakallı bir adamı betimlemektedir. Sol kolu çift yastığın üzerine dayanmıştır. İki eliyle "çifte flüt" çalmaktadır.

Fotoğraf 25. ("Figürin". M.Ö 5.yy.Yük: 0,065cm)

Fotoğraf 26’da görülen figürin; Mısır heykelleri tipindedir. Elleri 3cm çapında def olduğu düşünölen bir çalgı taşımaktadır.

Fotoğraf 26. (“Figürin”. M.Ö 5.yy.Yük: 0,07cm.Gen: 0,062 cm.)

Fotoğraf 27’de görölen figürin parçası; Helenistik döneme ait olup devetüyü rengi hamurludur. Çıplak “Lir” çalan bir Eros figürinidir. Sol ayağını çapraz bir şekilde sağ ayağı üzerine atmış, sağ elini göğüs hizasından geçirerek sol omuzu üzerinde bir çalgı taşıdığı düşünölmektedir. Taşıdığı nesne kırık haldedir.

Fotoğraf 27. (“Figürin parçası”. Helenistik Dönem.Yük: 0,079cm)

Fotoğraf 28'de görülen figürin parçası; Roma döneme ait kiremit rengi hamurdur. Sol omzunda bir müzik aleti tutmaktadır.

Fotoğraf 28. ("Figürin parçası". Roma Dönemi.Yük: 0,044cm. Gen:0,031cm.)

Fotoğraf 29'da görülen figürin; koyu kiremit rengi hamur, pileli uzun giysi giymekte ve sol elinde de "Lir" tutmaktadır.

Fotoğraf 29. ("Figürin". Yük: 0,063 cm.)

Fotoğraf 30'da görülen figürin taş'tan yapılmış olup tepesi basık, yanlara doğru genişleyen düz saçlı, "lir" çalan bir kadın figürinidir. Sivri burnu zedeli ve kırmızı dudaklıdır.

Fotoğraf 30 ("Figürin". Yükseklik: 0,066 cm. Genişlik: 0,05 cm)

Fotoğraf 31'de görülen "Dans eden Menad figürini" Klasik döneme ait olup, başı sola yatık ve eller üstte birleşmiştir. Dans eden figürinin saçları lüleler halinde göğsün iki yanına inmektedir.

Fotoğraf 31 ("Dans eden Menad figürini". Klasik Dönem. Yükseklik: 6,2 cm. Alın Yükseklik: 0,6 cm. Genişlik: 1,2 cm.)

Fotoğraf 32’de oturur durumda görülen lir çalan figürinin elbisesi kısa kolludur. Sağ eli ile bir “lir” tutmaktadır.

Fotoğraf 32 (“Figürin”. Ölçüler: Yükseklik: 0,116cm. Genişlik: 0,047cm. Kalınlık: 0,025 cm.)

M.Ö 5. ve 6. Yüzyıllara ait “Terakota” pişmiş topraktan yapılan heykelciklerden; Apollon Heykelcikleri:

Fotoğraf 33’de görülen Apollon heykelciği klasik döneme ait pişmiş topraktan yapılmış, kiremit rengi hamurlu, ince mika katkılı, kahverengi astarlı, sol eli ile kalça hizasından itibaren “lir” tutmaktadır.

Fotoğraf 33. (“Apollon Heykelciği”: Ölçüler: 15,5x5,6x2,8cm.)

Fotoğraf 34'te görülen Apolon'un; klasik döneme ait açık devetüyü renginde hamurlu, ince mika katkılı, kahverengi astarlı, sol eli ile kalça hizasından itibaren "lir" tutmakta olduğunu görmekteyiz.

Fotoğraf 34. ("Apolon Heykelciği":Ölçüler: 16x5,6x2,6 cm.)

Fotoğraf 35'te Apollon heykelciği; klasik döneme ait pembe renkli hamur, açık devetüyü renginde astarlı, dikdörtgen bir kaide üzerinde yükselmekte, sol ayak ileri atılarak hareketlilik verilerek sol eli ile diz üzerinden itibaren "lir" tutmaktadır.

Fotoğraf 35. ("Apolon Heykelciği":Klasik Dönem.Ölçüler: 18,7x6,5x5,8 cm.)

Fotoğraf 36'da görülen M.Ö 6.yy sonuna ait olan Apollon'un; açık kırmızı renk hamurlu, üzerinde kirli beyaz boya izleri bulunmaktadır. Sağ el yana bırakılmış, sol el göğüs hizasında kıvrılmış ve elinde bir "lir" tutmaktadır.

Fotoğraf 36 ("Apollon Heykelciği". M.Ö 6.yy.Yükseklik:0,09 cm.)

Fotoğraf 37, 38'de ve 39'da görülen M.Ö 5.yy'a ait Apollon heykelcikleri de ellerinde lir tutmaktadır.

Fotoğraf 37. ("Apollon Heykelciği".M.Ö 5.yy. Yükseklik:0,145 cm.)

Fotoğraf 38. ("Apollon Heykelciğı" M.Ö 5.yy. Yükseklik:0,165 cm.)

Fotoğraf 39. ("Apollon Heykelciğı". M.Ö 5.yy. Yükseklik:0,135 cm.)

Fotoğraf 40-41-42 ve 43’de görülen düz bir kaide üzerinde ayakta duran Apollon heykelciğinin saçları kabarık, üç sıra halinde alını çevrelemektedir. Oval yüz ve etli dudaklar, kaş ve gözler belirgindir. Sol elinde tuttu “lir” kaplumbağa kabuğundan yedi telli “Terpandros” liridir.

Fotoğraf. 40. (“Apollon Heykelciği”. M.Ö 5.yy. Yükseklik:0,135 cm.)

Fotoğraf 41. (“Apollon Heykelciği”. Klasik dönem. Ölçüler: 15x6x3,4cm.)

Fotoğraf 42. ("Apollon Figürin". M.Ö. 480 Yük: 0,156 cm., Gen: 0, 037 cm.)

Fotoğraf 43. ("Apollon Figürin". M.Ö 480. Ölçüler: Yük: 0,154, Gen:0,032 cm.)

Duvar Kabartmaları: Fotoğraf 44'te görülen Hellenistik döneme ait taş kabartmada bir kentaur ve arkasında da cifte kaval çalan menad betimlenmiştir.

Fotoğraf 44. ("Mermer Kabartma" Hellenistik Çağ. Yüksek: 63 cm. En: 130 cm. Kalınlık: 32 cm.)

Fotoğraf-45'te görülen üç adet figüründe yüzü kopuk olup, sağ önde iki eliyle thirsos tutan, ortada cifte kaval çalan ve sol tarafta eliyle örtüsünün eteğini tutan üç adet kadın tapınak görevlisi (bacchante) yer almaktadır.

Fotoğraf 45. ("Mermer Friz" Yüksek: 0,66 m. En: 1,32 m. Kalınlık: 0,20m.)

Fotoğraf 46'da görülen mermerden yapılmış kabartma ortadan kırılarak ikiye bölünmüştür. Sağda yunus balığı gibi solda önde iki ayağı, arkada yılan gibi kuyruğu olan, sol linde ok sağ elinde ses çıkaran boru tutan bir kabartma vardır.

Fotoğraf 46. ("Kabartma" Yük: 0,77cm. Gen: 2,17 cm. Kalınlık: 0,81cm.)

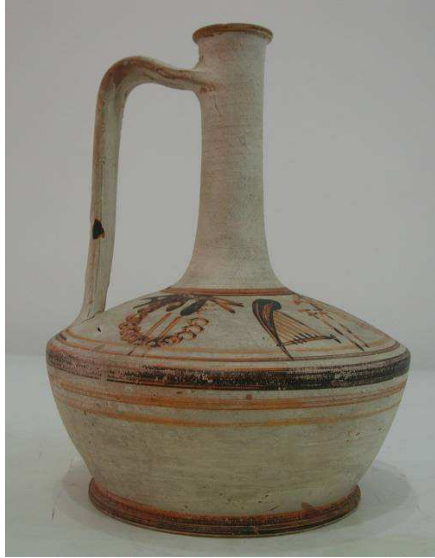
Fotoğraf 47'de görülen kabartma, mermerden yapılmış olup Lionysos şenliklerini göstermektedir. Yüzeyinde bir "Kentauar" arkasında da flüt çalan bir "menad" vardır.

Fotoğraf 47. ("Kabartma" Helenistik Dönem. Kalınlık: 0,32cm. Boy:63 cm. En:130 cm.)

Vazolar: Pişmiş toprak vazoların üzerinde yer alan desenler, dönemin çalgılarını anlatması açısından önemli birer belge niteliğindedir.

Fotoğraf 48'de görülen “Lagynos” pişmiş toprak vazo; uzun boyunlu, beyaz boyalı astar üzerine açık ve koyu kahverengi çizgi ve “lir” desenlidir. Tek kulpu vardır.

Fotoğraf 48. (“Lagynos”. Boy: 23.3cm.)

Fotoğraf 48'in kesitleridir.

Pişmiş Toprak "Kandiller": Günlük yaşamda da kullanılan kandillerin üzerindeki müziksel figürler bizlere dönemin çalgıları ile ilgili önemli bilgiler vermektedir.

Fotoğraf 49'da görülen kandil; pişmiş topraktan yapılmış ve üzerinde "lir" çalan bir figür bulunmaktadır.

Fotoğraf 49. ("Kandil" .7x8,2x2,5 cm.)

Fotoğraf 50'de görülen kandil; üzerinde flüt çalan bir çocuk kabartması bulunmaktadır.

Fotoğraf 50. ("Kandil" 0,10x 0,065cm.)

Takı ve Süs Eşyaları: Fotoğraf 51'de yer alan takı ve süs eşyalarından “Yüzük taşı” kiremidi bir taş olup üzerinde flüt ve lir çalan iki eros oymak suretiyle resmedilmiştir. Ortalarında bir kadeh vardır.

Fotoğraf 51. (“Yüzük taşı”. Ölçü: Hellis şeklinde kısa çapı 7, Uzun çapı: 20mm)

Tablo 2. İzmir Arkeoloji Müzesindeki Müzikle İlgili Nesnelerin Çağlara Göre Dağılımı

Müzeler	Neolitik – Kalkolitik Çağ (M.Ö.10.000-3.000)		Tunç Çağı (M.Ö.3200-1550)		Koloni Çağı (M.Ö.1950-1750)		Hitit Çağı (M.Ö.1750-1190)		Demir Çağı (Helenistik) (M.Ö.1.190-30)		Roma Çağı M.Ö.5 yy.	
		Sayı		Sayı		Sayı		Sayı		Sayı		Sayı
İzmir Arkeoloji Müzesi	-	-	-	-	Bayraklı Darbukası	1	-	-	Taş Kabartmalar	4	Heykelcikler	9
									Vazolar	1	Apollon Heykelcikleri	11
									Kandiller	2		
									Takı ve Süs Eşyaları	1		
Toplam						1				8		20

Tablo 2 incelendiğinde İzmir Arkeoloji müzesinde, Koloni, Demir ve Roma Çağlarına ait müzik nesnesine ulaşıldığı görülmektedir. Toplam 29 adet arkeolojik müzik nesnelere ulaşılmıştır. Bu müzik nesneleri; Koloni çağına ait bir adet darbuka, Demir Çağına ait dört adet taş kabartma, 1 adet vazo, iki adet kandil, 1 adet takı-süs eşyasından olan yüzük taşı ve Roma Çağına ait 9 adet heykelcik ve 11 adet Apollon heykelciğine ulaşılmıştır. Neolitik, Tunç ve Hitit Çağına ait Arkeolojik Müzik nesnesine ulaşılamamıştır.

4.1.3. Antalya Arkeoloji Müzesi

Antalya arkeoloji müzesinde Neolitik Çağ ve Demir Roma Çağına ait müzikle ilgili nesnelere rastlanmıştır. Bunlara ilişkin bulgular ve açıklamalar aşağıda verilmiştir.

Neolitik Çağ:

Çıngıraklar: Üzeri çizgi bezemeli dik ve ilmik kulplu oyuncak, dönemin müzik kültürünü anlamamız açısından önemlidir. Fotoğraf 52’de görülen oyuncak çıngırak; İnce mineral katkılı hamurdan yapılmış, devetüyü rengi astarlı, koyu portakal rengi dikey ve yatay bant bezekli, oldukça iyi pişmiş, küresel gövdeli, dik ve ilmik kulpludur.

Fotoğraf 52. (Çıngırak. Yükseklik: 7.6 cm. Çap: 5 cm.)

Demir ve Roma Çağları

Vazolar: Siyah zemin üzerine renkli çizgilerle bezenmiş ve çeşitli törenleri canlandıran vazoları, dönemin müziği açısından çok önemli bilgiler vermektedir.

Fotoğraf 53'te görülen M.Ö 5.yy yonu- 4.yy kraterden yapılmış vazo, açık kiremit renginde ince taneli silisli hamurdan yapılmıştır. Yayvan ağız kenarı dışa dönüktür. Gövde oval formda olup dibe doğru daralmakta, silindirik sap kısmı oluşturulduktan sonra yüksek halka şeklinde olan kaidenin üzerine oturmaktadır. Gövde üzerindeki kalın süsleme kuşağında Dionysiak bir konu canlandırılmıştır. Kırmızı figür tekniği ile işlenen figürlerden ortadaki ikisi oturmakta, yanlarındakiler ise ayakta durmaktadır. Belden aşağısı giyimli, başı taşlı figür dışındaki diğer figürler çıplaktır. Arka yüzde mantolu üç tane genç figür yer almaktadır. Güney İtalya stilinde yapılmış bir kraterdir.

Fotoğraf 53. (" Krater". Roma. Yüksek:23.8cm. Çap: 25.4 cm)

Fotoğraf 54'te görülen vazo, kiremit renginde, çok ince taneli, silisli hamurdan çarkta yapılmıştır. Kırmızı figür tekniğine göre boyanmıştır. Gövde uzun, silindirik formda olup, dibe doğru daralarak inceler. Bir boyun görüntüsü kazandıktan sonra kalın kalın halka kaide üzerine oturur. Kaidenin iç kısmı boştur. Karın kısmında bir çift yatay kulpu vardır. Kabın iç yüzeyi tamamen, dış yüzeyi ise süslemelerin dışında kalan yer ile sap ve kaide siyah glazürlüdür. Ağız kenarının dış yüzünü çiftli yaprak motiflerinden oluşan bir bant kuşatır. Kabın ön yüzünde mitolojik bir sahne yer alır. İki sağda ve solda ayakta duran, üçüncüsü ortada oturan bir figür olmak üzere üçlü bir

kompozisyon oluşturulmuştur. Mitolojik konu, çifte kavalı bulduğunu söyleyen Atena, Marsyaz ve Apollon ile ilgili olmalıdır. Sağda ve sola doğru ayakta duran tanrı Atena görülmektedir. Mitolojiye göre Atena, çifte kavalı çaldıktan sonra kendisini çirkinleştirdiği gerekçesiyle bir kenara atar, onu tekrar bulacak kişinin de cezalandırılacağına and içer. Marsyaz çalgıyı bulur ve çalmaya başlar. Lir çalma konusunda usta olan tanrı Apollon ile yarışmayı göze alır. Yarışma sırasında yenilince Apollon tarafından cezalandırılır. Marsyaz'ın yanakları, flüt çalma nedeniyle şişkin ve kulakları sivri-uzun biçimde betimlenmiştir. Figürlerdeki tüm ayrıntılar, ince fırçalarla siyah boya ile vurgulanmıştır.

Fotoğraf 54. ("Çan Krater" Yük:23.8cm. Çap: 25.4 cm)

Fotoğraf 55. ("Çan Krater" Yük:23.8cm. Çap: 25.4 cm)

Kabartma, alınlık(cephe süsü) parçaları ve steller: Çeşitli taşlar üzerine kabartmalar dönemin müzik değerlerini anlamamız açısından

önemlidir. Çalgıların yapıları, kullanıldığı törenler, kullanım alanlarının önemini yansıtmaktadır.

Fotoğraf-56'da görülen kabartmanın yalnız iki yüzü işlenmiştir. Bir yüzünde palmet yaprakları arasında Perge Artemisinin u başı, başın sağ ve solunda beşer adet büst şeklinde kabartma, altta hilal şeklinde bir kabartma ve onun altında üç sıra halinde çeşitli figürlerden oluşan ziyafet ve müzik sahneleri betimlenmiştir.

Fotograf 56. ("Kabartma mermer". Yük: 129. Gen: 60 cm. Kalınlık: 90 cm.)

Heykeller: Roma döneminin Apollon ve Dionysos heykelleri lir ve pan flüt açısından çok önemli görsel belge niteliğindedir.

Fotoğraf 57’de görülen kithara (lir) çalan Apollon heykelinin bir bölümü kırık haldedir. Gövdesinde sağdan sola doğru kitharasını (lir) bağladığı kayış yer almaktadır. Sağ bilek bir destek ile gövdeye bağlanmış olup elinde mızrap tutmaktadır.

Apollon; güneş ışığının tanrısıdır. Şiiri, müziği ve diğer güzel sanatları simgelemektedir. Lo ile Zeus’un oğlu, Artemis’in ikiz kardeşidir. Anadolu kökenli okçu bir tanrıdır. Antik çağ ozanları tarafından Apollon ya da Artemis’in okuyla ölmek, ansızın tatlı bir ölüme kavuşmak olarak nitelenmiştir. Sanat ve müzik yeteneği üzerine bir çok efsane anlatılmaktadır.

Müzik alanında başka tanrılar(Hermes, Pan, Marsyas) ve ölümlülerle girdiği yarışmalar, efsanelere konu olmuştur. Lir, gümüş ok ve yay onun simgesidir.

Fotoğraf 57. (“Apollon Kitharos”, Roma çağı -Yük: 72 cm. Gen: 143 cm.)

Fotoğraf 58'de görülen Marsyas heykeli, bir kaide üzerinde ayakta duran atletik vücutlu bir erkek biçiminde tasarlamıştır. Saç ve sakalları gür ve iri bukleler halinde olup göz çukurları onun derin yüz ifadesini vurgulamamaktadır. Her iki omuzu örten arslan postu, boyun altından bağlı ve sol omuzdan sırtı dolanarak sol kol üzerinde aşağıya sarkan iki pençe ve ucundaki kuyruklu kaideye dayanarak heykelin sol taraftaki desteğini oluşturur. Sağ tarafında baldır hizasında ağaç kütüğü ve üzerinde cepheden asılı on boğumlu flüt (Pan Flüt) sağdestek olarak yapılmıştır.

Fotoğraf 58 ("Marsyas Heykeli" Roma Çağı Yük: 1,82 cm. Gen: 52 cm.)

Fotoğraf 59’da “dansöz”; dans eden şekilde de yorumlanan “Atalante heykeli”, değişik bir yapım tekniği göstermektedir. Vücudun giysi örtülü yerleri ve saçları siyah, teni beyaz mermerden yapılmış olan heykel, yüze yakın parçanın birbirine monte edilmesiyle tamamlanmıştır.

Fotoğraf 59. (“Atalante heykeli” Roma Çağı, Yük: 225 cm)

Sikke ve Madalyonlar: Fotoğraf 60’da bulunan Roma dönemine ait sikke üzerinde Apollon ve lir beimlemesi görülmektedir. Sikkenin ön yüzünde imparatorun defne çelenkli büstü, arka yüzünde ise Apollon, ayakta ve sağa doğru yönde lir tutmaktadır.

Fotoğraf 60. (“Apollon ve lir”. Ağırlık: 16. 4 gr.)

Tablo 3 incelendiğinde Antalya Arkeoloji Müzesinde, Neolitik- Kalkolitik ve Roma Çağlarına ait toplam 9 adet arkeolojik müzik nesnesine ulaşıldığı görülmüştür. Bu müzik nesneleri; Neolitik Çağa ait; bir adet çingirak, Roma Çağına ait 3 adet vazo, 1 adet mermer kabartma, 3 adet heykel ve 1 adet sikkedir. Tunç, Koloni, Hitit ve Demir Çağına ait Arkeolojik Müzik nesnesine ulaşılamamıştır.

4.1.4.Çorum Müzesi

Çorum müzesinde Hitit Çağına ait müzikle ilgili nesnelere rastlanmıştır. Bunlara ilişkin bulgular ve açıklamalar aşağıda verilmiştir.

Hitit Çağı

Düdükler: Pişmiş topraktan üretilmiş olan ve çocuk oyuncakı olacağı yönünde öngüler bulunan çalınabilir durumdaki düdükler, dönemin nefesli (hava akımlı) çalgıları açısından önemli bir belge niteliğindedir.

Fotoğraf 61’de görülen düdükler, Tokat yöresinde(Erbaa, Taşova) yapılan kazılarından elde edilmiş olup deve tüyü rengi hamurlu, hayvan başı şeklinde, ağız, burun ve gözler düzenli olmadan yerleştirilmiş delikler olarak betimlenmiştir.

Fotoğraf 61. (“Düdük-P.T” Hitit. Yükseklik:4 cm)

Çingiraklar: Pişmiş topraktan üretilmiş olan ve içinde bulunan parçacıkların sallanmasıyla ses elde edilen çingiraklarda kendi tınlar çalgılar açısından bir belge niteliğindedir.

Fotoğraf 62’de görülen çingirak, domuz şeklindedir. İçinde ses çıkarmak için taneler vardır. Kremidi hamurlu, koyu kahverengi astarlı ve perdahlıdır.

Fotoğraf 62. (“Oyuncak P.T Çingirak”. Hitit. Uzunluk:6,7 cm, Yükseklik:3,7 cm).

Vazolar: Müze’de Hitit Çağ’ına ait Hüseyindede bölgesinden çıkarılan iki önemli vazo bulunmaktadır.

Fotoğraf 63’te görülen pişmiş topraktan yapılmış “Kabartmalı Vazo”; açık kahve renk hamurlu, hamuru ince kum taneli, gri özlü, açık ve koyu renk kırmızı kalın astarlı, yangından dolayı bazı kısımları koyu gri renktedir. Astar ağız kenarından vazo içine 7 cm daha devam etmiş, içi açık kahve renklidir. Geniş, dışa doğru taşkın ağız kenarlı, uzun geniş içbükey silindir boyunlu, şişkin oval gövdeli, yuvarlak dipli, 4 simetrik şerit kulplu. Vazonun ağız kenarının ortasını kesiti yuvarlak, dışa şişkin içi boş bir boru çevirmekte. Borunun iki ucu vazonun ağız kenarı üstüne yapılmış dikdörtgen bir tekneye açılmaktadır. Boru üzerinde vazo içine bakan ve üçü boruya, biri ise tekneye bağlanmış cepheden 4 boğa başı bulunmaktadır. Vazo gövdesi birbirine paralel kabartma şeritlerle 4 frize bölünmüştür. Kulpların üst kısımlarının omuza bağlandığı üst kesimi krem renk astarlı kalın şerit bantlıdır. Frizler arasına yapılan kabartmalar boyun ve gövdeyi bir daire şeklinde çevirmektedir. Bütün kabartmalar profilden verilmiş, erkekler yırtmaçlı elbise, kadınlar baştan topuklara inen ve gövdeyi saran uzun bol elbise giymektedir.

Elbiseler üç kadın haricinde krem renk astarlı, diğer üçü ise siyah renklidir. Vazo üzerindeki dört frizden 1. friz, 4 kulp arasına yerleştirilmiş ve birbirlerine dönük karşılıklı 4 boğa tasvir edilmiş. 2. friz, dört kulp arasındaki dört sahneden oluşan frizin başında taht üzerinde oturan tanrı, önünde bir sunak ve tanrıya tapma sahnesi ve lir taşıyan erkek figür, arkasında kurban hayvanlarının getirilmesidir. 3. friz, yatak üzerinde oturan tanrı-tanrıça ile yatağın sağında ayakta sağ elini uzatmış figüre yönelen olay oluşturur. Yatağın solunda bir sunak, sunağın hemen önünde kerpiç duvarları belirtilmiş mabet yer almaktadır. Mabedin yanında ellerinde yukarı kaldırdıkları kılıçları tutan iki erkek ve onları takip eden 4 kadın, 1 erkek mabede doğru ilerlemektedir. 4. friz, sol elini yukarı kaldırmış, sağ eliyle de iki boğanın çektiği kağının okunu tutan erkek figürle başlar. İki boğanın koşulu olduğu kağının arka okunda iki figür oturmakta. Kağnıyı takip eden bir hayvan ve arkada bir erkek figürü bulunmaktadır. Bu sahneye sırtını dönmüş elleri yukarda, oynayan kadın, saz çalan erkek, bunlara sırtını dönmüş çalpara çalan kadın, oynayan diğer bir kadın, arkada saz çalan erkekle sahne tamamlanmaktadır. Yapıştırılarak ve eksik kısımlar alçı ile tamamlanarak restore edilen vazo üzerinde eksik bazı figürler yanında, alçı ile tamamlanan figürler bulunmaktadır.

Fotoğraf 63. (" Hüseyindede Kabartmalı Vazo (Büyük)". Eski Hitit.Yük.: 65,5 cm. Gen.: 50,5 cm. Çap: ağız.48,5 cm.)

Fotoğraf 64'te görülen pişmiş topraktan yapılmış “Kabartmalı Vazo”; frizlerinde yer alan törensel anlatımlar ile müziğin bu çağdaki önemi ve çalgıların kullanımı açısından çok önemli bilgiler vermektedir.

Fotoğraf 64. (“Hüseyinde Kabartmalı Vazo (Küçük)”. Hitit Çağı.Yük: 52cm. Gen: 26,4cm. çap: ağız.27,4 cm.)

Eski Hitit Çağına aittir. Geniş yuvarlak ağızlı, dışa taşkın ağız kenarlı, içbükey silindirik boyunlu, yumurta gövdeli, yuvarlak diplidir. Boz renk hamurlu, üzeri krem renk astarlı olan vazanın boynu üzerinde zemini koyu kahverengi tek friz halinde kabartma figürler yer almakta olup, friz üzerinde müzik eşliğinde yapılan dini bir tören tasvir edilmiştir. Tasvirdeki ana sahne boğa, boğa üzerinde ve arkasında takla atan iki, kollarını yana açmış bir akrobat olmak üzere üç akrobat ile boğayı tutan bir figürden oluşmaktadır. Bu sahnenin devamında yer alan müzik sahnesi ayakta sola dönük saz çalan bir erkek, sağa dönük el ele tutuşarak halay çeken iki kadın, ayakta çalpara çalan bir kadın ve bir erkek figür ile sola dönük ayakta saz çalan bir erkek, hemen arkasında ikisi karşılıklı olarak diz çökmüş, diğeri ayakta çalpara çalan üç erkek figür ile son bulmaktadır. Bu figürlerden halay çeken iki kadın ile saz çalan iki erkek figürün yalnızca gövdeleri cepheden, diğer figürlerin ise

tamamı profilden tasvir edilmişlerdir. Figürlerden kadınlar uzun kollu bol geniş elbise giymiş olup, halay çeken kadınların bellerinde püsküllü kemer mevcuttur. Ayakta çalpara çalan ve boğayı tutan erkek kısa ancak sağ bacağın arkasını örten üçgen kuyruklu elbise, diz çökerek çalpara çalan erkek figürler ile akrobatlar ise boyundan kalçanın altına inen kısa elbise giymiş olup, akrobatların bellerinde kalın bir kuşak mevcuttur. Figürlerden boğayı tutan erkek figürün başının yarısı, ayakta çalpara çalan figürün gövdesinin bir bölümü, saz çalan figürün ise sol kolu kırık ve noksandır. Ayrıca diz çökmüş çalpara çalan sola dönük figür ile ayakta sağa dönük çalpara çalan erkek figürün yalnızca çalpara ile elleri, kollarını yana açmış akrobatın ise başı ve kolları korunmuş olup, diğer kısımları noksandır. Kırık ve yapıştırılmış olan vazanın ağız, boyun, gövde ve dip kısmındaki eksikler alçı ile doldurularak tamamlanmıştır.

Tablo 4. Çorum Müzesi Müzikle İlgili Nesnelerin Çağlara Göre Dağılımı

Müzeler	Neolitik – Kalkolitik Çağ (M.Ö.10.000-3.000)		Tunç Çağı (M.Ö.3200-1550)		Koloni Çağı (M.Ö.1950-1750)		Hitit Çağı (M.Ö.1750-1190)		Demir Çağı (M.Ö. 1.190-30)		Roma Çağı (M.Ö.30-M.S.395)	
		Sayı		Sayı		Sayı		Sayı		Sayı		Sayı
Çorum Müzesi	-	-	-	-	-	-	Çingirak	1	-	-	-	-
							Düdük	1				
							Vazo	2				
Toplam		-		-		-		4		-		-

Tablo 4 incelendiğinde Çorum Müzesinde Hitit Çağlarına ait toplam 4 adet arkeolojik müzik nesnesine ulaşıldığı görülmektedir. Bu müzik nesneleri; 1 adet düdük, 1 adet çingirak ve 2 adet vazodan oluşmaktadır. Neolitik, Tunç, Koloni, Demir ve Roma Çağlarına ait Arkeolojik Müzik nesnesine ulaşılamamıştır.

4.1.5. İstanbul Arkeoloji Müzeleri

İstanbul arkeoloji müzelerinde Neolitik Çağ , Tunç Çağı, Hitit Çağı ve Demir ve Roma Çağlarına ait müzikle ilgili nesnelere rastlanmıştır. Bunlara ilişkin bulgular ve açıklamalar aşağıda verilmiştir.

Neolitik Çağ:

Kaval Parçası: Kemikten bir kaval parçası olduğu öngörülen nesne, neolitik çağda hava akımlı çalgıların kullanıldığının göstergesidir.

Fotoğraf 65'te görülen flüt parçasının bir tarafı dar ve bir tarafı geniş olan silindirik sapı ve ayrıca üzerinde geniş bir deliği bulunmaktadır.

Fotoğraf 65. ("Flüt parçası". Uzunluk; 6,8 cm, Çap; 1,3 cm ve 1,8 cm)

Tunç Çağı

alparalar: Dünyanın ilk zilleri arasında yer alan ve halen çalınabilir durumda olan eski Tunç ağının çalparaları, dönemin kendi tınlar algıları için çok önemli örneklerdir.

Fotoğraf 66'da görülen bronz alparanın daire bölümünü tutabilmek için ortasına denk gelen st kısmında silindirik Şekilde yapılmış tutma yeri bulunmakta ve üzerinde dört bölümden oluşan, verevine yapılmış yiv bezemeler bulunmaktadır.

Fotoğraf 66. (‘alpara’ Yükseklik;8 cm, çap; 7,4 cm)

Fotoğraf 67'de görülen bronz alpara'nın daire Şeklindeki kaide kısmının üstü kazıma çizgilerle süslenmiştir. Kenarı çepeçevre eğri çizgiler dolaşır. Ayrıca tutma kısmının üzerinde dokuz adet gen Őekline motifler yer alır. Kaide kısmının ortasından  boğumlu, daire kesiti bir çıkıntı yükselir. Boğumların st eğri çizgilerle süslüdür. st ucu yine topuz Şeklinde biter ve üzerinde bir delik bulunmaktadır.

Fotoğraf 67.(‘ Bronz alpara’. Yükseklik; 6,9 cm, çap; 7,3 cm)

Fotoğraf 68’de görülen bronz alparanın daire levhadan oluşa bölümünün st kısmında, oradan uca doğru incelen daire kesitli bir tutma yeri bulunmaktadır. Tutma yerinin en st kısmında ise; beş adet daire şeklinde çıkıntı bulunmaktadır.

Fotoğraf 68 (“alpara”. Yükseklik; 5,2 cm, çap; 10,2 cm).

Hitit Çağı

Ortostatlar: Geç Hitit çağına ait Karkamış Ortostatı, bir kült törende yer alan müzisyenleri betimlemektedir. Burada yer alan lirler, Hitit çağıının erken ve geç dönemindeki gelişim ve değişimi açısından çok önemli bir belge niteliğindedir.

Fotoğraf 69'da görülen ve "Geç Hitit" çağına ait olan kabartmada; müzisyenlerin tasviri bulunmakta ve Arami kralı Bar- Rakab'ın sarayından, kuzey galeri binasının doğu- batı kısımları arasındaki payenin cephesinde yer alan bir kabartma olduğu bilinmektedir. Bar- Rakab'ın Zincirli'deki sarayına ait müzisyenleri gösteren bu kabartmada, süslü uzun elbiseli, uzun saçlı ve sakallı dört erkek, ayakta ve sağa doğru ilerler durumda, ellerindeki müzik aletlerini çalmaktadırlar.

Fotoğraf 69. (" Bazalt kabartma" 8.yy. Yükseklik; 113 genişlik; 145 cm)

Demir ve Roma Çağları

Steller: Mezar başlarında yer alan kabartmalı taşlar, dönemin müziği açısından önemli bilgiler vermektedir.

Fotoğraf 70'de görülen mermerden yapılmış iki yan payenin sınırladığı oyuk kabartma alanında ayakta duran giysili Apollon elindeki mızrapla Kithara(arp) çalmaktadır.

Fotoğraf 70. ("Apollon'a adanmış stel" Roma. Yükseklik:22,5cm, Genişlik; 24 cm)

Fotoğraf 71'de görülen mermerden yapılmış adak steli; çukurlaştırılmış saha içinde, solda bir ilahenin saçı ortadan ayrılmış dalgalı saçları iki yana sarkmaktadır. Uzun ve kuşağı olan bir peplos giymiş, arkasında kenarları iki yandan görünen bir manto atmıştır.

Fotoğraf 71. ("Adak Steli" Roma. Ölçüler: Yükseklik:53cm, Genişlik: 26,5 cm, Kalınlık; 7 cm)

Sol elinde bir kithara(arp) tutmaktadır. Sol köşedeki bir sunak üzerine bir nesne bırakmaktadır. Figürün alt kısmında ise; dört satır gerekçe yazıt bulunmaktadır.

Lahitler ve Taş Kabartmalar: Dönemin lahitleri üzerinde ve çeşitli taşlarda yer alan kabartmalar müzik üzerine çok çeşitli bilgiler içerir.

Fotoğraf 72’de görülen mermerden yapılmış kabartma lir çalan “Müz “, profilden verilmiş olup, klasik ağırbaşlılıkla verilmiş olup kitarasını(lir) çalmaktadır. Saçları boyun hizasından kurdela ile toplanarak at kuyruğu şeklinde verilmiş olup, giysi kısımları ışık- gölge uzantılarına göre zengin olarak işlenerek vücut hatlarını belli etmektedir.

Fotoğraf 72. (“Kitharalı Müz”. Yükseklik; 70,5 cm, Genişlik; 40, 5 cm)

Fotoğraf 73, 74, 75'te görülen Dionizal sahneli lahit kapağının üzeri kiremit dizisi olarak işlenmiştir. Ön yüzünde Dinyosos'a yapılan kurban töreni; Menadlar, Satirler, Silonosları gösteren kabartma bulunmaktadır.

Fotoğraf 73

Fotoğraf 74

Fotoğraf 75

Fotoğraf 73, 74, 75 (" Dionizal sahneli lahit" Yükseklik; 115 cm, Boy; 209 cm)

Fotoğraf 76, 77, 78, 79, 80, 81'de görülen Taş Kabartmalar "Dionizal sahneli lahit" in kesitleridir.

Fotoğraf 76

Fotoğraf 77

Fotoğraf 78

Fotoğraf 79

Fotoğraf 80

Fotoğraf 81

Heykeller ve Figürinler: Mermer, kireç taşı gibi çeşitli malzemelerden yapılmış ve her biri birer sanat eseri niteliğindeki heykel ve figürinler, dönemin çalgıları ve çalınışları ile törenlerdeki yerleri açısından önemli bilgiler verirler.

Fotoğraf 82’de görülen roma dönemine ait lir çalan apollon liri çalış ve tutuş şekli ile son derece önemli sanatsal ve estetik boyut taşımaktadır.

Fotoğraf 82 (“Lir çalan Apollon” Roma Dönemi)

Fotoğraf 83’de görülen Tympanon çalan kadın heykelciği; ayakta ve dik biçimde durmaktadır. Sol tarafında bir tympanon tutmakta ve çalgıyı sağ eli ile de çalmaktadır.

Fotoğraf 83. (“Tympanon çalan kadın heykelciği”. Yükseklik;10 cm, Genişlik; 5,5 cm)

Fotoğraf 84'te görülen mermerden yapılmış Pan heykeli ayakta ve çıplaktır. Sakallı ve baş kısmında boynuzları vardır. Ayakları keçi ayağı şeklinde ve tüylüdür. Sağ elinde, ağız hizasında bir Pan flüt tutmaktadır.

Fotoğraf 84. (Pan Heykeli)

Fotoğraf 85'te görülen kireçtaşından yapılan çift flüt çalan erkek figürü, uzun etekli ve giysilidir.

Fotoğraf 85. ("Flüt çalan erkek heykeli". Arkaik. Ölçüler: Yükseklik; 15,1 cm, Genişlik; 6,6 cm)

Fotoğraf 86'da görülen Apollon heykelciği, ince silmeli dörtgen bir plinth üzerinde, Tanrı Apollon'un "Kitharos" tiplemesi işlenmiştir. Uzun ve bukleli saçları, genç bir erkeği andıran yüz hatları ve sportmen bedeni ile, sağ elinde mızrap, sol kolunda kithara taşımakta ve kitharası, solundaki destek üzerindeki mantosu üzerinde, bir köpek figürü ile durmaktadır.

Fotoğraf 86. ("Apollon heykelciği" Roma Çağı. Yükseklik; 29 cm)

Fotoğraf 87'de görülen bronz heykelciğin vücut ağırlığı sol bacağı üzerindedir ve sol bacağı sağ bacak geride kalacak şekilde öne atmıştır. Kolları dirsekten öne doğru bükülmüş, iki elinde de silindir şeklinde shaker(marakas) tutmaktadır. Diz üstünde bir giysi giymektedir. Kaşları, gözleri ve burnu kabartma olarak belirtilmiş olup oval yüzlüdür.

Fotoğraf 87. (" Arkaik erkek heykelciği". Yükseklik; 8 cm)

Fotoğraf 88

Çanlar ve Çingiraklar: Çok çeşitli boylarda üretilmiş olan çanlar ve çingiraklar, dönemin idiofonlarına örnek oluştururlar.

Fotoğraf-89

Fotoğraf-90

Tablo 5. İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müzikle İlgili Nesnelerin Çağlara Göre Dağılımı

Müzeler	Neolitik – Kalkolitik Çağ (M.Ö.10.000-3.000)		Tunç Çağı (M.Ö.3200-1550)		Koloni Çağı (M.Ö.1950-1750)		Hitit Çağı (M.Ö.1750-1190)		Demir Çağı (M.Ö. 1.190-30)		Roma Çağı (M.Ö.30-M.S.395)	
		Sayı		Sayı		Sayı		Sayı		Sayı		Sayı
İstanbul Arkeoloji Müzeleri	Kaval Parçası	1	Çalpara	3	-	-	Duvar Kabartması	1			Stel	2
											Lahit-Taş Kabartma	2
											Heykel- Figürin	7
Toplam		1		3		-		1				11

Tablo 5 incelendiğinde İstanbul Arkeoloji Müzeleri, Neolitik- Kalkolitik, Tunç Çağı, Hitit Çağı, Demir ve Roma çağlarına ait toplam 16 adet müzik nesnesine ulaşıldığı görülmektedir. Bu müzik nesneleri; Neolitik Çağa ait; 1 adet kaval parçası, Tunç Çağına ait 3 adet çalpara, Hitit Çağına ait 1 adet duvar kabartması, Demir ve Roma Çağına ait 2 adet stel, 2 adet lahit taş kabartma, 7 adet heykel- figürinden oluşmaktadır. Koloni ve Demir Çağına ait Arkeolojik Müzik Nesnesine ulaşılammıştır.

4.1.6. Çanakkale Arkeoloji Müzesi

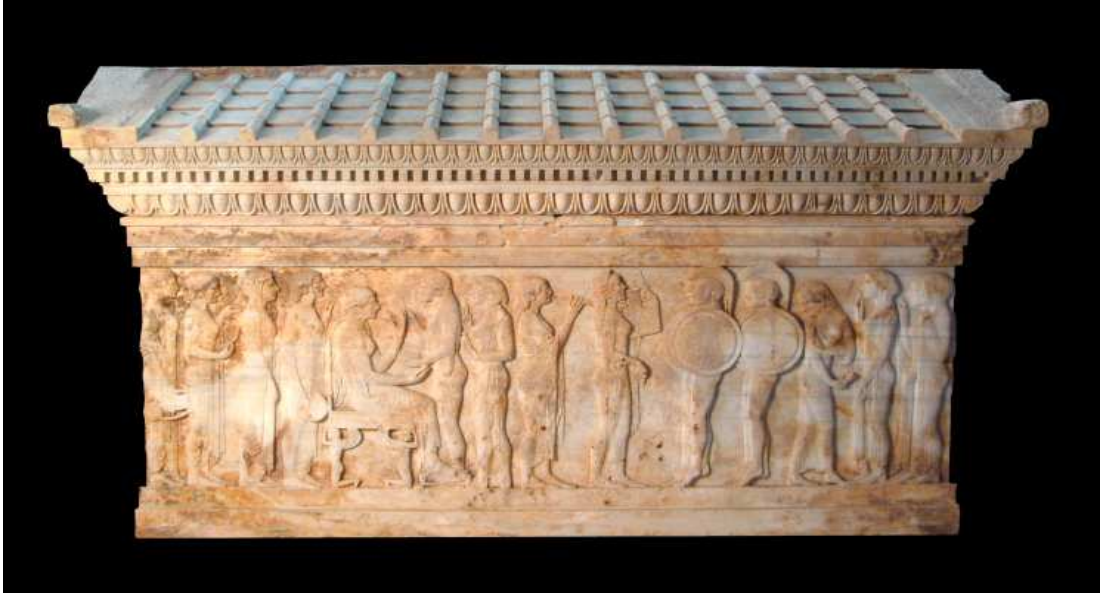
Çanakkale arkeoloji müzesinde Demir Roma Çağına ait müzikle ilgili nesnelere rastlanmıştır. Bunlara ilişkin bulgular ve açıklamalar aşağıda verilmiştir.

Demir ve Roma Çağları

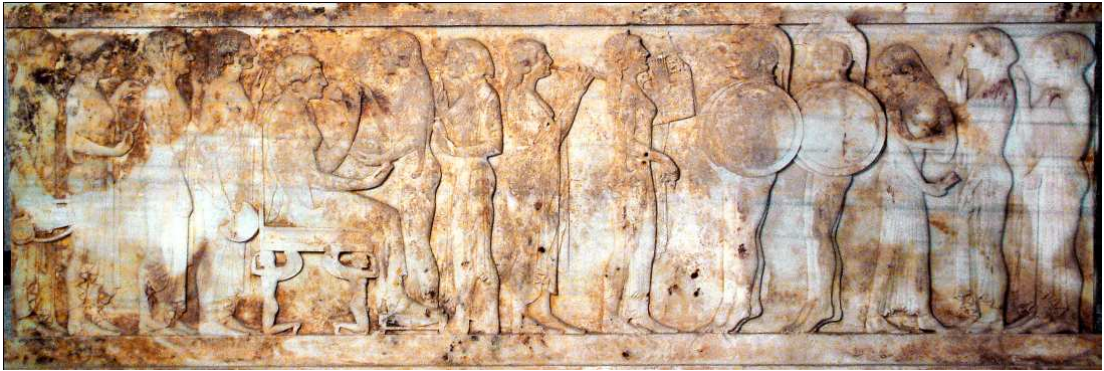
Müzedede genel olarak Demir ve Roma çağlarına ait eserler yer almaktadır.

Lahitler: Özellikle müzedede yer alan Roma dönemine ait lahit üzerinde yer alan tören sahnesinde betimlenmiş müzisyenler dönemin müziği üzerine önemli bilgiler vermektedir.

Fotoğraf 91'de görülen mermerden yapılmış olan lahit; Tümbetepe'de bulunmuştur. Beyaz renkli, ince grenli mermerden yapılmıştır. Dörtgen tekne gövde, semerdam çatılı kapak, dış kesimli yumurta bonck dizili saçaklık firizi, kapak üstü kiremit örtü bezemeli, tekne çevresi dört tarafında da kabartma kadın ve erkek figürlerle çerçevelenmiştir. Müzik aletlerinin törenlerde ve ölen kişinin yaşamında önemli bir yeri olduğunu göstermektedir.

Fotoğraf 91, 92, 93. ("Mermer lahit". M.Ö 6.yy.Ölçüsü: En:160cm.Boy: 178cm.)

Fotoğraf 92. ("Mermer lahit". M.Ö 6.yy.Ölçüsü: En:160cm.Boy: 178cm.(Kesit)

Fotoğraf 93. ("Mermer lahit". M.Ö 6.yy.Ölçüsü: En:160cm.Boy: 178cm.(Kesit)

Heykel ve Heykelcikler: Fotoğraf-94 de görülen figürin; açık kremit rengi hamurlu, dikdörtgen bir kaide üzerinde, yüksek ayaklı bir tabureye oturmuş lir çalan bir kadındır. Başında sivri bir başlık vardır.

Fotoğraf 94. ("Taht'a oturan, Arp Çalan Kadın Figürini". Klasik Çağ. Yükseklik: 13,6cm.)

Fotoğraf 95'te görülen figürin, koyu kiremit rengi hamurludur. İnce, dikdörtgen bir kaide üzerinde, yüksek ayaklı bir sandalyeye oturmuştur. Saçlarını arkada tepeye doğru toplamış ve onları örten ince bir başlık giymiş, bacak bacak üstüne atarak üflemeli bir çalgı çalan çıplak kadın figürini ayağının topuğu ile bir tabure üzerine basmaktadır.

Fotoğraf 95. ("Oturan, Flüt Çalan Kadın Figürini". Klasik Çağ. Yükseklik: 144 cm.)

Fotoğraf 96’da görülen figürin, açık krem rengi hamurlu ve yüksek bir tabureye oturmuş olarak Shaker(marakas) çalarken betimlenmiştir. Her iki elindeki bu çalgı aleti, silindirik formda olup, içende, ritm tutmaya yarayan tanecikler bulunmaktadır.

Fotoğraf 96. (“Shaker(marakas) Çalan Kadın” Klasik Çağ. Yükseklik: 13, 6 cm.)

Fotoğraf-97’de görülen Siren figürini; pişmiş topraktan, açık krem rengi hamurlu, yüksekçe bir ompholo üzerine, bacak bacak üstüne atarak oturmuş “Pan Flüt” çalan çıplak Siren figürinini betimlemektedir.

Fotoğraf 97.(“ Siren Figürini”. Klasik Çağ. Yükseklik: 1,6cm)

Fotoğraf 98’de görülen kadın figürini, açık kremit rengi hamurlu, dikdörtgen kaide üzerinde, ellerini başının üzerinde birleştirerek ve sola doğru kıvrılarak dans etmektedir. Vücudunun sol tarafı yay şeklinde kıvrılmasına uygun olacak şekilde bacaklar dans eder şekilde çapraz durmaktadır ve elbize diz üstüne kadar inmektedir. Bel kısmı çukurlaştırılmış bir çizgiyle belirtilmiştir. Dansçı kadının sol arka planında sunak benzeri bir çıkıntı bulunmaktadır.

Fotoğraf 98. (Dans Eden Kadın Figürini”. Yükseklik: 16,5cm.)

Tablo 6 incelendiğinde Çanakkale Arkeoloji Müzesi'nde Demir ve Roma çağlarına ait toplam 6 adet Arkeolojik Müzik nesnesine ulaşıldığı görülmektedir. Bu müzik nesneleri; Roma Çağına ait 1 adet mezar steli, Klasik Çağa ait 5 adet heykelcikten oluşmaktadır. Neolitik, Tunç, Koloni ve Hitit Çağına ait Arkeolojik Müzik Nesnesine ulaşılamamıştır.

Tablo 7. Ankara Anadolu Medeniyetleri, İzmir Arkeoloji, Antalya Arkeoloji, Çorum, İstanbul Arkeoloji ve Çanakkale Müzelerindeki sayı olarak dağılımı

Müzeler	Neolitik Kalkolitik Çağ		Tunç Çağı		Koloni Çağı		Hitit Çağı		Demir Çağı (Frigler)		Roma Çağı	
	(M.Ö.10.000-3.000)		(M.Ö.3200-1550)		(M.Ö.1950-1750)		(M.Ö.1750-1190)		(M.Ö. 1.190-30)		(M.Ö.30-M.S.395)	
Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi		Sayı		Sayı		Sayı		Sayı		Sayı		Sayı
	Duvar Resmi	1	Çingirak	2	-	-	Vazolar- Vazo Parçaları	2	Kibele Heykeli	1	Apollon Heykeli	1
			Sistrum	1			Darbuka	1				
			Çalpara	2			Duvar Kabartması	3				
			Güneş Kursu	3								
İzmir Arkeoloji Müzesi	-	-	-	-	Bayraklı Darbukası	1	-	-	Taş Kabartmalar	4	Heykelcikler	9
									Vazolar	1	Apollon Heykelcikleri	11
									Kandiller	2		
									Takı ve Süs Eşyaları	1		
Antalya Arkeoloji Müzesi	Çingirak	1	-	-	-	-	-	-	-	-	Vazo	3
											Kabartma	1
											Heykel	3
											Sikke ve Madalyon	1
Çorum Müzesi	-	-	-	-	-	-	Çingirak	1	-	-	-	-
							Düdük	1				
							Vazo	2				
İstanbul Arkeoloji Müzeleri	Kaval Parçası	1	Çalpara	3	-	-	Duvar Kabartması	1	-	-	Stel	2
											Lahit- Taş Kabartma	2
											Heykel ve Figürinler	7
Çanakkale Arkeoloji Müzesi	-	-	-	-	-	-	-	-	Heykel	5	Lahit	1
TOPLAM		5		11		1		11		14		41

Tablo 7’de görüldüğü gibi örneklem grubunda yer alan arkeoloji müzelerinde Neolitik- Kalkolitik, Tunç, Koloni, Hitit, Demir ve Roma Çağlarına ait toplam 81 adet esere ulaşılmıştır. Bu eserlerin Ankara Anadolu Medeniyetleri, İzmir Arkeoloji, Antalya Arkeoloji, Çorum, İstanbul Arkeoloji ve Çanakkale Müzelerindeki sayı olarak dağılımı: Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi’nde, Neolitik- Kalkolitik, Tunç, Koloni, Hitit, Demir ve Roma Çağlarına ait toplam 17 adet eser; İzmir Arkeoloji Müzesi’nde; Koloni, Demir ve Roma Çağlarına ait toplam 29 adet eser; Antalya Arkeoloji Müzesi’nde, Neolitik- Kalkolitik ve Roma çağlarına ait toplam 9 adet eser; Çorum Müzesi’nde Hitit Çağlarına ait toplam 4 adet eser; İstanbul Arkeoloji Müzeleri’nde, Neolitik- Kalkolitik, Tunç, Hitit ve Roma Çağlarına ait toplam 16 adet eser; Çanakkale Arkeoloji Müzesi’nde, Demir ve Roma çağlarına ait toplam 6 adet esere ulaşılmıştır. Yukarıda tabloda da görüldüğü üzere toplam 81 adet eserlerin dönemsel dağılımında her müzenin koleksiyonuna göre farklılıklar bulunmaktadır.

İnsan yaşamında müziğin önemi tarih öncesi çağlardan başlayarak devam etmektedir. Neolitik Çağdan başlayarak varlığından daha çok haberdar olduğumuz arkeolojik müzik nesneleri, yapılarındaki malzemenin dayanıksızlığı nedeni ile az sayıda bulgu ile günümüze kadar ulaşabilmiştir. Bulunan bulguların sayısının az olması müziğin insan yaşamında çok önemli bir yer edindiği gerçeğini değiştirmez.

Çalışma kapsamındaki altı müzede, Ek-3’de görülen kronolojik sıralama ile incelenen müzik nesneleri ile bazı çağlarda hiç karşılaşılmazken, bazı çağlarda çok az, bazı çağlarda ise daha fazla karşılaşılabilmektedir. Bu gizem, yapılan çalışmaların sayısının artırılması, halkın bilinçlendirilmesi ve eğitilmesi, kültürel mirasa tüm insanlık olarak sahip çıkılması ile aşılabilecektir. Böylece tarihin karanlığında kalan çağlarla ilgili bilgi edinmemiz, geçmiş-gelecek bağlantısı kurmamız sağlanarak, müzik ve müze okuryazarlığı edinmemiz daha olanaklı bir duruma gelecektir.

4.2. Arkeoloji Müzelerindeki Müzik Nesneleri ve İlköğretim Müzik Eğitiminde Kullanılabilirliğine İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Arkeoloji müzelerinde bulunan müzik nesnelerinden yararlanılarak ilköğretim 1-5. Sınıflar Müzik Eğitimi programından nasıl yararlanılacağı konusunda MEB: İlköğretim Müzik Dersin Öğretim Programı bağlamında bir çalışma planı hazırlanmıştır.

4.2.1. İlköğretim Müzik Eğitim Programı Genel Özellikleri

2006 yılından başlayarak müzik eğitimi, öğrenme alanlarına dayalı bir yaklaşımla yapılmaktadır. İlköğretim müzik dersi öğretim programı, genel müzik eğitimi içerisinde yer alan ve farklı yöntem ve tekniklerle bireyin her yönden dengeli, tutarlı ve sağlıklı olarak yetişmesini sağlamaya yönelik bir anlayış ve içerikle düzenlenmiştir. Dolayısıyla program; 1968,1984 ve 1994 yılı müzik dersi öğretim programı içerik ve yaklaşımları da gönünde bulundurarak hazırlanmış ve MEB İlköğretim Genel Müdürlüğünce teşkil edilen Müzik Özel İhtisas Komisyonu tarafından geliştirilmiştir.

Müzik Dersi Öğretim Programında öğrenme öğretme sürecine ilişkin olarak, etkinlik örnekleri ve ölçme-değerlendirme süreçlerine yer verilmiştir. Bu etkinliklerin birebir kullanımının yanı sıra, öğretmenler de programın yaklaşımına uygun olarak verilen etkinliklerden yararlanarak yeni etkinlikler geliştirebilirler.

İlköğretim Müzik Dersi Öğretim programının vizyonu, öğrencileri müziği etkinlikler aracılığıyla yaşayarak hayatlarının ayrılmaz bir parçası haline getirmektir. Müzik yoluyla kendisi ve çevresiyle barışık, ulusal ve uluslararası kültürleri tanıyan, vatan ve millet sevgisine sahip, çevresindeki olaylara, değişim ve gelişmelere duyarlı, Güzel Sanatların her türüne açık, mutlu, kişilikli ve özgüveni olan bireyler olarak yetişmelerini sağlamaya yöneliktir.

Programın temel yaklaşımı yapılandırmacı anlayış, öğrenci merkezli bir anlayışa dayanmakla birlikte, öğrencinin yeni bir bilgiyi ve beceriyi, daha önce edindiği bilgi ve beceriler ile birleştirmesi, yorumlaması ve yaşamına katması ilkesine dayanır.

Yapılandırmacı kurama göre:

- Her birey, daha önce sahip olduğu ön bilgi ve inançlarla öğrenme ortamına gelir.
- Öğrenme, toplumsal bir sürecin parçasıdır.
- Kalıcı izli esas öğrenme, etkinlikler aracılığı ile olur.
- Öğrenme pasif bir süreç değil, öğrencinin içerisinde yer aldığı, sürekli ve dinamik bir işlemdir.
- Kazanılan bilgi, her birey tarafından hem kişisel hem de sosyal anlamda yeniden yapılandırılır.

Yukarıda ifade edilen temel prensiplere uygun bir öğretim sürecini gerçekleştirebilmek için, kısmen de olsa öğretmenin kendi öğretim stratejisini oluşturmaya izin verilmelidir. Teknoloji; etkin, özgün, amaçlı ve ortaklaşa bir öğretim gerçekleştirebilmek için mutlaka işe koşulmalıdır. Ayrıca, öğrencilere bilgilerini sınavabilecekleri çeşitli öğrenme yaşantıları da sunulmalıdır.

Özetle, müzik eğitiminde yapılandırmacı anlayış;

- Öğretmeye değil, öğrenmeye önem verir,
- Bireylerin farklılığını kabul eder,
- Öğrencilerin araştırıcılığını destekler,
- Öğrenme sürecinde daha önceki yaşantılara önem verir,
- Öğrenme performans ve etkinliklere ağırlık verir,
- Öğrencinin nasıl öğrendiğini dikkate alır,
- Öğrencinin sosyal bir çevre içerisinde öğrenmesi anlayışını benimser,
- Öğretimde gerçekçilik ve işlevselliği destekler,

Öğrencilere bilgi oluşturma ve deneyimlerinden sonuç çıkarma olanağı verir (MEB, 2007:5).

Müzik dersi öğretim programı; genel amaçlar, temel beceriler, öğrenme alanları, kazanımlar, etkinlikler, açıklamalar, öğrenme-öğretme süreçleri ve ölçme değerlendirme boyutlarından oluşmaktadır.

Müzik Öğretim Programının amacı, Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve Temel İlkelerine uygun olarak öğrencilerin;

- Müzik yoluyla estetik yönünü geliştirmek,
- Duygu, düşünce ve deneyimlerini müzik yoluyla ifade etmelerine olanak sağlamak
- Yaratıcılık ve yeteneğini müzik öğretme yoluyla geliştirmek
- Yerel, bölgesel, ulusal, uluslararası müzik kültürlerini tanımalarını sağlamak
- Kişilik ve özgüven gelişimlerine katkı sağlamak
- Müzik aracılığıyla zihinsel becerilerinin gelişimini sağlamak
- Müzik yoluyla bireysel ve toplumsal ilişkilerini geliştirmek
- Bireysel ve toplu olarak nitelikli değişik türlerde şarkı dinleme, söyleme ve çalma etkinliklerine katılımlarını sağlamak
- Müziksel algı ve bilgilerini geliştirmek
- Türkçeyi doğru ve etkili kullanmalarını sağlamak
- İstiklal Marşı başta olmak üzere Milli Marşlarımızı, özüne uygun olarak seslendirmelerini sağlamak
- Müzik yoluyla sevgi, paylaşım ve sorumluluk duygularını geliştirmek
- Milli Birliğimizi, Bütünlüğümüzü pekiştiren dünya ile bütünleşmemizi kolaylaştıran müzik kültürü ve birikimine sahip olmalarını sağlamak
- Atatürk'ün Türk Müziğinin gelişmesine yönelik görüşlerini kavramak ve Atatürk İlke ve İlkelerine gönülden bağlı, kültürlü bireyler olarak yetişmelerini sağlamak (MEB, 2007:6).

Müzik dersi 1-8. Sınıflar Öğretim Programı içerdiği öğrenme alanları ve kazanımlarla öğrencilerde aşağıdaki temel becerilerin ve değerlerin gelişmesini sağlayacaktır. Bu programla ulaşılması beklenen temel beceriler:

- Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma,
- Eleştirel düşünme,
- Yaratıcı düşünme,
- İletişim kurma,
- Problem çözme,

- Araştırma,
- Bilgi teknolojilerini kullanma,
- Girişimcilik,
- Müziksel algılama ve bilgilenme,
- Kişisel ve sosyal değerlere önem verme,
- Müzik okur-yazarlığı edinebilme,
- Estetik duyarlılığa sahip olma.

Değerler ise;

- Paylaşım, hoşgörü, sorumluluk olarak belirlenmiştir (MEB, 2007:6).

Müzik Dersi Öğretim Programı, “Dinleme- Söyleme-Çalma”, Müziksel Algı ve Bilgilenme “Müziksel Yaratıcılık” ve “Müzik Kültürü” adı altında 4 Temel Öğrenme alanı üzerine oturtulmuştur. Bu öğrenme alanları, içerikleri bakımından birbirleriyle tamamen kenetli olup sadece gerekli hallerde ayrılabilirler. Kazanımlar, öğrenme- öğretme süreci içerisinde planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar aracılığıyla öğrencilerde görünmesi beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerlerdir.

Dört temel öğrenme alanında kazanımlar öğrencilerin gelişim düzeyi göz önünde bulundurularak, 1.sınıftan 8.sınıfa kadar programda sunulmuştur.

İlköğretim Müzik Dersi Öğretim Programı kapsamında ve bir eğitim ortamı olarak arkeoloji müzelerini kullanarak hazırlanan günlük etkinlikler planları sadece örnek niteliğinde olup; öğretmen bu etkinlikleri aynen kullanabilir veya değişiklikler yapabilir. Etkinliklerin, öğrenme-öğretme sürecinde öğrencinin etkin rol alacak şekilde düzenlenmesini; çevresel özellikler ile öğrencilerin ilgi, ihtiyaçları ve var olan bilgileri de göz önünde bulundurularak öğrenci merkezli yapılandırmacı yaklaşıma uygun planlanmasına dikkat edilmelidir.

Müzik eğitimi süreci içinde önemli bir miras olan arkeoloji müzelerdeki müzik nesnelerinden yararlanarak duyuşsal kazanımları da içine alan yaratıcı drama süreçli müze eğitimi çalışmalarının planlanmasının, müzik tarihi ve eğitimine önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

4.2.2. 1- 5. Sınıflar İçin Arkeoloji Müzelerinde Müzik Eğitimi Modülü Önerisi

Arkeoloji müzelerinde bulunan müzik nesnelerinden yararlanılarak İlköğretim 1 ve 5. Sınıflarda bulunan aşağıdaki kazanım ve becerilerin gerçekleşmesi konusunda bu arkeolojik müzik nesnelerinden yararlanılması önerilebilir.

Bu etkinlik planında ilköğretim 1- 5. Sınıflar için önerilen aşağıdaki kazanım ve becerilere yer verilmiştir.

KAZANIMLAR

- Ritim çalgısını tanır.
- Ses ve nefes çalışmaları yapar.
- Vücudunu ritim çalgısı gibi kullanır.
- Ses oyunları yapar.
- Bildiği çalgıları kullanım biçimlerine göre sınıflandırır.
- Çevresindeki ses kaynaklarını ayırt eder.
- Ritim çalgılarını eşlik çalgısı olarak kullanır
- Doğada duyduğu sesleri gürlük özelliklerine göre farklı ses kaynakları kullanarak canlandırır.
- Ses ve nefes çalışmaları yapar.
- Doğada duyduğu sesleri gürlük özelliklerine göre farklı ses kaynakları kullanarak canlandırır.
- Çevresinde kullanılan çalgıları tanır.
- Çevresindeki müzik etkinliklerine katılır.
- Doğada duyduğu sesleri, gürlük özelliklerine göre farklı ses kaynakları kullanarak canlandırır.
- Çevresinde kullanılan çalgıları tanır.
- Müzikteki ses yüksekliklerini grafikte gösterir
- Müzikleri uygun hız ve gürlükte seslendirir.
- Müzikteki uzun ve kısa ses sürelerini fark eder.

- Farklı türlerdeki müzikleri dinleyerek, müzik beğeni ve kültürünü geliştirir.
- Dinlediği müziklerle ilgili duygu ve düşüncelerini ifade eder.
- Çevresindeki varlıkları hareket hızıyla ayırt eder.
- Dinlediği öyküdeki olayları ses kaynakları kullanarak canlandırır.
- Ses oyunları yapar.
- Çevresindeki ses kaynaklarını ayırt eder.
- Çevresindeki varlıkları hareket hızıyla ayırt eder.
- Vücudunu ritim çalgısı gibi kullanır.
- Müzik çalışmalarını sergiler.
- Müziklere uygun hızda hareket eder.
- Çevresinde kullanılan çalgıları tanır.
- Müziklerle ilgili araştırmalarında bilişim teknolojilerinden yararlanır.
- Müzik çalışmalarını sergiler.
- Temel müzik yazı ve öğelerini kullanır.
- Müziklerde aynı ve farklı ezgi cümlelerini dansa dönüştürür.
- Çevresindeki müzik etkinliklerine katılır.
- Müzikteki ses yüksekliklerini grafikte gösterir.
- Öğrendiği seslerin temel özelliklerini ayırt eder
- Bireysel müzik arşivi oluşturmaya istekli olur.
- Sesin oluşumunu açıklar.
- Öğrendiği seslerin temel özelliklerini ayırt eder.
- Müzik çalışmalarını sergiler
- Müziklere kendi oluşturduğu ritim kalıbıyla eşlik eder.
- Sesin oluşumunu açıklar
- Öğrendiği seslerin incelik ve kalınlık özelliklerini ayırt eder
- Uzun ve kısalık özelliklerini ayırt eder.

BECERİLER

- Yaratıcı düşünme
- Müziksel algılama ve bilgilenme
- Müzik kültürü edinebilme

- Araştırma inceleme
- Müzik okur-yazarlığı edinebilme
- İletişim kurma
- Beden dilini kullanma
- Eleştirel düşünme
- Estetik duyarlılığa sahip olma
- Problem çözme
- Müziksel algılama ve uygulama
- Müze okur-yazarlığı edinebilme
- Kültürel farkındalık

Yukarıdaki Kazanım ve Beceriler doğrultusunda İlköğretim 1- 5. Sınıf Öğrencilerinin Müzik Eğitimi Dersi kapsamında, Arkeoloji Müzelerinde bulunan müzik ile ilgili nesnelerden yararlanmalarını sağlamak amacıyla, aşağıdaki Müze Öncesi-Müze- Müze Sonrası etkinliklerden oluşan etkinlik planına (Ek-1) yer verilmiştir.

Tablo 8- Öğretim Programı İlköğretim Müzik 1.Sınıf Dersi Müze Öncesi- Müze-Müze Sonrası Etkinlikte yer alan kazanım, beceri, kullanılan yöntem / teknik ve araç/gereçlerin durumu

		Kazanımlar	Beceriler	Etkinliğin Adı	Kullanılan Yöntem ve Teknikler	Araç Gereçler
İlköğretim 1. Sınıf	Müze Öncesi	1. Ritim çalgısını tanıır. 2. Ses ve nefes çalışmaları yapar. 3. Vücudunu ritim çalgısı gibi kullanır.	1. Yaratıcı düşünme 2. Müziksel algılama 3. Müziksel bilgilenme	Vücudum Hitit Çalgısı	1. Soru-Cevap 2. Fotoğraf karesi 3. İmgelem	1. Hitit çalgıları fotoğrafları 2. Ezgisiz ritim çalgıları (def, davul, marakas).
	Müze	1. Vücudunu ritim çalgısı gibi kullanır. 2. Ses oyunları yapar. 3. Bildiği çalgıları kullanım biçimlerine göre sınıflandırır.	1. Müzik kültürü edinebilme 2. Beden dilini kullanma	Hitit Orkestrası	1. İşbirlikli Öğrenme 2. Doğaçlama 3. Paylaşma 4. Soru-Cevap 5. Donuk imge 6. Tartışma	1. Müzik aletleri fotoğrafları 2. Büyük davul 3. Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ndeki Kargamış duvar kabartması, 4. Ara- bul kağıdı 5. Fotoğraf
	Müze Sonrası	1. Çevresindeki ses kaynaklarını ayırt eder. 2. Ritim çalgılarını eşlik çalgısı olarak kullanır.	1. Araştırma inceleme 2. Müziksel algılama ve bilgilenme 3. Estetik duyarlığa sahip olma	Hitit Ritim Çalgıları Yapıyorum	1. Tasarım	1. Kartondan yapılmış silindirik kutu 2. Kutunun içerisine konularak, ses oluşturmaya yarayacak nesneler 3. Kıl

Tablo 8'de İlköğretim 1.Sınıfa ilişkin oluşturulan etkinlik planında toplam sekiz adet müziksel kazanım, Müze Öncesi-Müze ve Müze Sonrası olmak üzere üç ayrı etkinlikle ele alınmıştır. Modüle ait etkinlik örnekleri Ek 1'de gösterilmiştir.

Tablo 9- Öğretim Programı İlköğretim Müzik 2.Sınıf Dersi Müze Öncesi- Müze-Müze Sonrası Etkinlikte yer alan kazanım, beceri, kullanılan yöntem / teknik ve araç/gereçlerin durumu

		Kazanımlar	Beceriler	Etkinliğin Adı	Kullanılan Yöntem ve Teknikler	Araç Gereçler
İlköğretim 2. Sınıf	Müze Öncesi	1. Doğada duyduğu sesleri, gürlük özelliklerine göre farklı ses kaynakları kullanarak canlandırır. 2. Ses ve nefes çalışmaları yapar. 3. Müzik çalışmalarını sergiler.	1. Araştırma- inceleme 2. Müziksel algılama ve bilgilenme 3. Yaratıcı düşünme	Hititlerden Çalgılarını Farklı Ses Kaynakları Kullanarak Arayalım	1. Tasarım 2. Sorun çözme 3. İmgelem	1. Ses efektleri kaseti 2. Ses kaynakları fotoğrafları 3. Kurumuş yapraklar, mısır ve buğday taneleri, çakıl taşları, büyük bir kabın içine konulan su, ağaç kabukları, tahta çubuklar v.b
	Müze	1. Doğada duyduğu sesleri gürlük özelliklerine göre farklı ses kaynakları kullanarak canlandırır. 2. Çevresinde kullanılan çalgıları tanır.	1. Müzik okur-yazarlığı edinebilme 2. İletişim kurma 3. Beden dilini kullanma 4. Eleştirel düşünme 5. Estetik duyarlılığa sahip olma 6. Problem çözme	Müzedeki Hitit Sesleri	1. Anlatım 2. İşbirlikli öğrenme 3. İmgelem 4. Soru-cevap 5. Performans	1. Ses tanıtım kartları 2. Ara- Bul kartları
	Müze Sonrası	1. Çevresindeki müzik etkinliklerine katılır. 2. Doğada duyduğu sesleri, gürlük özelliklerine göre farklı ses kaynakları kullanarak canlandırır. 3. Çevresinde kullanılan çalgıları tanır. 4. Müzikteki ses yüksekliklerini grafiklerle gösterir.	1. Müziksel algılama ve uygulama 2. Yaratıcı düşünme 3. Eleştirel düşünme	Hititler ve Tarih Öncesinden Kalan Sesler	1. İşbirlikli öğrenme 2. Sunum 3. Sergileme	1. İlk Çağ Arkeolojik çalgılardan alınan ses kayıtları 2. Ses tanıtım kartları 3. Ölçme ve değerlendirme kâğıdı. 4. Ses grafiği oluşturma kâğıdı

Tablo-9' da İlköğretim 2.Sınıfa ilişkin oluşturulan etkinlik planında toplam dokuz adet müziksel kazanım, Müze Öncesi-Müze ve Müze Sonrası olmak üzere üç ayrı etkinlikle ele alınmıştır. Modüle ait etkinlik örnekleri Ek 1'de gösterilmiştir.

Tablo 10- - Öğretim Programı İlköğretim Müzik 3.Sınıf Dersi Müze Öncesi-Müze-Müze Sonrası Etkinlikte yer alan kazanım, beceri, kullanılan yöntem / teknik ve araç/gereçlerin durumu

		Kazanımlar	Beceriler	Etkinliğin Adı	Kullanılan Yöntem ve Teknikler	Araç Gereçler
İlköğretim 3. Sınıf	Müze Öncesi	1. Müzikleri uygun hız ve gürlükte seslendirir. 2. Müzikteki uzun ve kısa ses sürelerini fark eder. 3. Farklı türlerdeki müzikleri dinleyerek müzik beğeni ve kültürünü geliştirir. 4. Dinlediği müziklerle ilgili duygu ve düşüncelerini ifade eder.	1. Beden dilini kullanma 2. Müziksel algılama 3. Bilgilenme 4. Yaratıcı düşünme	Hangi Hayvan Daha Hızlı Koşar	1. Dramatizasyon 2. Soru- cevap 3. Tanıtım kartları 4. Doğaçlama	1. Hayvan fotoğrafları 2. Saint Seans "Hayvanlar Karnavalı" Müziği
	Müze	1. Çevresindeki varlıkları hareket hızıyla ayırt eder. 2. Dinlediği öyküdeki olayları ses kaynakları kullanarak canlandırır. 3. Ses oyunları yapar.	1. Müze okur-yazarlığı edinebilme 2. Yaratıcı düşünme 3. Araştırma inceleme 4. Kültürel farkındalık	Hitit Aslanı	1. Yaratıcı Drama(Eğitimde Drama) 2. Tasarım 3. İmgelem 4. Tartışma 5. Afiş Tasarım 6. Beyin fırtınası	1. A3 resim kağıtları 2. Boya kalem 3. Pastel boya 4. Makas 5. Yapıştırıcı
	Müze Sonrası	1. Bildiği çalgıları kullanım biçimlerine göre sınıflandırır.	1. Müziksel algılama ve bilgilenme 2. Müzik okur-yazarlığı edinebilme	Çalgıları Sınıflandırıyorum	1. Anlatım 2. Gösterme-Yaptırma 3. Oyun Oynama	1. Ezgili vurmali çalgılar: Metalofon, Ksilefon 2. Ezgisiz vurmali çalgılar: Ses kutuları, Ritim çubukları, çelik üçgenler, davullar, defler, çingiraklar, ziller, kastanyet, marakas

Tablo 10'da İlköğretim 3.Sınıfa ilişkin oluşturulan etkinlik planında toplam sekiz adet müziksel kazanım, Müze Öncesi-Müze ve Müze Sonrası olmak üzere üç ayrı etkinlikle ele alınmıştır. Modüle ait etkinlik örnekleri Ek 1'de gösterilmiştir.

Tablo 11- Öğretim Programı İlköğretim Müzik 4.Sınıf Dersi Müze Öncesi-Müze-Müze Sonrası Etkinlikte yer alan kazanım, beceri, kullanılan yöntem / teknik ve araç/gereçlerin durumu

		Kazanımlar	Beceriler	Etkinliğin Adı	Kullanılan Yöntem ve Teknikler	Araç Gereçler
İlköğretim 4. Sınıf	Müze Öncesi	1. Çevresinde kullanılan çalgıları tanır. 2. Müziklerle ilgili araştırmalarında bilişim teknolojilerinden yararlanır. 3. Müzik çalışmalarını sergiler.	1. Müziksel algılama ve bilgilenme 2. Yaratıcı düşünme	Hitit Lirleri	1. Gösterme-yaptırma 2.Araştırma-inceleme 3. İşbirlikli öğrenme	1. Elbise Askı 2. Karton kutu 3. Tel 4. Maket bıçağı 5. Makas
	Müze	1. Temel müzik yazı ve öğelerini kullanır. 2. Müziklerde aynı ve farklı ezgi cümlelerini dansa dönüştürür. 3. Çevresindeki müzik etkinliklerine katılır.	1. Müzik okur yazarlığı edinebilme 2. Yaratıcı düşünme 3. Araştırma-inceleme 4. Müziksel algılama ve bilgilenme 5. Kültürel farkındalık	Hitit Yazısında Müzik	1. İşbirlikli öğrenme 2. Doğaçlama	1. Kıl Tablet 2. Uçları düzyuvarlak ve üçgen kamışlar (styluslar)
	Müze Sonrası	1. Sınıfça ortak müzik arşivi oluşturmada görev almaya gönüllü olur. 2. Müziklerle ilgili araştırmalarında bilişim teknolojilerinde yararlanır.	1. Araştırma 2. İşbirlikli öğrenme 3. Bilgi teknolojilerini kullanma	Hitit Mirası Ritim Çalgıları	1. İşbirlikli öğrenme	1. A3 Kağıt 2. Boya Kalemleri

Tablo 11’de İlköğretim 4.Sınıfa ilişkin oluşturulan etkinlik planında toplam sekiz adet müziksel kazanım, Müze Öncesi-Müze ve Müze Sonrası olmak üzere üç ayrı etkinlikle ele alınmıştır. Modüle ait etkinlik örnekleri Ek - 1’de gösterilmiştir.

Tablo 12- - Öğretim Programı İlköğretim Müzik 5.Sınıf Dersi Müze Öncesi- Müze-Müze Sonrası Etkinlikte yer alan kazanım, beceri, kullanılan yöntem / teknik ve araç/gereçlerin durumu

		Kazanımlar	Beceriler	Etkinliğin Adı	Kullanılan Yöntem ve Teknikler	Araç Gereçler
İlköğretim 5. Sınıf	Müze Öncesi	1. Bireysel müzik arşivi oluşturmaya istekli olur. 2. Sesin oluşumunu açıklar. 3. Öğrendiği seslerin temel özelliklerini ayırt eder. 4. Hitit Çalgılarını tanıır.	1. Araştırma inceleme 2. Müziksel algılama ve bilgilenme 3. Beden dilini kullanma 4. Kültürel farkındalık	Hitit Vazosunu Tanıyorum	1. Soru- cevap 2. Anlatım 3. İmgelem 4. Beyin fırtınası	1. İnandık Vazosu katlarının planını gösteren görsel. 2. İnandık Vazosunda görülen Hitit çalgılarının günümüzdeki benzerlerinin seslerinin bulunduğu (arp, lir, çalpara, def v.b) bant kaydı.
	Müze	1. Müzik çalışmalarını sergiler 2. Müziklere kendi oluşturduğu ritim kalıbıyla eşlik eder.	1. Kültürel farkındalık 2. Müze okur yazarlığı edinebilme 3. Eleştirel düşünme 4. İletişim kurma	Hitit Vazosunda Yaşam	1. Soru- Cevap 2. Tartışma 3. Sorun çözme 4. Gösterme- yaptırma 5. İşbirlikli öğrenme 6. Tasarım 7. Afiş Tasarım 8. İmgelem 9. Eğitimde drama yöntem ve teknikleri(İkili doğaçlama,Donuk imge, Ritüel).	1. Çember şeklinde kapak. 2. A3 kağıt. 3. Pastel ve renkli kuru boyalar, kontur kalemleri. 4. Duvar Kabartması (ortostat) 5. Kireç Taşı Duvar Kabartması 6. İnandık vazosu
	Müze Sonrası	1. Sesin oluşumunu açıklar 2. Öğrendiği seslerin incelik ve kalınlık özelliklerini ayırt eder 3. Uzun ve kısalık özelliklerini ayırt eder	1. Müziksel algılama ve bilgilenme 2. Beden dilini kullanma 3. Estetik duyarlılığa sahip olma 4. Müze okur yazarlığı edinebilme	Hitit Vazosundan Günümüze Kalan Çalgılar	1. Kağıt Üzerinde Role Girme (Rol On The Paper) 2. Canlandırma 3. Keşif tutanağı çalışması	1. Kraft kağıt 2. Pastel ve renkli kuru boyalar 3. Yapıştırıcı 4. Makas 5. Toprak küp 6. Boyalar 7. İnandık vazosu çalışma kağıdı

Tablo 12’de İlköğretim 5.Sınıfa ilişkin oluşturulan etkinlik planında toplam dokuz adet müziksel kazanım, Müze Öncesi-Müze ve Müze Sonrası olmak üzere üç ayrı etkinlikle ele alınmıştır. Modüle ait etkinlik örnekleri Ek-1’de gösterilmiştir.

Müzik Dersi Öğretim Programı, planlanan kazanım ve beceriler doğrultusunda müze öncesi, müze ve müze sonrası çalışmalarıyla bağlantılı olarak yapıldığında, öğrencinin algılamasını ve yapılan çalışmaya olan isteğini artıracaktır. Bu eğitim modülü taslağında verilen etkinlikler, arkeolojik müzik nesneleriyle en çok karşılaşılan çağlardan biri olan Hitit Çağı bulgularıyla hazırlanmıştır. İlköğretim 1. ve 5. Sınıfa kadar olan her sınıf kendi içinde değerlendirilmiştir. Geçmiş ve gelecek bağlantısı kurularak, bilişsel, duyuşsal ve devinişsel kazanımlarla ve müze eğitimiyle desteklenmiş Müzik Dersi Öğretim Programları, öğrencilerin dikkatini arttırarak sanatsal bir bakış açısı sağlayabilecektir.

Modülde Kullanılan Öğretim Yöntem ve Teknikleri

1. Soru-Cevap
2. İmgelem
3. İşbirlikli Öğrenme (Kuşak Öğrenme)
4. Tartışma
5. Tasarım
6. Sorun Çözme
7. Anlatım
8. Sunum
9. Sergileme
10. Tanıtım kartları
11. Yaratıcı drama Yöntem ve Teknikleri (doğaçlama, donuk imge, ritüel, dramatizasyon, fotoğraf Anı).
12. Afiş Tasarımı
13. Beyin Fırtınası
14. Gösterilme Yaptırma
15. Oyun Oynama
16. Kağıt üzerinde karakter oluşturma
17. Keşif Tutanağı Çalışması

Soru – Cevap Yöntemi: Eğiticinin düzenlediği soruların katılımcılara sorulup cevap alınması yöntemidir. Soruların düzeyi, türü ve soru oluşturma yolları eğitimin içeriğine ve katılımcıların bilgi düzeylerine göre yapılandırılmaktadır. Anlama soruları, katılımcıların konuyu anlayıp anlamadıklarını incelemektedir. Uygulama soruları, bilginin yeni durumlarda kullanılmasını gerektirmektedir. Değerlendirme soruları, değerlendirme yapmada kullanılan ölçütleri kullanarak birey, nesne, olay ve olgu hakkında karar alınmasını içermektedir (İlhan ve diğerleri, 2011:21).

İmgelem: Ses, müzik, fotoğraf ya da herhangi bir imgeden yola çıkarak ve hayal gücünü kullanarak imgeler bütünü oluşturma, nesneleri akılda canlandırma tekniğidir (İlhan ve diğerleri, 2011:24).

İşbirlikli Öğrenme (Kubaşık Öğrenme):Farklı yetenek düzeylerine sahip katılımcıların bir arada çalışmaları için uygulanmaktadır. Katılımcılar hem kendi eğitimcilerinden hem de ekibin diğer üyelerinin öğrenmelerinden sorumludur. Büyük grup çalışmalarında ya da projelerde katılımcılara belli sorumluluklar verilmekte ve onlarla birlikte çalışılmaktadır (İlhan ve diğerleri, 2011: 23).

Tartışma: Tartışma yönteminde rahat bir ortam yaratılması önemlidir. Bu yöntem, eleştirel düşünme becerisini geliştirmektedir. Hem bilişsel hem de duygusal hedefleri gerçekleştirmeye yönelik olarak kullanılmaktadır. Katılımcılar tartışma hedeflerine yönelik olarak ve katılımcı deneyimleri göz önüne alınarak hazırlanmaktadır. Tartışma için bilgi gerekmekte ve görüşler ve olgular özetlenmektedir.

Tasarım: Daha önce algılanmış olan bir nesne veya olayın bilinçte sonradan ortaya çıkan kopyası.

Sorun Çözme: Öğrenciyi çözüme yönlendiren bir tekniktir.Düşünme ve yorumlama gücünü artırır. Verilen problemler amacına uygun olmalıdır (İlhan ve diğerleri, 2011:22).

Anlatım Tekniği: En geleneksel öğretim yöntemidir. Eğitimci tarafından konunun sözel yolla aktarılmasıdır. Bu teknikle, kısa sürede çok bilgi verilmekte ve aynı anda tüm katılımcılara hitap edilmektedir. Katılımcı sayısı fazla olsa da kullanılmaktadır (İlhan ve diğerleri, 2011:24).

Sunum Yöntemi: Bilgilerin kısa sürede gruba sunulması, açıklanması ve katılımcının öğrenme isteğinin yönlendirilmesi yoluyla gerçekleştirilmektedir. Eğitcinin etkinliğe iyi hazırlanması ve düzenli bir etkinlik planı yapması ve sunu süresini iyi hazırlaması gerekmektedir. Eğitcinin sunuları kısa süreli tutması ve aralarda katılımcılara soru sorması yararlı olmaktadır (İlhan ve diğerleri, 2011:22).

Sergileme: Belli bir amaç çerçevesinden öğrenciler tarafından üretilen ya da toplanan, yazılan, çizilen, boyanan ya da şekillendirilen ürünlerin düzenlenerek izlenmeye hazır hale getirilmesidir.

Gösterip Yaptırma: Bu teknik daha çok fiziksel becerilerin kazandırılmasında kullanılan bir tekniktir. Öğretmenin eylemi adım adım göstermesi, açıklaması; öğrencilerin bunları dikkatle izlemesi ve yapması, yeterli düzeye gelinceye kadar tekrar etmesi şeklindedir.

Oyun Oynama (Eğitsel Oyunlar): Bu yöntem klasik çocuk oyunlarının oynanmasıdır. Oyunlar katılımcılara kural koymayı ve bu kurallara uymayı öğretmektedir. Bu oyunlarda eğitimci ortamı yapılandırmakta, oyunun düzenlemesini yapmakta ve gerekirse hakem rolü üstlenmektedir.

Keşif Tutanağı Çalışması: Bir olayın ya da durumun nasıl olduğunu belirleyen yetkili kişilerce imzalanan belgelere tutanak adı verilir. Keşif tutanağı ise, taşınır ya da taşınmaz bir kültürel varlığın durumunun ayrıntılı olarak tanımlandığı ve yetkililerce imzalandığı bir belgedir. Müze çalışmasında katılımcılar, kendilerinden bilgi edinmelerinin istendiğı buluntu ile ilgili tutanak hazırlamaya çalışırlar.

Yaratıcı Drama Yöntem ve Teknikleri: Bu etkinlik planı için yaratıcı drama da kullanılan teknikler aşağıda açıklanmıştır.

Doğaçlama: Doğaçlama, kalıpları önceden belirlenmeksizin herhangi bir şey ya da durumla ilgili olarak değişik anlatım araçları kullanmaktır. Bu teknikte verilen bir durum ya da nesne göz önünde bulundurularak anında, kendiliğinden (spontane) canlandırma yapılmaktadır.

Rol Oynama: Yaratıcı dramada bir teknik olarak rol oynama, doğaçlama sırasında imgeleme ya da açıkça, bir kimliği, bir başkasını veya başkalarının işlevlerini ya da yerini kabullenme, kişiliği üstlenme, canlandırma etkinliğidir (Adıgüzel, 2011: 433).

Tüm Grupla Birlikte Yapılan Doğaçlama- Rol Oynama: Eğitcinin de dahil olduğu tüm grup, gerçekten kendi etraflarında gelişen bir durumla karşı karşıya kalmış bir grubun üyeleriymiş gibi davranır. Kullanılacak dil ve davranış, duruma ve içinde yer alan karakterlere uygun olmak zorundadır. Dolayısıyla grup arasındaki tüm tartışmalar sembolik boyut bağlamına uygun olmaktadır. Örneğin, tüm grup, trafik terörü mağdurları olarak bu sorunun bir parçası olarak gördükleri bir kurumu ya da kurumları protesto etmek için yola çıkar. Kimin başına ne geldiği konuşulur, protestonun ne işe yarayacağı, nasıl yapılması gerektiği doğaçlanarak canlandırılır.

Donuk İmge: Grup üyelerinin bireysel ya da küçük gruplar ile kendi bedenleri ile hareketsiz, sessiz, sözsüz görüntüler oluşturma ve yansıtma biçimidir. Bu görüntüler bir tablo, bir fotoğraf, bir heykel, bir ifade formu, bir duruş biçiminde olabilir (Adıgüzel, 2011: 433).

Öğretmenin Role Girmesi: Eğitimde drama çalışmalarında öğretmenin zaman zaman rol alması ve bu şekilde öğrencilerin rol içinde yapması gereken yeni işlere dair yönergeler vermesi, sınıf yönetimini kolaylaştıran ve dramatik odağın kaymasını engelleyen bir tekniktir.

Ritüeller-Seremoniler: Ritüel ve seremoniler, genellikle tekrarlardan oluşan ve belli bir kültüre ya da etniğe bağlı bireylerin katılımına gereksinim

duyulan, geleneksel kurallara bağılı stilize canlandırmalardır. Örneğin farklı kültürlerin bir aradalığının yarattığı kültürel zenginlik tartışılırken bir yöredeki farklı evlilik töreni, yemek yapma adetleri (piknik, düğün yemeği, resmi davet vb.) vb. araştırılıp müze ortamında canlandırılabilir.

Sözsüz-Sessiz Canlandırma (Pantomim): Drama çalışmalarında pantomim olarak adlandırılan duygu ve düşüncelerin sözcükler olmadan, beden diliyle ifade edilmesidir. Bu teknik katılımcılara, bir yandan bedenlerini tanıma ve beden dilini etkili biçimde kullanma olanağı verirken diğer yandan belirli bir etkinliğe odaklanarak iyi birer gözlemci olmalarına yardımcı olmaktadır (İlhan ve diğerleri, 2011:30-32).

Kâğıt Üzerinde Karakter Oluşturma: Yapılacak drama çalışmasında, hikâyenin odağını oluşturan bir karakter bulunduğunda, bu karakteri merkeze almak, incelemek ve karakterle ilgili detaylı bilgileri ortaya çıkarmak amacıyla kullanılan bir tekniktir (Vural, A. Somers, W. 2011: 44).

Müze Eğitiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler: Bu etkinlik planı için Müze Eğitiminde kullanılan yöntem ve teknikler aşağıda açıklanmıştır.

Kostümler ve Aksesuarlar: Kostümler, kostüm parçaları ya da önemli kültürel nesneler, belli bir kültürü, yaşam tarzını ya da karakteri tanıtmak için kullanılabilir veya müze eğitimi sürecinde hangi kostümün daha uygun olacağı kararı alınabilir ya da katılımcılar rollerinin inandırıcılığına yardım etmesi için basit malzemelerden kendi kostümlerini tasarlarlar. Örneğin müzede görülen çeşitli kostüm ve aksesuarlardan yola çıkarak, onları kullananların kimler olabileceğine dair tartışmalar yapılabilir, sonrasında da bu kostümleri ve aksesuarları kullanan insanların belli özellikleri canlandırılabilir.

Harita-Şema Yapma: Yaratıcı Drama sürecinde harita/şema yapma yaşanan deneyime ilişkin bir yansıtma aracı olarak veya sorun çözmeye yardımcı olmak için kullanılabilir. Örneğin üstesinden gelinmesi gereken bir

engeli, seyahat edilecek mesafeyi, bankaya girmek için en iyi yolun hangisi olduğunu bunlarla gösterebilir.

Yaratıcı drama çalışması sonrasında yapılan işi gözden geçirmek veya yeni bir başlangıç için uyarıcı olarak kullanılabilir. Örneğin erozyona çare arayan bir grup bilim adamı rolündeki katılımcılar, Türkiye'nin bu sorunu en yoğun yaşayan bölgelerini bir harita üzerinde göstererek bu bölgelerde alınması gereken önlemleri, o bölgelerin yetkilileriyle tartıştıkları bir toplantıyı doğaçlayabilirler.

Afiş Tasarımı: Tasarımcı; tasarladığı afiş aracılığıyla vereceği mesajı açıklığa kavuşturmalı ve verilmek istenen bilgiyi dolaysız bir biçimde aktaracak görsel bir sistem oluşturmalıdır.

Beyin Fırtınası Tekniği: Katılımcıların demokratik bir eğitim ortamında fikirlerini sınırlama getirmeden, belli kurallar (kimsenin sözünü kesmemek, üretilen fikir hakkında yorum yapmamak vb.) çerçevesinde konuşmalarıdır. Bu teknikle çok sayıda fikir üretilmesi sağlanmaktadır. Önerilen fikirler daha sonra gruplanmakta ve geliştirilmektedir. Bu süreçte fikirler olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirilmez ve eleştirilmez (İlhan ve diğerleri, 2011: 24).

5. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, Türkiye’deki arkeoloji müzelerinde müzikle ilgili nesnelerin kültür, sanat ve müzik eğitimi bağlamında incelenmesi ve buna bağlı olarak örnek eğitim olanaklarının ortaya konulması amacıyla yapılan bu çalışmanın sonuçları sunulmuştur.

5.1. Sonuç

Türkiye’deki arkeoloji müzelerinden; Anadolu Medeniyetleri Müzesi, İstanbul ve İzmir Arkeoloji Müzeleri, Antalya, Çanakkale ve Çorum Müzelerinde müzik nesneleri çağlara göre ele alınarak incelenmiş ve bu müzelerde Neolitik- Kalkolitik, Tunç, Hitit, Demir ve Roma Çağlarına ait müzik nesnesinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tez kapsamında araştırma yapılan müzelerde (Anadolu Medeniyetleri Müzesi, İstanbul Arkeoloji Müzeleri, İzmir Arkeoloji Müzesi, Antalya Müzesi, Çanakkale Müzesi ve Çorum Müzesi), 93 adet arkeolojik müzik nesnesi saptanmıştır. Bu müzik nesneleri; “Kendi Tınlar Çalgılardan”, çingirak, çalpara, sistrum; “Derili Vurmalı Çalgılardan”; darbuka, davul, def; “Telli Çalgılardan”, lir, arp, bağlama- tambur tipli çalgılar; “Nefesli- Hava Akımlı Çalgılardan”, çifte kaval, kaval, Pan flüt ve borudan oluşan müzik nesneleridir.

İlköğretim Müzik Eğitimi Dersi Öğretim Programı, “Dinleme-çalma-söyleme”, “Müziksel algı ve bilgilenme”, “Müziksel yaratıcılık”, “Müzik kültürü”

öğrenme alanından oluşmaktadır. Arkeoloji müzelerinde bulunan müzikle ilgili nesneler bu dört öğrenme alanının, kazanımları ile ilgili müzelerdeki müzik nesneleri ile çalışma yapma olanağı sağlamaktadır.

Bununla ilgili olarak tez kapsamında ilköğretim 1-5. sınıflar İlköğretim Müzik Eğitimi Dersi Öğretim Programı incelenmiş ve aşağıdaki kazanımlar için müze öncesi- müze- müze sonrası boyutlarda çalışma yapılabilmesinin uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

Bu kazanımlar;

- Ritim çalgısını tanır.
- Ses ve nefes çalışmaları yapar.
- Vücudunu ritim çalgısı gibi kullanır.
- Ses oyunları yapar.
- Bildiği çalgıları kullanım biçimlerine göre sınıflandırır.
- Çevresindeki ses kaynaklarını ayırt eder.
- Ritim çalgılarını eşlik çalgısı olarak kullanır.
- Doğada duyduğu sesleri gürlük özelliklerine göre farklı ses kaynakları kullanarak canlandırır.
- Ses ve nefes çalışmaları yapar.
- Doğada duyduğu sesleri gürlük özelliklerine göre farklı ses kaynakları kullanarak canlandırır.
- Çevresinde kullanılan çalgıları tanır.
- Çevresindeki müzik etkinliklerine katılır.
- Doğada duyduğu sesleri, gürlük özelliklerine göre farklı ses kaynakları kullanarak canlandırır.
- Çevresinde kullanılan çalgıları tanır.
- Müzikteki ses yüksekliklerini grafikte gösterir
- Müzikleri uygun hız ve gürlükte seslendirir.
- Müzikteki uzun ve kısa ses sürelerini fark eder.
- Farklı türlerdeki müzikleri dinleyerek, müzik beğeni ve kültürünü geliştirir.
- Dinlediği müziklerle ilgili duygu ve düşüncelerini ifade eder.

- Çevresindeki varlıkları hareket hızıyla ayırt eder.
- Dinlediği öyküdeki olayları ses kaynakları kullanarak canlandırır.
- Ses oyunları yapar.
- Çevresindeki ses kaynaklarını ayırt eder.
- Çevresindeki varlıkları hareket hızıyla ayırt eder.
- Vücudunu ritim çalgısı gibi kullanır.
- Müzik çalışmalarını sergiler.
- Müziklere uygun hızda hareket eder.
- Çevresinde kullanılan çalgıları tanır.
- Müziklerle ilgili araştırmalarında bilişim teknolojilerinden yararlanır.
- Müzik çalışmalarını sergiler.
- Temel müzik yazı ve öğelerini kullanır.
- Müziklerde aynı ve farklı ezgi cümlelerini dansa dönüştürür.
- Çevresindeki müzik etkinliklerine katılır.
- Müzikteki ses yüksekliklerini grafikte gösterir.
- Öğrendiği seslerin temel özelliklerini ayırt eder
- Bireysel müzik arşivi oluşturmaya istekli olur.
- Sesin oluşumunu açıklar.
- Öğrendiği seslerin temel özelliklerini ayırt eder.
- Müzik çalışmalarını sergiler
- Müziklere kendi oluşturduğu ritim kalıbıyla eşlik eder.
- Sesin oluşumunu açıklar.
- Öğrendiği seslerin incelik ve kalınlık özelliklerini ayırt eder
- Uzun ve kısalık özelliklerini ayırt eder.

Sonuç olarak, Arkeoloji Müzeleri'nde bulunan müzik nesneleri, ilköğretim müzik eğitimi dersini müzede işlemeye uygun olduğu ve bu müzelerde müzikle ilgili yeterli sayıda nesnenin bulunduğu saptanmıştır.

5.2. Öneriler

- Arkeoloji müzelerinde bulunan arkeolojik müzik nesnelerinden, kültür, sanat ve müzik üzerine çalışan uzman ve eğitimciler yararlanabilir.
- Arkeoloji müzelerinde bulunan arkeolojik müzik nesnelerinin içinde çalınabilir durumda müzik nesneleri de bulunmaktadır. Bu müzik nesnelerinin ses kayıtları alınıp, aslına uygun çalgı örnekleri yapılabilir ve bu örnekler müzik eğitiminde kullanılabilir.
- Türkiye'deki arkeoloji müzelerinde bulunan müzik nesneleri koleksiyonları ile ilişkili eğitim modülü örnekleri müzik öğretmenleri ve müze eğitimi uzmanları tarafından oluşturulabilir, uygulanabilir .
- Arkeoloji müzelerinde bulunan arkeolojik müzik nesnelerinden, İlköğretim 1-8. sınıf müzik eğitiminde araç olarak yararlanılabilir.
- Müzik ve müze eğitimi alanında yapılacak araştırmalarda, müzelerdeki müzik nesnelerinden yararlanarak deneysel bir eğitim modülü çalışmasına yer verilebilir.
- Arkeolojik müzik nesneleri ile farklı müzik eğitimi modül örnekleri geliştirilip, uygulanabilir ve bu uygulama sonuçları karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Abacı, O. (2001). *Müze ve Eğitim*. Eğitim Ortamı Olarak Müzeler.Yay. Haz: Kadriye Tezcan. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basın Yayın Merkezi.
- Adıgüzel, Ö. (2000). *Eğitim Bilimlerinde (Güzel Sanatlar Eğitiminde) Bir Uzmanlık Alanı Olarak Kültür Pedagojisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara. s. 10.
- Adıgüzel, Ö. (2010). *Eğitimde Yaratıcı Drama*. Ankara: Naturel Yayınları.
- Akurgal, E. (1995) *Hatti ve Hitit Uygarlıkları*. İzmir: Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı Yayınları.
- Akurgal, E. (2008). *Anadolu Kültür Tarihi*. Ankara: TÜBİTAK Yayınları.
- Alp, S. (1999). *Hititlerde Şarkı, Müzik ve Dans, Hitit Çağında Anadolu'da Üzüm ve Şarap*. Ankara: Kavaklıdere Kültür Yayınları. No.6.
- Anadolu Medeniyetleri Müzesi kataloğu, Dönmez Ofset, Ankara:Tarihsiz.
- Antalya Müzesi ve Ören Yerleri DVD, tarihsiz.
- Artar, M. (2009). *Türkiye’de Çocuk Yetiştirme. VI.UlusalÇocuk kültürü Kongresi Bildirileri*. Ankara:Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları
- Artar, M. (2010). *Müzedede Öğrenme, Müze Eğitimi Seminerleri (2) Mardin Müzeleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları:18
- Atagök, T. (1999). *Yeniden Müzeciliği Düşünmek*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayım Merkezi Matbaası Yayınları.
- Atagök, Tomur. (2000). *Kültür Politikaları ve Müzeler*. Ankara:Müzeciler Derneği Yayınları.No:2

- Bachmann, W. (2011). *Türkiyede Müzik Kültürü Kongresi Bildirileri*. Ankara. Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Bachmann, W., (2002) “*Anadolu Tarihöncesi Müzik arkeolojisi/makale*”,s.3
- Bachmann, W.,(2004). “Eski Tunç Çağı Anadolu Çalgıları”, *1.Uluslararası Tarihte Anadolu Müziği ve Çalgıları Sempozyumu, Ankara, s. 7–15.*
- Başaran, E. (1994). *Eğitime Giriş*. Ankara: Kadioğlu Matbaası Yayınları.
- Benuğur, P. (1999). *Arkeoloji Müzelerinin Çocuklara Yönelik Faaliyetleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s.20-23.
- Boehmer, R.M., 1983, *Die Reliefkeramik von Boğazköy, Grabungs Kampagnen 1906 – 1912. 1931 – 1939. 1952 – 1978*. Berlin.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, K.E., Akgün, E.Ö., Karadeniz, Ş., Demirel F. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 3. Baskı. Ankara: Pegem Yayınları. s. 21-22.
- Çanakkale Arkeoloji Müzesi (2009). www.canakkaleili.com/canakkale-arkeoloji-muzesi.html
- Çilingiroğlu, A. (1987) *Urartu Krallığı Tarihi ve Sanatı*. İzmir: Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı Yayınları.
- Çorum Müzesi Gezi Rehberi, tarihsiz.
- Darga, M.A. (1992) “*Hitit Sanatı*” Akbank Kültür Yayınları
- Denizli, Hikmet. (2008). “*Anadolu Medeniyetleri Müzesi’nde Eğitim Uygulamaları*”, Eğitim ve Müze Semineri, Yay. Haz: Prof. Dr. İnci San, Kök Yayıncılık, Ankara, s.157-165.
- Dinçol, B. (2006) . *Eski Önyasya ve Mısır’da Müzik*.İstanbul: Türk Eskiçağ Bilimleri Yayınları.

Dinçol, M. A. (1989) . *Arkeolojik Verilerin Işığında İnsan Topluluklarında Sosyal Tabakalanmanın Oluşumu Ve Nedenleri : Bir Deneme*.İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.

DSİ “M. Ö 1250’ den günümüze Hitit Barajı”. [www.dsi.gov.tr/ pdf](http://www.dsi.gov.tr/pdf) Hazırlayan: İnci İnal.

Elbaş, O. (2010). “Hitit Müziği, Müzisyenler ve Çalgıları” Çorum Valiliği, 2008 VII. Uluslararası Hititoloji Kongresi Bildirileri, Anıt Matbaa, Ankara

Erinç, S. (1995). *Kültür Sanat Sanat Kültür*. İstanbul: Çınar Yayınları.

Erinç, S. (2006). *Sanat Eğitiminde Sanat Biliminin Rolü*. Ankara: Naturel Yayınları.

Erol, L. (2008). *Müziğin sırrı*. Ankara: Yurt Renkleri Yayınları.

Garfinkel, Y. (2003) Garfinkel Y., 2003 : *Dancing at the Dawn of Agriculture*. Austin,Texas: 37.

Geertz, C. (2010). *Kültürlerin Yorumlanması*. Dost Kitabevi Yayınları.

Geleneksel Anadolu Müziği (2008) <http://arsiv2008.musikidergisi.net/?p=226>

Greenhill, H. E. (1999). *Müze ve Galeri Eğitimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları. No. 4 (Yayına hazırlayan, Onur, B).

Greenhill, H. E. (1999). *Müze ve Galeri Eğitimi*The Educational Role of the Museum. London And New York.

Güvenç, B. (1999). *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.

Güvenç, B. (2007). *Kültürün abc’si*. İstanbul: YKY Yayınları.

Hein, E, George. (1998). *Learning in the Museum*, Reprinted, Routledge, London.

Helvacı, Z. (2007). *Lirin Tarihi, Eski Ön Asya ve Yunan Uygarlıklarında Kullanılan Lirlerin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Hodder, I. (2007). *Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı Türkiye'de Neolitik Dönem Yeni Kazılar, Yeni Bulgular*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

<http://en.wikipedia.org/wiki/Organology>) Çalgı Bilimi.

<http://www.kultur.gov.tr/smm/cvl/main.html> KTB Sanal Müzik Müzesi

ICOM, (2006). International Council of Museum, <http://icom.museum>.

ICOM, (2007). The World Museum Community Museum Definition
<http://icom.museum/who-we-are/the-vision/museum-definition.html>
20.11.2010 tarihinde alınmıştır.

İlhan, Ç.A. Artar, M. Okvuran, A. Karadeniz, C. (2011). *Müze Eğitimi Etkinlik Kitabı*, Ankara: Yorum Matbaacılık

İlhan, Ç, A. (2008). *Geçmişten Geleceğe Türkiye'de Müzecilik-2* (Eğitim İşletmecilik ve Turizm) Sempozyumu. VEKAM, Ankara.

İstanbul Arkeoloji müzesi Kataloğu, tarihsiz.

İzmir Arkeoloji müzesi Kataloğu, tarihsiz.

Kaplan, A. (2008). *Kültürel Müzikoloji*. Ankara: Bağlam Yayınları.

Kaptan, S. (1995). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*. Ankara: Rehber Yayınları.

Karadeniz, C.(2009) Dünya Çocuk Müzeleri ile Bilim, Teknoloji ve Keşif Merkezlerinin incelenmesi ve Türkiye için Bir Çocuk Müzesi Modeli Oluşturulması, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

- Karaman A, Sezgin M. (2009). *Müze Yönetimi ve Pazarlaması*. Ankara: Çizgi yayınları
- Karauğuz, G. (2001). *Hitit Mitolojisi*. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Kültür Turizm Bakanlığı (Anonim) . (2005). *Isparta Müzesi*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2004). *Uluslararası Tarihte Anadolu Müziği ve Çalgıları Sempozyumu*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Lynton, N. (1991). *Modern Sanatın Etkisi*. İstanbul, Remzi Kitapevi. Müzeciliğimiz Müze –Eğitim İlişkileri. Ankara: Müzeciler Derneği Yayınları.
- Macqueen, j.G. (2001). *Hititler ve Hitit Çağında Anadolu*. Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Mellaart, J. (2000) *Çatalhöyük Anadolu'da Bir Neolitik Kent*. İstanbul. YKY Yayınları
- Meriçoğlu, Y. (1987). *Arkeoloji Müzesi*. İstanbul: Yapı ve Kredi Bankası Yayınları.
- MEB (2007) *Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, Müzik Aletleri Yapımı*. Ankara Sayfa:1
- MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü, (2007). *İlköğretim Müzik Dersi Öğretim Programı* (1-8. Sınıflar), MEB yayınları, Ankara, s.4-6
- Orthmann, W. (1971). *Untersuchungen Zur Spathethitischen Kunst*. Bonn: Rudolph Halbelt Verlag.
- Özden,N. (1983). *Nükleer Çağın İlk 40 Yılı*. İstanbul: İTÜ Enerji Enstitüsü Genel Yayınları No:18
- Özgen, E. (1984). *The Urartian Chariot Reconsidered: II. Archaeological Evidence*, 9.-7. Centuries B.C: *Anatolica* XI, 91-154.

Özgüç, T. – Akok, M. (1958) *Horoztepe. Eski Tunç Devri mezarlığı ve İskan Yeri*. Ankara:TTKY : V/18.

Öztürk, O.M. (2008) *Geleneksel Anadolu Müziği*
<http://arsiv2008.musikidergisi.net/?p=226>

Rashid, A.S.(2004).*Uluslararası Tarihte Anadolu Müziği ve Çalgıları Sempozyumu. Mezopotamya ve Anadoluda Müzik*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları

Riviere, G.H. (1962) *Müzelerin Eğitimdeki Rolü Hakkında UNESCO Bölge Semineri*. İstanbul: (Çev. Selma İnal) İcom Türkiye Milli Komitesi Yayınları, Sayı: 1

Riviere, G.H. (1962). *Müzelerin Eğitimdeki Rolü Hakkında Unesco Bölge Semineri* (Çev.Selma İnal). İstanbul:İCOM Yayınları, Sayı:1

Rosenberg, D. (2009). *Dünya Mitolojisi, Büyük Detanlar ve Söylenceler Antolojisi*. İstanbul: İmge yayınevi.

Salvini, M. (2006) *“Urartu Tarihi ve Kültürü” Arkeoloji ve Sant Yayınları/Yayınevi Genel Dizisi, İstanbul*

San, İ. (1993). *Sanat Eğitimi Kuramları*. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.

San, İ. (1997). *“Kültür Eğitilimi ve Çocuk” Çocuk Kültürü 1. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi”* (Yayına hazırlayan;Bekir, O), Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları. s. 195.

Sipahi, T. ve Yıldırım, T. (1998) *“1996 Yılı Çorum Bölgesi Yüzey Araştırmaları”, XV.Araştırma Sonuçları Toplantısı II, (26-30 Mayıs)*

Sipahi, T. ve Yıldırım, T. (2011) *“Kabartma Vazolarında Müzik Tasvirleri”* Ankara:Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Sivas, T. (2007). *Friglerin Gizemli Uygarlığı*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Somers,W. Vural, Akar, R. *İlköğretimde Drama: Kuram ve Uygulama*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Şapolyo, E.B. (1936). *Müzeler Tarihi*. İstanbul: Remzi Kiabevi Yayınları.

Tezcan, A. K. (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretiminde Arkeoloji Müzelerinin Nesne Merkezli Eğitim Etkinlikleriyle Kullanılması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. s.1- 10.

Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Uçan, A. (1994), *Müzik Eğitimi Temel Kavramlar -İlkeler- Yaklaşımlar*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Uçan, A. (2005). *İnsan ve Müzik, İnsan ve Sanat Eğitimi*. Ankara: Önder Matbaası Yayınları.

Uçankuş, H. T. (2000). *Bir İnsan ve Uygarlık Bilimi Arkeoloji Tarih Öncesinden Perslere Kadar Anadolu*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Uçankuş, T. H. (2002). *Ana Tanrıça Kybele'nin Kral Midas'ın Ülkesi Phrygia*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Umar, B. (1999). *İlkçağda Türkiye Halkı*. Ankara: İnkılap Yayınevi.

Uraz, M. (1992). *Türk Mitolojisi*. İstanbul: Düşünen Adam Yayınları, 1992.

Uyanık, M. (1974). *Petroglyphs Of South- Eastern Anatolia*. Austria: Akademische Druck-u. Verlagsanstalt.

Uygur, N. (2006). *Kültür Kuramı*. İstanbul: YKY Yayınları. s.18.

Ünal, A. (2003). *Hititler Devrinde Anadolu*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları: 134-152

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Yıldırım, T. (2002), *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi* 42,s: 3

Yıldırım, T. (2008), *Yörüklü / Hüseyindede Eski Hitit Kabartmalı Vazolarında Dans ve Müzik* s:6

Yıldız Teknik Üniversitesi (2003). *Eğitim Ortamı Olarak Müzeler*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Yayınları. (Yayına hazırlayan; Tezcan, K). s.1- 10.

Zbikowski, L. (1999). “*Trockne Blumen’ Bahar Dalları*” : *Erken Ondokuzuncu Yüzyılda Müzik ve Yazı*, Man

Ek-1: Müzik Eğitim Modülü**ARKEOLOJİ MÜZELERİNDEKİ MÜZİK NESNELERİ İLE MÜZİK
EĞİTİMİ MODÜLÜ
(İLKÖĞRETİM 1-5. SINIFLAR İÇİN)**

İlköğretim 1.Sınıf
Müze Öncesi Müzik Eğitimi Etkinliği
Vücudum Hitit Çalgısı

BECERİLER

1. Yaratıcı düşünme
2. Müziksel algılama
3. Müziksel bilgilenme

KAZANIMLAR

1. Ritim çalgısını tanır.
2. Ses ve nefes çalışmaları yapar.
3. Vücudunu ritim çalgısı gibi kullanır.

KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLER

1. Soru-Cevap
2. Fotoğraf
3. İmgelem

ARAÇ-GEREÇLER

1. Hitit çalgıları fotoğrafları
2. Ezgisiz ritim çalgıları (def, davul, marakas).

SÜREÇ:

1. Öğretmen, öğrencilerle oluşturulan çemberin ortasına günümüzde kullanılan ezgisiz ritim çalgılarını yerleştirir (def, davul, marakas).

2. Bu çalgıları tanıtır. Her öğrenci, çalgının dokusunu, çıkardığı sesi inceler ve deneyimler.

3. Daha sonra Hititlerin kullandıkları ritim çalgılarının fotoğrafları (Ek-2) öğrencilere verilir.

4. Öğretmen, öğrencilere; “Elinizdeki fotoğraftaki Hitit çalgısının sesini hayal edin. Yukarıdaki çalgılardan def, davul ve marakas sesinden hangisine daha çok benzeyebileceğini düşünün. Düşündüğünüz ritim çalgısını fotoğrafınızın yanına alarak sanki o ses, elinizdeki fotoğrafta gördüğünüz Hitit çalgısından çıkıyormuş gibi hayal ederek elinizdeki ritim çalgılarını çalınız” der.

5. Öğretmen öğrencilerin ellerindeki ritim çalgılarının fotoğrafını ve çalgıları yere bırakmalarını söyler. Şimdi kendi bedeninizin Hitit ritim çalgısı olduğunu hayal edin ve bu ritim çalgısının sesini bedeniniz bu ritim çalgısının sesini çıkarmayı deneyiniz.

6. Çalışma sayfası 1’de görülen Hititli müzisyenlerin çaldığı Hitit ritim çalgılarının sesi olsaydınız siz nasıl sesler çıkarırdınız? Bu sesleri tanımlayınız.

7. Çalışma sayfası 2’de yer alan duvar kabartmalarında yer alan Hititli müzisyenlerin çaldıkları çalgılardan hangisi ritim çalgısıdır? O çalgıyı bulup, boyayınız.

Müzedede Müzik Eğitimi Etkinliği

Hitit Orkestrası

BECERİLER

1. Müzik kültürü edinme
2. Beden dilini kullanma

KAZANIMLAR

1. Vücudunu ritim çalgısı gibi kullanır.
2. Ses oyunları yapar.
3. Bildiği çalgıları kullanım biçimlerine göre sınıflandırır.

KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLER

1. İşbirliği yapma
2. Yaşam öyküleme
3. Paylaşma
4. Soru-Cevap
5. Donuk imge
6. Tartışma

ARAÇ-GEREÇLER

1. Müzik aletleri fotoğrafları
2. Büyük davul
3. Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ndeki Kargamış duvar kabartması,
4. Ara- bul kağıdı
5. Fotoğraf

SÜREÇ:

1. Öğretmen, öğrencilere, müze girişinde Hitit çalgıları ile ilgili kısa bir bilgi verir (çalışma sayfası 3: “Hitit Çalgıları”). Müzenin “Hitit Çağı Duvar Kabartmaları Bölümünde” çalışacaklarını söyler.
2. Orkestra ile ilgili kısa bir bilgi verilir. Öğretmen farklı çalgıları grup olarak bir arada kullandıklarında bir orkestra olabileceklerini söyler.
3. “Orkestra Oyunu” oynatılır. Oyunda; her bir çocuğa üzerinde Hitit çalgılarından oluşan fotoğraflar olan kartlar dağıtılır (çalışma sayfası 4: “Orkestra Oyunu Fotoğraf Kartları”). Bu çalgılar; Hitit davulu, Hitit çalparası, Hitit üflemeli çalgısı ve Hitit bağlamasıdır.
4. Her çocuk kendi kartı ile aynı olan arkadaşlarını bularak bir grup oluşturur. Böylece Toplam dört grup oluşturulmuş olur.
5. Öğretmen gruplara farklı üç adet fotoğraf göstererek bu fotoğraflardaki duvar kabartmalarını bulmalarını ister. Her grup ara-bul çalışmasını yaptıktan sonra buldukları eserin önünde yerini alır.
6. Bu duvar kabartmalarında gördüğünüz müzik aletlerinin günümüzde kullanılan hangi çalgılara benzediğini, bu fotoğrafta gördüklerinize orkestra diyebilir misiniz? Grup arkadaşlarınızla birlikte tartışın.
7. Karar verdikten sonra, önünde durduğunuz duvar kabartmasının üzerinde bulunan figürlerin fotoğrafını bedeninizi kullanarak oluşturabilirsiniz.
8. Şimdi oluşturduğunuz fotoğraftaki müzisyenler olarak, orkestra oyununu oynayalım.(Orkestra oyununda grup üçe ayrılır. 1. Grup: bedenini kullanarak Hitit çalgıları olur. 2. Grup Hititli müzisyenler, üçüncü grup: çalınan müzik aletlerinin sesini çıkarır. Bir kişi ise orkestra şefi olur ve böylece bir orkestra kurulmuş olur).

DEĞERLENDİRME:

1. Çalışma sonunda çocuklara “Ses Kaynakları Nelerdir” çalışma sayfası 5 dağıtılır.
2. Çalmak istediğiniz çalgının çizimini aşağıdaki “Hititli Bir Müzisyen Olarak Hangi Çalgıyı Çalardınız?” çalışma sayfasına çizin. (Çalışma sayfası 6).

Müze Sonrası Müzik Eğitimi Etkinliği

Hitit Ritim Çalgıları Yapıyorum

BECERİLER

1. Araştırma inceleme
2. Müziksel algılama ve bilgilenme
3. Estetik duyarlığa sahip olma

KAZANIMLAR

1. Çevresindeki ses kaynaklarını ayırt eder.
2. Ritim çalgılarını eşlik çalgısı olarak kullanır.

KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLER

1. Tasarım

ARAÇ-GEREÇLER

1. Kartondan yapılmış silindir kutu
2. Kutunun içerisine konularak, ses oluşturmaya yarayacak nesneler
(boncuk, çakıлтаşı, bakliyat vb)
3. Kil

SÜREÇ:

1. Öğretmen öğrencilere “Hitit Ritim Çalgısı Çalan Müzisyeni Bulalım” çalışma sayfası gösterilir. (Çalışma sayfası 7). Bu fotoğrafta ritim çalgısı çalan kişiyi bulmalarını ister.
2. Öğretmen öğrencilerle bu Hitit ritim çalgısı çalan kişinin kim olduğunu, nasıl bir çalgı çaldığını, çalgının hangi maddeden yapılmış olabileceğini tartışır.

3. Öğrencilerden bulundukları ortamı dinlemeleri ve ortamdan nasıl sesler geldiğini ve bu seslerin kaynağının ne olduğunu söylemelerini ister. Sesler üzerinde tartışılır. Öğrencilerden çalışma sayfası 7'de görülen fotoğraftaki müzik nesnelerinin seslerini taklit etmeleri istenir.
4. Öğretmen bu fotoğrafta elinde silindir şeklinde ritim çalgısı tutan (marakas olarak yorumlanıyor) müzisyenin çaldığı ritim çalgısının benzerini yapabileceklerini söyler.
5. Her bir öğrenciye silindir kutu ve ses çıkarmaya yarayan nesneler verir.
6. Öğrenciler, ses çıkarmaya yarayan nesnelerden hangileriyle ses çıkarmak istiyorlarsa silindir kutuya o nesneleri yerleştirip kendilerine ritim çalgısı yaparlar.
7. Öğretmen her çocuktan yaptığı çalgı ile bir ritim kalıbı oluşturmasını ister ve öğrencilerden oluşturdukları ritim kalıplarını arkadaşlarıyla paylaşmalarını ister.

DEĞERLENDİRME

1. Hititli müzisyenler gibi siz de kendi ritim çalgınızı oluştursanız bu nasıl bir çalgı olurdu?(biçimi, rengi, maddesi v.b)
2. Bu çalgıyı kil kullanarak yapınız.

İlköğretim 2.Sınıf
Müze Öncesi Müzik Eğitimi Etkinliği
Hititlerden Çalgılarını Farklı Ses Kaynakları Kullanarak Arayalım

BECERİLER

1. Müziksel algılama ve bilgilenme
2. Yaratıcı düşünme

KAZANIMLAR

1. Doğada duyduğu sesleri, gürlük özelliklerine göre farklı ses kaynakları kullanarak canlandırır.
2. Ses ve nefes çalışmaları yapar.
3. Müzik çalışmalarını sergiler.

KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLER

1. Tasarım
2. Sorun çözme
3. İmgelem

ARAÇ GEREÇLER

1. Ses efektleri kaseti
2. Ses kaynakları fotoğrafları
3. Kurumuş yapraklar, mısır ve buğday taneleri, çakıl taşları, büyük bir kabın içine konulan su, ağaç kabukları, tahta çubuklar v.b

SÜREÇ:

1. Öğretmen çocuklara içinde doğadaki seslerden oluşan cd den bölümler dinletir.

2. Bu sesler; Rüzgârın uğultusu- Yağmurun yağması- Su- Gök gürültüsü v.b dir.
3. Öğretmen, öğrencilerden bu seslerin Hititlerin yaşadıkları döneme ait olduklarını düşünmelerini ister.
 - a) Şimdi Hitit ülkesine bereketin gelmesi için yağmur yağdıralım ve yağmuru uzun süre yağdırabilmek için nefesimizi karın bölgemizden alacağımız nefes desteği ile çıkaralım.
 - b) Hitit ülkesinde yetişen buğdayları ses ve nefesimizi doğru kullanarak çıkaracağımız rüzgâr sesi ile hareket ettirelim. Yönergeleri ile öğrencilere ses ve nefes çalışmaları yaptırır.
4. Öğretmen çalışma alanına kurumuş yapraklar, mısır ve buğday taneleri, çakıl taşları, büyük bir kabın içine konulan su, ağaç kabukları, tahta çubuklar v.b yerleştirir.
5. Doğadaki bu sesleri bir de ortadaki araç gereçlerden istediklerini kullanarak çıkarabileceklerini söyler.
6. Her çocuk bu araç gereçleri kullanarak kendi sesini oluşturur. Her çocuğun oluşturduğu sesler dinlenir.
7. Bu çalışmada çocuklara 2 kişilik ve 4 kişilik gruplarla farklı ses denemeleri yapma olanağı verilir.
8. Öğretmen ön bir açıklama yapar:Günümüze kadar bulunan kabartmalı vazolardan, duvar kabartmalarından ve çivi yazılı tabletlerden alınan sahnelerden, Hititlerin müziği ve eğlenmeyi çok sevdikleri söylenebilir. Hititlerde yapılan şenliklerde müzik eşliğinde efsaneler de anlatılırdı. Hititlerin en önemli efsanelerinden biri de “Telepinu Efsanesi”dir. Dedikten sonra çalışmayı başlatır.
9. Öğretmen tarafından “Telepinu efsanesi” anlatılmaya başlanır. Öğrencilere; bu öyküye, ellerindeki ritim çalgılarıyla eşlik edebilecekleri söylenir (Çalışma sayfası 8): “Telepinu Efsanesi” adlı öykü).
10. Çalışma sayfasındaki öyküde belirtilen bölüme işaretli yerde ara verilir. Öğretmen öğrencilere “Telepinu ülkesine dönmezse ülkedeki açlık devam edecek. Bir de sizler elinizdeki ritim çalgılarını ve

sesinizi kullanarak Telepinu'yu ülkesine çağırmaı deneyin. Bakalım gelecek mi?" der. Dört kişilik gruplardan Telepinu'yu ülkesine çağırma sesleri ve ritmi dinlenir.

11. Öğretmen efsanenin sonunu grupların doğaçlayarak tamamlamalarını ister.
12. Öğretmen efsanenin sonunu, öğrencilerin isteği doğrultusunda grup isterse paylaşabilir.

DEĞERLENDİRME

1. Dinletilen ses efektleri kasetiyle çalışma sayfası 9'da görülen Doğal Ses Kartlarını eşleştiriniz.
2. Bu kartlardan birinin sesi Hitit Çalgısının sesi olsa bu çalgı nasıl olurdu çiziniz.

Müzedeki Müzik Eğitimi Etkinliği

Müzedeki Hitit Sesleri

BECERİLER

1. Müzik okur-yazarlığı edinme
2. İletişim kurma
3. Beden dilini kullanma
4. Eleştirel düşünme
5. Estetik duyarlılığa sahip olma
6. Problem çözme

KAZANIMLAR

1. Doğada duyduğu sesleri gürlük özelliklerine göre farklı ses kaynakları kullanarak canlandırır.
2. Çevresinde kullanılan çalgıları tanır.

KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLER

1. Anlatım
2. İşbirlikli öğrenme
3. İmgelem
4. Soru-cevap
5. Performans

ARAÇ GEREÇ

1. Ses tanıtım kartları
2. Ara- Bul kartları

SÜREÇ:

1. Öğretmen; Hititlerin yaşamında müzik ve seslerin önemi ile ilgili kısa bir bilgi verir (“Hititlerin Yaşamında Müzik ve Sesler” çalışma sayfası 10).
2. “Hitit seslerini oluşturan çalgıları bulalım” çalışması, ara- bul kartları ile araştırılır (“Hitit Seslerini Oluşturan Çalgıları Bulalım Ara-Bul Kartı” çalışma sayfası 11).
3. Hitit çalgılarının fotoğrafları bulunan zarflar öğrencilere dağıtılır. Her çocuğun zarfında o müzik nesnesine götürecek veriler vardır.
4. Her çocuk bu nesnelere ulaştığında kendi grup arkadaşlarını da bulacak şekilde bu kartlar planlanmıştır.
5. Grupların bu eserlerdeki müzik nesnelerinden sesleri gürlük özelliklerine göre nasıl çıkardıklarını planlamaları istenir.
6. Her grup, oluşturduğu seslerin performansını diğer arkadaşlarına sunar.

DEĞERLENDİRME

Müzede sizi en çok etkileyen Müzik ile ilgili nesnenin kartını alıp, o çalgıyı tanıtan Keşif Tutanağı hazırlayınız. (“Keşif Tutanağı Kartı” çalışma sayfası 12)

Müze Sonrası Müzik Eğitimi Etkinliği

Hititler ve Tarih Öncesinden Kalan Sesler

BECERİLER

1. Müziksel algılama ve uygulama
2. Yaratıcı düşünme
3. Eleştirel düşünme

KAZANIMLAR

1. Çevresindeki müzik etkinliklerine katılır.
2. Doğada duyduğu sesleri, gürlük özelliklerine göre farklı ses kaynakları kullanarak canlandırır.
3. Çevresinde kullanılan çalgıları tanır.
4. Müzikteki ses yüksekliklerini grafikte gösterir.

KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLER

1. İşbirlikli öğrenme
2. Sunum
3. Sergileme

ARAÇ GEREÇ

1. İlk Çağ Arkeolojik Çalgılardan alınan ses kayıtları
2. Ses tanıtım kartları
3. Ölçme ve değerlendirme kâğıdı.
4. Ses grafiği oluşturma kâğıdı

SÜREÇ:

1. Öğretmen çocuklara; seslere uygulanan hafiflik ya da kuvvet dereceleri anlamına gelen gürlük kavramı ile ilgili çalışacaklarını söyler.
2. Gürlük kavramlarını (kuvvetli- orta- hafif) ses çalışmaları eşliğinde veren öğretmen Hitit çalgılarının kuvvetli- orta- hafif ses çıkaranlarının neler olabileceğini öğrencilere sorar ve tartışılır.
3. Sınıfın ortasına rastlantısal olarak dağıtılan kartlardaki müzik aletlerinin çevresinde dolaşan çocuklar bu sesleri kartların yanından geçerken gürlük özelliklerine göre kuvvetli- orta- hafif olarak çıkarmalarını ister.
4. Ortaya konan fon kartonlarına çıkarttıkları seslerin gürlüklerine göre grafik oluşturmaları istenir.
5. Günümüz çalgılarından gürlüklerine göre seçilen üç çalgı sınıfa getirilir ve o çalgılarla ses denemeleri yaparlar.

DEĞERLENDİRME

Üç çalgının ses kayıtları dinleyerek, üç farklı ses grafiği oluşturunuz.

İlköğretim 3.Sınıf
Müze Öncesi Müzik Eğitimi Etkinliği
Hangi Hayvan Daha Hızlı Koşar

BECERİLER

1. Beden dilini kullanma
2. Müziksel algılama
3. Bilgilenme
4. Yaratıcı düşünme

KAZANIMLAR

1. Müzikleri uygun hız ve gürlükte seslendirir.
2. Müzikteki uzun ve kısa ses sürelerini fark eder.
3. Farklı türlerdeki müzikleri dinleyerek müzik beğeni ve kültürünü geliştirir.
4. Dinlediği müziklerle ilgili duygu ve düşüncelerini ifade eder.

KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLER

1. Dramatizasyon
2. Soru- cevap
3. Tanıtım kartları
4. Yaratıcı Drama

ARAÇ GEREÇLER

1. Hayvan fotoğrafları
2. Saint Seans "Hayvanlar Karnavalı" Müziği

SÜREÇ:

1. Öğretmen çalışmaya bir oyunla başlayacaklarını söyleyerek her çocuğa birer adet hayvan fotoğrafı verir ("Hayvan Fotoğrafları Bilgi Kartı" çalışma sayfası 13).Her fotoğrafın arkasında o hayvanla ilgili kısa bilgiler yer almaktadır.
- 2.Öğretmen, öğrencilere; Hititli Müzisyenler, törenlerde bir yandan müzik yaparken aynı zamanda uygulamalara bağlı olarak çeşitli roller de üstlenebiliyorlardı. Hitit belgelerinden, törenlerde görev yapan "Köpek Adam", "Arslan Adam" ve "Boğa Adam" gibi tiplerin olduğunu ve hangi hayvanı canlandırıyorsa onun gibi davranıp, şarkı söyledikleri anlatır ve öğrencilerin ellerindeki kartta gördükleri hayvanın sesini ve hareketleriniHititli müzisyenler gibi canlandırabileceklerini söyler ve çalışma gerçekleştirilir.
3. Daha sonra öğretmen öğrencilere Saint Seans "Hayvanlar Karnavalı" müziğini nin birinci bölümü olan "aslanın gelişi" dinleterek müziğe uygun şekilde hareket etmelerini söyler.
- 4.Öğretmen öğrencilerin duyduğu sesleri canlandığı hayvanın hızında ve gürülüğünde seslendirmelerini ister.
- 5.Öğrencilere dinletilen müzikteki ses sürelerine uygun olarak bedenlerini yaratıcı olarak kullanmalarına olanak verilir.

DEĞERLENDİRME

1. Çalışma sayfası 13'teki Hayvan Kartlarını elinize alınız. Saint Seans hayvanlar Karnavalı Eserinde size dinletilecek müzikleri dikkatlice dinleyerek, elinizdeki kartlarla duyduğunuz hayvan seslerini eşleştiriniz.

Müzedede Müzik Eğitimi Etkinliği

Hitit Aslanı

BECERİLER

1. Müze okur-yazarlığı edinebilme
2. Yaratıcı düşünme
3. Araştırma inceleme
4. Kültürel farkındalık

KAZANIMLAR

1. Çevresindeki varlıkları hareket hızıyla ayırt eder.
2. Dinlediği öyküdeki olayları ses kaynakları kullanarak canlandırır.
3. Ses oyunları yapar.

KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLER

1. Yaratıcı drama
2. Tasarım
3. İmgelem
4. Tartışma
5. Afiş çalışması
6. Beyin fırtınası

ARAÇ GEREÇLER

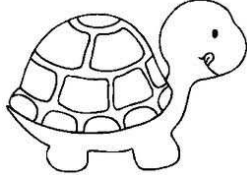
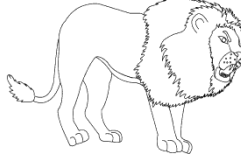
1. A3 resim kağıtları
2. Boya kalem
3. Pastel boya
4. Makas
5. Yapıştırıcı

SÜREÇ:

1. Öğretmen öğrencilere müzenin girişinde Hitit Aslanını tanıtan bir ipucu kağıdı verir ("Hitit Aslanı Bilgi Kartı" çalışma sayfası 14).
2. Öğretmen, öğrencilerden ip ucunda yer alan bilgilere bakarak müze içerisinde bu nesneyi bulmalarını ve ipucu kağıdında yer alan boşlukları doldurmalarını ister.
3. Öğretmen, öğrencileri dört guruba ayırarak her guruba bir ipucu kağıdı daha vererek müze içerisinde araştırma yapmalarına olanak verir.
4. Öğretmen ipucu kağıtlarını tamamlayan öğrencilere ezgili ritim çalgılarından ksilefon verir.
5. Her öğrenciden, ksilefonu kullanarak "Hitit Aslanı"nın sesini çıkarmalarını ister.

DEĞERLENDİRME

1. Gördüğünüz eserdeki Hitit Aslanının nasıl ses çıkarttığını ve nasıl hareket ettiğini yazınız.
2. Aşağıdaki hayvanlardan sesi gür olanın kutucuğunu işaretleyiniz.

Müze Sonrası Müzik Eğitimi Etkinliği

Çalgıları Sınıflandırıyorum

BECERİLER

1. Müziksel algılama ve bilgilenme
2. Müzik okur-yazarlığı edinebilme

KAZANIMLAR

1. Bildiği çalgıları kullanım biçimlerine göre sınıflandırır.

KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLER

1. Anlatım
2. Gösterme-Yaptırma
3. Oyunlaştırma (Dramatizasyon)

ARAÇ GEREÇLER

1. Ezgili vurmali çalgılar: Metalofon, Kısilefon
2. Ezgisiz vurmali çalgılar: Ses kutuları, Ritim çubukları, çelik üçgenler, davullar, defler, çingiraklar, ziller, kastanyet, marakas

SÜREÇ:

1. Öğrencilere bilinen ya da sınıfta tanıştıkları; veya çevrelerinde gördükleri çalgıların kullanım biçimlerine göre nasıl isimlendirildiği konusunda açıklamalar yapılır.
2. Öğretmen tarafından, sesi duyurulan çalgının hangi sınıflamaya girdiği oyunlaştırma yoluyla sorgulanır.(Ezgili vurmali çalgılar, Ezgisiz vurmali Çalgılar, nefesli, yaylı, tuşlu ve telli çalgılar tanıtılır.)
3. Öğretmen öğrencilere kuş-aslan-kedi-köpek seslerinden ince ve kalın olanları belirleyip, bu sesleri taklit etmelerini ister.

4. Ezgili ve ezgisiz vürmalı çalgılarla bu hayvanların seslerini çıkarmalarını ister.

DEĞERLENDİRME

Ritm çalgılarından bildiğiniz dört tanesinin resmini aşağıdaki kutucuklara ızınız ve isimlerini yazınız.

--	--	--	--

İlköğretim 4.Sınıf
Müze Öncesi Müzik Eğitimi Etkinliğı
Hitit Lirleri

BECERİLER

1. Müziksel algılama ve bilgilenme
2. Yaratıcı düşünme

KAZANIMLAR

1. Çevresinde kullanılan algıları tanır.
2. Müziklerle ilgili araştırmalarında bilişim teknolojilerinden yararlanır.
3. Müzik çalışmalarını sergiler.

KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLER

1. Gösterme- yaptırma
2. Araştırma-inceleme
3. İşbirlikli öğrenme

ARAÇ VE GEREÇ:

1. Elbise Askı
2. Karton kutu

3. Tel
4. Maket bıçağı
5. Makas

SÜREÇ:

1. Öğretmen öğrencilerden daha önce araştırma yapmalarını istediği Hitit Lirleri ile ilgili çalışmaları tartışır.
2. Hitit çalgılarından iki ayrı lir çeşidi incelenir (“Bazalt Kabartma” çalışma sayfası 15).
3. Lirler arasındaki farklılıkların neler olduğunu bulmaları istenir ve üzerinde tartışılır.
4. Öğretmen, öğrencilerden dikdörtgen kutu kapağından ve elbise askısından lir yapmalarını ister (“Lir Yapımı” çalışma sayfası 16).
5. Öğrencilerin yaptığı lirlerin yapılış aşaması, çıkardıkları sesler üzerinde konuşulur ve lirler sergilenir

DEĞERLENDİRME

1. Hititlerin çaldığı lirlerin özelliklerine ilişkin edindiğiniz bilgilerle bir kompozisyon yazınız.

Müzedede Müzik Eğitimi Etkinliği **Hitit Yazısında Müzik**

BECERİLER

1. Müzik okur yazarlığı edinebilme
2. Yaratıcı düşünme
3. Araştırma-inceleme
4. Müziksel algılama ve bilgilenme
5. Kültürel farkındalık

KAZANIMLAR

1. Temel müzik yazı ve öğelerini kullanır.
2. Müziklerde aynı ve farklı ezgi cümlelerini dansa dönüştürür.
3. Çevresindeki müzik etkinliklerine katılır.

KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLER

1. İşbirlikli öğrenme
2. Canlandırma

ARAÇ GEREÇ

1. Kil Tablet
2. Uçları düz-yuvarlak ve üçgen kamışlar (styluslar)

SÜREÇ:

1. Hitit yazısından oluşan çalışma sayfası öğrencilere gösterilir ve incelemeleri istenir.
2. Öğrencilerden inceledikleri Hitit yazısından yola çıkarak kendi müzik yazılarını (nota yazım sistemini düşünerek) oluşturmaları istenir.
3. Oluşturdukları yazılar ile Hitit yazısını karşılaştırmaları, aralarındaki benzerlik ve farklılıkları yorumlamaları istenir.
4. Öğretmen Hitit törenlerinde müzik ve dansın önemine değinir. Öğrencilerden oluşturdukları Hitit yazısına ilişkin yaptıklarını tören (ritüel) içerisinde canlandırmaları istenir.

DEĞERLENDİRME

1. Hitit Döneminde müzisyenler, birbirleri ile müzikle ilgili yazışmalarında hangi sembolleri kullanmışlardır? Elinizdeki kil tabletleri kullanarak bu sembolleri çiziniz.
2. Hitit Müzik Aletlerini bir törende kullansan bu hangi tören olurdu yazınız.
3. Bu müzik aletlerini kullanarak planladığın törende bir şarkı sözü bestelesen bu şarkının adı ve sözleri ne olurdu yazınız.

Müze Sonrası Müzik Eğitimi Etkinliği

Hitit Mirası Ritim Çalgıları

BECERİLER

1. Araştırma
2. Bilgi teknolojilerini kullanma

KAZANIMLAR

1. Sınıfça ortak müzik arşivi oluşturmada görev almaya gönüllü olur.
2. Müziklerle ilgili araştırmalarında bilişim teknolojilerinde yararlanır.

KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLER

1. İşbirlikli öğrenme

ARAÇ GEREÇ

1. A3 Kağıt
2. Boya Kalemli

SÜREÇ:

1. Öğretmen, öğrencilerden Bilişim Teknolojilerini de kullanarak Hitit Çalgılarıyla ilgili araştırma yapmalarını ve bu araştırmalarını sunmalarını ister.
2. Yaptıkları araştırmadan sonra dört gruba ayrılan öğrenciler, araştırdıkları ve müzede gördükleri Hitit çalgılarından oluşan arşiv çalışması yaparlar.
3. Çalışmalarını diğer gruplarla paylaşırlar.

ÖLÇME

1. Hitit Çalgılarıyla ilgili arşiv (envanter) kartı oluşturunuz.

İlköğretim 5.Sınıf
Müze Öncesi Müzik Eğitimi Etkinliği
Hitit Vazosunu Tanıyorum

BECERİLER

1. Araştırma inceleme
2. Müziksel algılama ve bilgilenme
3. Beden dilini kullanma
4. Kültürel farkındalık

KAZANIMLAR

1. Bireysel müzik arşivi oluşturmaya istekli olur.
2. Sesin oluşumunu açıklar.
3. Öğrendiği seslerin temel özelliklerini ayırt eder.
4. Hitit Çalgılarını tanır.

KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLER

1. Soru- cevap
2. Anlatım
3. İmgelem
4. Beyin fırtınası

ARAÇ-GEREÇLER

1. İnandık Vazosu katlarının planını gösteren görsel.
2. İnandık Vazosunda görülen Hitit çalgılarının günümüzdeki benzerlerinin seslerinin bulunduğu (arp, lir, çalpara, def v.b) bant kaydı.

SÜREÇ:

1. Öğretmen öğrencilere, Hititlerin nasıl bir uygarlık olduğunu öğrenmeleri için Hitit törenleri ile ilgili araştırma ve inceleme

yapmalarını söyler. Araştırma yapan öğrenciler Hitit yaşamında en ilginç buldukları törenlerden birini sınıfta paylaşırlar.

2. Öğretmen öğrencilerle Hititli sanatçılar ile ilgili bilgi verir. (“Hitit Vazosunda Yaşam” çalışma sayfası 17).
3. Öğretmen; Hititler çalgılarının günümüzdeki benzerlerinden çıkan sesleri çocuklara dinletir. Bu dinletilen günümüz çalgılarının seslerinin, yıllar önceki çalgı seslerinden farklı olduğunu söyler.
4. Öğretmen; “Sizce eski Hitit çalgılarının sesleri nasıldı? Sizler de içinizden geldiği gibi sesinizi kullanarak, bedeninizden sesler üreterek, bu çalgıların seslerini hayal edebilirsiniz” diyerek çocukları bu sesleri oluşturmaları yönünde cesaretlendirir, destekler.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1. Çalışma sayfası 17’de gördüğünüz İnandık Vazosu birinci katında kaç adet arkeolojik müzik nesnesi vardır yazınız.
2. Çalışma sayfası 17’de gördüğünüz İnandık Vazosu ikinci katında kaç adet arkeolojik müzik nesnesi vardır yazınız.
3. Çalışma sayfası 17’de gördüğünüz İnandık Vazosu üçüncü katında kaç adet arkeolojik müzik nesnesi vardır yazınız.
4. Çalışma sayfası 17’de gördüğünüz İnandık Vazosu dördüncü katında kaç adet arkeolojik müzik nesnesi vardır yazınız.
5. Müze eğitimi öncesi değerlendirme formunu doldurunuz (çalışma sayfası 18).

Müzede Müzik Eğitimi Etkinliği

Hitit Vazosunda Yaşam

BECERİLER

1. Kültürel farkındalık
2. Müze okur yazarlığı edinebilme
3. Eleştirel düşünme
4. İletişim kurma

KAZANIMLAR

1. Müzik çalışmalarını sergiler
2. Müziklere kendi oluşturduğu ritim kalıbıyla eşlik eder.

KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLER

1. Soru- yanıt
2. Tartışma
3. Sorun çözme
4. Gösterme- yaptırma
5. İşbirliği yapma
6. Tasarlama- gerçekleştirme
7. Afiş çalışması
8. İmgelem
9. Eğitimde drama yöntem ve teknikleri(İkili doğaçlama,Donuk imge, Ritüel).

ARAÇ-GEREÇLER

1. Her çocuk için; bir çift soba bacasını kapatmak için kullanılan çember şeklinde kapak.
2. A3 kağıt.
3. Pastel ve renkli kuru boyalar, kontur kalemleri.
4. Bu çalışma; Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde bulunan

- a. Geç Hitit Çağı Bazalt Duvar Kabartması (ortostat)
- b. Geç Hitit Çağı Kireç Taşı Duvar Kabartması
- c. Geç Hitit Çağı Andezit Duvar kabartması
- d. İnandık vazosu

isimli eserler ile yapılacaktır.

SÜREÇ:

1. Günümüzden 3500 yıl önce yaşayan bir Hititli olduğunuzu düşünün. “İnandık vazosu’nda” kim ya da ne olarak yer almak isterdiniz? Bu İnandık vazosu’ndaki bir kişi ya da nesneyi bedeninizle heykel olarak canlandırınız. Şimdi o kişinin ya da nesnenin şeklini alarak kendinize bu vazoda yaşıyormuş gibi bir yer bulup donuk imge oluşturunuz.
2. İki kişilik gruplar oluşturunuz. Bu vazodaki müzisyen ve müzik aletlerinden birini seçiniz. Şimdi ikili grup olduğunuz arkadaşlarınıza bu vazodaki hangi müzisyen ve müzik aletini canlandırdığınızı bedeninizi kullanarak gösteriniz ve bu çalgının vazodaki hangi çalgı olduğunu bulmasını isteyiniz.
3. Öğretmen;“Bu çalgıların sesinin nasıl olduğunu düşünüyorsunuz? Bu sesleri, canlandırmanızı yaparken de çıkarabilirsiniz” der.
4. Her çocuğun eline soba bacasını kapatmak için kullanılan çember şeklinde kapak, bir Hitit çalgısı olan “çalpara” olarak kullanmak üzere verilir.
5. Vazoya yakın bir yer seçilerek yere çember şeklinde oturulur. İlk olarak öğretmenin ikilik, dörtlük ve sekizlik ritimlerle verdiği ritim kalıpları, yansılama yöntemi ile çalışılır.
6. Çemberdeki her çocuk “Hitit Vazosunda Yaşam” temasından yola çıkarak kendine inandık vazosunu anlatan bir ritim kalıbı bulur ve oluşturduğu ritm kalıbına isterse başka sesler de katabilir(insan sesi, el ve ayak sesi v.b).

7. Öğretmen tüm grubu ayağa kaldırır. Burası Hititlerin başkenti Hattuşa, sizler de orada yaşayan müzisyenlersiniz. Birbirinizle neler konuşturdunuz? Sanatla ve kendi sanatınızla ilgili neler paylaştınız? (“İnandık Vazosu”da yaşayan müzisyenler olduğunuzu düşünelim. Onların birbirleriyle neler konuştuklarını eş zamanlı olarak canlandıralım”) der.
8. Uzman rolü yaklaşımı ile baş müzisyen olarak role giren öğretmen konuşmaları durdurur ve bir problem ortaya atar ve diğer müzisyenlerden bu sorunu çözmelerini ister.
9. İnandık vazosunda yaşamı içeren bir ritüelle çalışma tamamlanır.

DEĞERLENDİRME

1. “Hitit müzik arkeolojisini dünyaya tanııtma projesinde yer alan uzmanlarsınız. Hititlerin en önemli arkeolojik bulgularından olan “İnandık Vazosu”nu dünyaya tanıtmak için toplandınız. İlk olarak bir afiş çalışmasıyla işe başlıyorsunuz. Hititleri ve İnandık Vazosu’nu en iyi anlatan fikirleri düşünüp, tartışıp bir afiş hazırlayınız.
1. Müze eğitimi değerlendirme formunu doldurunuz (çalışma sayfası 19).

Müze Sonrası Müzik Eğitimi Etkinliği

Hitit Vazosundan Günümüze Kalan Çalgılar

BECERİLER

1. Müziksel algılama ve bilgilenme
2. Beden dilini kullanma
3. Estetik duyarlılığa sahip olma
4. Müze okur yazarlığı edinebilme

KAZANIMLAR

1. Sesin oluşumunu açıklar
2. Öğrendiği seslerin incelik ve kalınlık özelliklerini ayırt eder
3. Uzun ve kısalık özelliklerini ayırt eder.

KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLER

1. Kağıt Üzerinde Role Girme (Role On The Paper)
2. Canlandırma
3. Keşif tutanağı çalışması

ARAÇ-GEREÇLER

1. Kraft kağıt
2. Pastel ve renkli kuru boyalar
3. Yapıştırıcı
4. Makas
5. Toprak küp
6. Boyalar
7. İnandık vazosu çalışma kağıdı

SÜREÇ:

Öğretmen “Hititlerin günlük yaşam ve törenlerde giydikleri giysileri müzede gördüğünüz eserleri de göz önüne alarak düşününüz. Sizler

Hititli müzisyenlerden biri olsanız ve onlardan birini çizseniz nasıl çizerdiniz?" diye sorarak çalışmayı başlatır.

1. Çocukların boyutlarında olan bu kağıtlarla vücutlarının şeklini çizebilmek için birbirlerine gereksinimleri olduğunu söyler. Çocuklar ikili grup olur.
2. Kraft kağıtları eşleri ile birlikte yan yana koymalarını söyler.
3. İkili grupları A ve B olarak isimlendirir.
4. A'ların B'leri, B'lerinde A'ların vücut şekillerini çizeceklerini söyler.
5. Çizimler bittikten sonra her çocuk tek başına, Hititli müzisyen kıyafetlerini kendi istek ve yaratıcılıklarına göre boyamaya başlar.
6. Kıyafetler baş kısımlarından vücutlarına giyilir. Hititli müzisyen rolü için tüm çocukların kendi oluşturdukları kıyafetleri vardır artık.
7. Öğretmen;"Hititlerin başkenti Hattuşa'da bir tören düzenlenmektedir. Sizler de bu törende görev alan müzisyenlersiniz" der.
8. Öğretmen; "Hititler her yaptıkları eseri belgelemeleri anlamında da öncü olduklarını ve arşivcilik anlamında çok başarılı olduklarını bulunan yazıtlardan anlayabildiklerini söyleyerek çalışmaya şu sözlerle devam eder: "İnandık Vazosu" Hititler ve siz Hititli müzisyenler için önemli bir eserdir. Bu eserde yer alan sahneleri oluşturan figürlerin başında müzisyenler geldiği için eserin tutanağını hazırlama görevi siz müzisyenlere veriliyor.Bu eserin tüm ayrıntılarını göz önüne alarak bu tutanağı hazırlamalı ve imzalamalısınız".diyerek çalışmayı başlatır. Hitit kıyafeti içinde role giren müzisyenler bu tutanağı hazırladıktan sonra müziğin yaşamlarındaki önemini birkaç cümle ile diğer müzisyenlerle paylaşırlar.

DEĞERLENDİRME

1. Hititli sanatçılar gibi siz de kendi vazonuzu oluşturup, taslağını (eskizini) çiziniz.
2. Hazırlamış olduğunuz eskizi toprak küpe kopyalayarak yerleştiriniz ve boyayınız.
3. Müze eğitimi sonrası değerlendirme formunu doldurunuz (çalışma sayfası 20).

Çalışma Sayfası 1: Hititlerin Kullandıkları Ritim Çalgıları**Sesleri Tanımlayalım!**

Çalışma Sayfası 2: Hitit Çalgıları Boyama Sayfası

Çalışma Sayfası 3: Hitit Çalgıları Bilgi Kâğıdı

➤ Kendi Tınlar Çalgılar (İdiofonlar)

Vurma, çarpma, sallama gibi eylemlerle çalınan, genellikle sert malzemelerden

(madeni, kemik v.b.) yapılan, bütün gövdelerinin titreşimiyle ses veren çalgılardır.

Çıngırak (Çırpma İdiofon) : Çıngıraklar, içinde taş, madeni, topraktan parçalar (genellikle bir adet) v.b. bulunan çeşitli şekillerde ele sığacak biçimde üretilmiş (hayvan, insan v.b.) pişmiş toprak ya da metal kaplardır.

Çalparalar / Ziller: Yuvarlak saplı ve genelde çapları 6–8 cm arasında değişen Eski Tunç Çağının metal saplı bronz çalparaları, daha sonra gelen Hitit çağında (büyüyerek çapları 12 - 13 cm. civarına kadar ulaşmış ve metal saplar yerine bez, ip ya da deriden üretilmiş olanlar kullanılmıştır. Şekilleriyle kabartmalı vazolardakilere tam benzeyen, sapsız, ortaları çukur, çapları daha büyük M.Ö. II. bin'e ait madeni örnekler, Kültepe /Kaniş kazıları ve Samsun müzesi koleksiyonlarından tanınmaktadır. Daha önce kabartmalı vazolarda sadece kadınlar tarafından çalınan ziller, Hüseyin Dede'nin küçük vazosunda ilk kez erkekler tarafından hem ayakta hem de diz çökerek çalınmaktadır .

Sistrumlar : Anadolu'nun ayrıntılı ve ince işlenmiş sallamalı, kendi tınlar çalgılarından Sistrum; metalden yapılmıştır. Hayvan figürleri, boynuz çiftleri ve gonca biçimli zengin süslemelerle bir çerçeve ve bir saptan oluşmaktadır. Çerçeve içinde, kare ya da yuvarlak delinerek yan yana eklenmiş metal parçaları geçirilmiş ve uçları eğilmiş iki ya da üç paralel çubuk bulunmaktadır (Özgüç ve Akok, 1958:7-49, Koşay, 1951:185, Tezcan, 1960: 35).

➤ Derili Vurmalılar (Membranofonlar)

Bir derinin elle ya da herhangi bir cisimle vurulup-titreştirilmesiyle ses elde edilebilen çalgılardır. Bu sınıftan çalgılar, Anadolu müzik yaşamında çok sayıda ve farklı yapıda yer almaktadır. Arkeolojik çağlarda derili vurmalı çalgılar, darbuka, davul, teflerden oluşmaktadır.

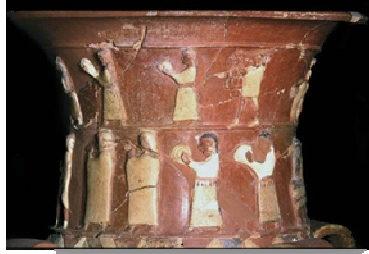
Davul: Davul, ağaç ya da ahşap bir malzemeden yapılmış geniş bir kasnak ve her iki tarafına ip veya deri parçaları yardımıyla gerdirilmiş deriden oluşmaktadır. Davul, elle çalınabildiği gibi başka araçlar kullanılarak ta çalınabilmektedir.

Darbuka: Pişmiş topraktan üretilmiş, ağız kısmı dışa doğru genişlemekte ve daire şeklinde olup, gövdeye doğru huni şeklinde biçimlenmektedir. Gövde silindir, kaidesi küre biçimindedir. Kaidede tutmak için iki şerit kulpu, ağız kenarında muntazam aralıklı 15 adet deri geçen çıkıntılar vardır.

Tef: Bu çalgıya ait bir çok bilgi ve belgeye metinlerde ve duvar resmi, vazo gibi arkeolojik materyallerde rastlanmaktadır. “Tef”, bir kasnak ve bu kasnağın bir yüzüne gerdirilmiş deriden oluşmakta olup, elle vurularak çalınmaktadır. Ünal bu çalgının Hitit döneminde kasnağı zilli olanlarının da bulunduğunu belirtmektedir.

➤ Telli çalgılar (Kordofonlar)

Sesi bir telin titreşimi ile elde edilebilen çalgılardır. Bu çalgıların tellerinin yapısı ile ilgili çok az bilgi bulunmasına karşın bazı belgelere ve Anadolu'nun geleneksel yapısına bakarak tellerin at gibi hayvanların kuyruk kıllarından ya da hayvan bağırsaklarından yapılmış olabileceği anlaşılmaktadır. Bu çalgılar, parmak ya da tırnakla çekilerek çalındığı gibi mızrap (plektron) ile de çalınabilmektedir.

Lir: “Lir”ler, bir ses kutusu, bu kutunun her iki ucundan yükselen iki taşıma kolu, bu iki kolu birbirine ve tellerinde ona bağlandığı köprüden oluşmaktadır. Bazı lirlerde yükselen iki kol simetrik olurken bazılarında da asimetriktir. Bazı lirlerin yükselen kolları, üst kısımlarına yapılan at, boğa, aslan gibi hayvanların başları ile süslenmiş ya da bir anlam verilmiştir. Yine bazı lirlerde ses kutusu ile tellerin bağlandığı köprü paralelken bazılarında da paralel olmamaktadır. Tellerin bağlandığı köprü kolunun iki ucu da bazı örneklerde ördekbaşı şeklinde yontularak süslenmiş ya da bir anlam verilmiştir.

Arp'lar: Anadolu'da arplar ilk olarak MÖ. 18. Yüzyılda görülür. Suriye'den olduğu düşünölen bir arp şekli Karahöyük'te bir sarayda bulunmuştur. Bulunan bu görüntüde arp çalan bir kadın müzisyen resmedilmiştir. Arpler, çerçevesli/kapalı ya da açık olarak üretilmişlerdir. Açık arpleri de Kavisli/Açılı arpler ve Köşeli/Dik Açılı arpler olarak ikiye gruplandırmışlardır. Açık arplarda, teller burgulukla ses kutusu arasına gerilir.

Bağlama, Tanbur tipli çalgılar: Bu tür çalgı ailesi en genel şekliyle, küçük bir gövde ve uzun bir saptan oluşan çalgıları içermektedir. Genel olarak "mızrap" gibi tellerden ses çıkarmaya yarayan bir araçla çalınan bu tip çalgılarda, parmakla tele vurma veya teli çekmeye dayalı tekniklere de rastlanır. Bağlamalar Hitit çağında Anadolu'da oldukça yaygınlaşmıştır. Hitit dini metinlerinde bağlama eşliğinde şarkılar söylenmekte, dans edilmekte ve törenlerdeki kült uygulamaları yerine getirilmekteydi. Geç Hitit ve Urartu çağında da varlıklarını sürdüren bağlamalar, dini törenlerin yanı sıra, günlük eğlencelerin de değişmeyen çalgısı olmuştur.

Bu çalgının kullanımı daha sonraları bir süre azalsa da giderek geleneksel değ erler arasındaki yerini alarak Anadolu'nun her döneminde sevilerek kullanılmış ve süreç içinde en temel çalgısı haline dönüşmüş, günümüzde de bu özelliğini korumaya devam etmiştir.

➤ Nefesli- Hava Akımlı algılar (Aerofonlar)

algının içindeki ya da çevresindeki havanın titreşimi ile ses veren algılardır. Bu türden algıların Anadolu'daki ilk örnekleri olarak neolitik/kalkolitik ağlarda Boğa kükreten ile kemikten üretilmiş bir kaval parçasına rastlanmaktadır.

Boğa K kreten: Neolitik/kalkolitik çağlarda kemik ya da geyik boynuzundan üretilmiş olan boğa kükreten çalgısı, ipe bağlı olarak 10-15 cm. boyunda oval bir nesnedir. İpe bağlı olan bu nesneden havada döndürülerek ses elde edilmektedir. Boğa-k kretenler ölçü, biçim ve süsleme açısından çok çeşitlilik göstermektedir. Biçimleri mızrak tepesinden düz, bazen içeri doğru inceltilmiş ya da sıklıkla testere dişli form verilmiş kenarları ile ovalden dar bir dikdörtgene kadar değişir.

Düdükler: Pişmiş topraktan üretilmiş olan ve çocuk oyuncacı olacağı yönünde öngüler bulunan çalınabilir durumdaki düdükler, dönemin nefesli (hava akımlı) çalgıları açısından önemli bir belge niteliğindedir.

Kaval: Çeşitli metinlerde ve arkeolojik materyallerde bu çalgıya ait birçok belge vardır. Kemik, pişmiş toprak, metal, kamaş ve nadiren de fildişinden yapılabilen bu çalgı, binlerce yıllık süreç içinde Anadolu'da kullanılmaktadır. Kavalda kaç delik bulunduğu konusunda kesin bir belge bulunmamaktadır.

Çifte (ikili) kaval: Bu çalgıyı gösteren belgelerin incelenmesinden ve geleneksel yapıya bakarak onun kamaştan ya da ağaçtan yapılmış olabileceğini söylenmektedir. Arkeolojik çağlarda çok çeşitli örneklerine rastlanan bu çalgı, Anadolu müzik kültürünün geleneksel yapısı içinde yer almaktadır.

Boru: Bu çalgıyı gösteren arkeolojik belgeler incelendiğinde onun büyük olasılıkla hayvan boynuzundan yapılmış olduğu söylenmektedir. “Boru”nun, özellikle törenlerde, tapınaklarda ya da kral/kraliçenin geliş gidişlerinde yüksek ve etkili sesiyle bir tür uyarı amacıyla kullanılmış olabileceği yorumları yapılmaktadır. Sesinin zellikleri nedeniyle savaşlarda da kullanılmış olduğu düşünülmektedir.

Çalışma Sayfası 4: Orkestra Oyunu Fotoğraf Kartları**KART-1****KART-2****KART-3****KART-4**

Orkestra, birçok çeşitli çalgının birlikte müzik yaptığı, büyüklüğü esere göre değişebilen çalgılar topluluğudur. Her çalgı grubunun farklı teknik özellikleri, tınısı ve önemi vardır.

Çalışma Sayfası 5: “Ses Kaynakları Nelerdir?”

1. Bu çalgılardan hangisi Hititlerin kullandıkları çalgılardan biri olabilir? Çalgıların altındaki kutucuğu işaretleyiniz.			
 ☐	 ☐	 ☐	 ☐
2. Hitit Döneminde yaşayan bir müzisyen olduğunuzu hayal ediniz. Hititli bir müzisyen olarak hangi çalgıyı çalardınız? Neden?			

Ses üreten her şeye **ses kaynağı** denir. Ses, titreşimler sonucu oluşur. Ve dalgalar halinde yayılır. Kendisi ses çıkaran varlıklara doğal ses kaynağı denir. İnsan, hayvan, rüzgarın uğultusu, gök gürültüsü v.b.

Bazı varlıklar ise yapay olarak ses çıkarırlar, Bunlara yapay ses kaynakları denir. Müzik aletleri de yapay ses kaynaklarından biridir.

Bir yerde ses varsa orada mutlaka bir cisim ileri- geri hareket ederek titreşiyor demektir. Titreşen cisimler ses meydana getirir.

Çalışma Sayfası 6: “Hititli Bir Müzisyen Olarak Hangi Çalgıyı Çalardın?”

1. Çalmak istediğiniz çalgının çizimini aşağıdaki “Hititli Bir Müzisyen Olarak Hangi Çalgıyı Çalardınız?” çalışma sayfasına çiziniz.

Çalışma Sayfası 7: Hititli ritm çalgısı çalan müzisyeni bulalım!

Çalışma Sayfası 8: "Telepinu Efsanesi"

Telepinu, büyük Fırtına Tanrısı'nın oğlu, bolluk ve bitki tanrısıdır. Telepinu, kaybolduğu zaman; tarladan ekinleri beraber götürmüş ve ülkede artık arpa-buğday bitmez olmuştur. Ağaçlar kurumuş, filizler çürümüş, ülkeyi kıtlık bürümüş, insanlar aç kalmıştır. Bunun üzerine fırtına tanrısı, oğlu Telepinu'nun neden gittiğini araştırmaya başlamıştır. Büyük tanrılar, küçük tanrılar Telepinu'yu aramaya çıkmışlar. Bunun üzerine güneş tanrısı da kartalı öncü gönderir ve "Git yüksek dağları, dereleri, yamaçları araştır." der. Kartal Telepinu'yu bulamadan geri döner. Güneş Tanrısı'na: "Kudretli tanrı! Telepinu'yu bulamadım." der.

Baş tanrıça Fırtına Tanrısını, Telepinu'yu aramaya gönderir. O'nun şehrindeki evinin kapısını çaldı. Fakat o, evde değildir. Kapı, açılmaz. Fırtına tanrısı da kendi evine dönerek tahtına oturdu.

Tanrıça, kartalı bir daha göndermeye karar verir. Ona: "Git Telepinu'yu tekrar ara!" der.

Fırtına tanrısı, tanrıçaya: "Büyük tanrılar, küçük tanrılar onu bulamadılar. Bu kartal mı onu bulacak? der.

Tanrıça, yine de gözeri çok keskin olan kartalı gönderir: "Git, yüce dağları ara, tara!" der. Kartal, uçar, yüce dağları araştırır ama Telepinu'nun nereye gidip, nerede olduğunu bir türlü bulamaz.

NOT: Burada efsaneyi anlatmaya ara veren Öğretmen, öğrencilere "Telepinu ülkesine dönmezse ülkedeki açlık devam edecek. Bir de sizler elinizdeki ritim çalgılarını ve sesinizi kullanarak Telepinu'yu ülkesine çağarmayı deneyin. Bakalım gelecek mi?" der.

Tanrıça, bu defa Arı'yı gönderdir: "Git Telepinu'yu sen ara! Bulursan onun ellerini, ayaklarını sok! Onu al getir. Gelmezse onu mumuna bula, gelirken de onu yıka, temizle ve bana getir." der.

Fırtına Tanrısı, Tanrıça'ya bu küçük arı mı onu bulacak diye söylenir. Tanrıça da, Fırtına Tanrısı'na: "Sen Arı'yı bırak. O, gidip onu bulacak" der. Arı, oradan uçar, aramaya başlar. Her tarafı dolaşır, ırmakları, kaynakları araştırır.

Sonunda Telepinu'yu uyurken bulur.

Telepinu, böylece ülkesine döner. O zaman ocaklara ateşle, ağıllara koyunla, ahırlar sığırla dolar ve Hitit ülkesine bereket gelir.

Çalışma Sayfası 9: Doğal Ses Kartları**YAĞMUR:****GÖK GÜRÜLTÜSÜ:****Çalışma Sayfası 10: “Hititlerin Yaşamında Müzik ve Sesler”**

Ses üreten her şeye ses kaynağı denir. Ses, titreşimler sonucu oluşur. Ve dalgalar halinde yayılır. Kendisi ses çıkaran varlıklara doğal ses kaynağı denir. İnsan, hayvan, rüzgarın uğultusu, gök gürültüsü v.b.

Bazı varlıklar ise yapay olarak ses çıkarırlar, Bunlara yapay ses kaynakları denir. Müzik aletleri de yapay ses kaynaklarından biridir.

Bir yerde ses varsa orada mutlaka bir cisim ileri- geri hareket ederek titreşiyor demektir. Titreşen cisimler ses meydana getirir.

Çalışma Sayfası 11: “Hitit Seslerini Oluşturan Çalgıları Bulalım” Ara-Bul Kartı

Çalışma Sayfası 12: “Keşif Tutanağı Kartı”

Tutanağı Hazırlayanın Adı:

Soyadı:

Tarih:

İmza:

Çalgının Adı	
Çalgının Ait Olduğu Dönem	
Hangi Amaçla Kullanıldığı	
Günümüz Çalgılarıyla Benzer Yanları Nelerdir?	
Günümüz Çalgılarından Farklı Yanları Nelerdir?	

Çalışma Sayfası 13: Hayvan Fotoğrafları Bilgi Kartı

	<u>KÖPEK</u> Köpekgillerden, boy ve biçim bakımından pek çok cinsi olan, çok iyi koku alan, sadık, bekçilik ve avcılık ta yapabilen memeli hayvanlardır.
--	---

	<u>BOĞA</u> Çift-parmaklılar takımının boynuzlugiller familyasından, gücünden faydalanılan bir memeli türünün erkeği. Dişisine inek denir. Evcilleştirilmiştir.
--	---

ASLAN

Kedigiller ailesinin en büyük etoburu. Geniş alınlı, güçlü çeneli, uzayıp çekilebilen tırnaklı, sarımtrak kısa ve yatık tüylüdür. Kuyruğunun ucu püsküllüdür.

Erkek aslanın başının etrafı uzun ve güzel bir yele ile süslüdür. Görkemli yelesi, olağanüstü kuvveti, azamet ve cesaretinden dolayı “Hayvanlar Kralı” olarak tanınır.

Çalışma Sayfası 14: Hitit Aslanı Bilgi Kartı

Ben İstanbul Arkeoloji Müzeleri Şark Eserleri Bölümünde sergilenen Hitit Aslanıyım. Nerede sergilendiğimi bulup, aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

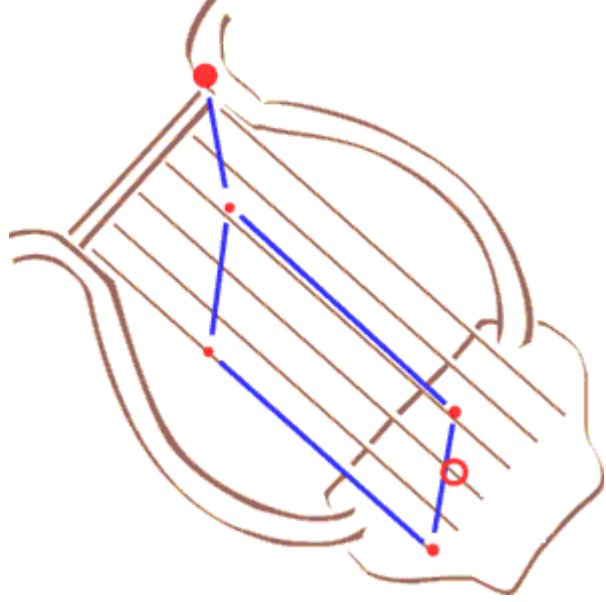
Eser nerede (Şehir, İlçe vb) bulunmuştur?	
Eser hangi döneme \ yüzyıla aittir?	
Eser nereden getirilmiştir?	
Sizce eser hangi amaçla kullanılmıştır?	
Eseri beğenip, beğenmediğinizi nedenleriyle yazınız.	

Çalışma Sayfası 15. “Bazalt Kabartma” Çalışma Kâğıdı

Çalışma Sayfası 16: Lir Yapımı Bilgi Sayfası

Tel Çubuğu

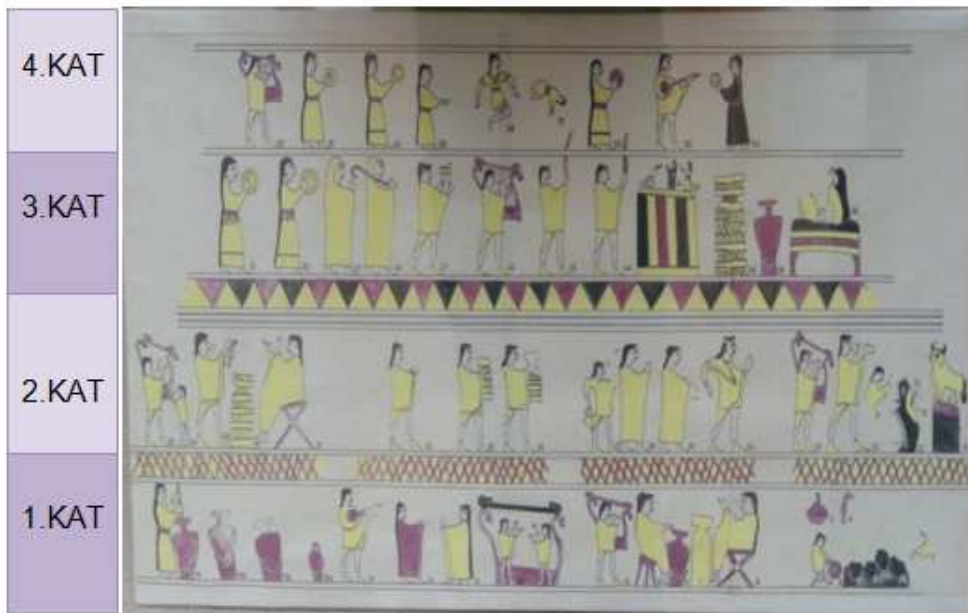
Ses Kutusu

Yukarıdaki lirin şeklinden yararlanarak kendinize karton ve misina kullanarak Lir yapınız. Telleri “tel çubuğu” ve “ses kutusu” üzerine açacağınız küçük deliklere bağlayınız.

Çalışma Sayfası 17: İnandık Vazosu Görseli Çalışma Kağıdı

Hititli sanatçılar, M.Ö 1750- 1190 yılları arasında uygarlık kuran Hititlerin, görüldüğü gibi bir çok törenleri olduğundan söz eden öğretmen İnandık vazosunun hikayesinden söz eder: Hititli sanatçılar; aynı zamanda yaşamı da simgeleyen “bir evlilik törenini” anlatmaya karar verdiler ve bu töreni Hititlerin bıraktıkları önemli eserlerden biri olan “İnandık Vazosunun” üzerinde gösterdiler. Hitit törenlerinin vazgeçilmez öğelerinden biri olan müzik kültürünü, müzisyenleri ve çalgılarını da bu vazonun en önemli parçaları olarak yerleştirdiler.

Çalışma Sayfası 18: Müze eğitimi öncesi değerlendirme formunu

1.Müze ve müze eğitimi konusunda düşüncelerim:	
2.Hititlilerin yaşamlarıyla ilgili düşüncelerim:	

****Bu değerlendirme formu tüm etkinlik planları sonrasında kullanılabilir.**

Çalışma Sayfası 19: Müze eğitimi değerlendirme formunu

1.Müzedede yapılan bu etkinlik hakkında duygu ve düşüncelerim:
2.Hitit yaşamı ile ilgili öğrendiklerim:

**Bu değerlendirme formu tüm etkinlik planları sonrasında kullanılabilir.

Ek-20: Müze eğitimi sonrası değerlendirme formunu

1.Müze sonrası yapılan çalışmayı beğenip beğenmediğinizi nedenleriyle yazınız.
2. Hitit Çalgılarından günümüz çalgılarına benzeyenleri yazınız.

**Bu değerlendirme formu tüm etkinlik planları sonrasında kullanılabilir.

Ek-2. Kronoloji

1- PALEOLİTİK (M.Ö. 600.000-10.000)

Alt Paleolitik (M.Ö. 600.000-180.000)

Orta Paleolitik (M.Ö. 180.000-30.000)

Üst Paleolitik (M.Ö. 30.000-10.000)

2- NEOLİTİK-KALKOLİTİK ÇAĞ (M.Ö. 10.000-3.200)

3- TUNÇ ÇAĞI

Eski Tunç (1) 3200 - 2600

Eski Tunç (2) 2600 - 2400

Eski Tunç (3) 2400 - 2100/2050

Orta Tunç 1950 - 1650/1550

Koloni Çağı 1950 - 1750

Geç Tunç 1550/1650-1200/1190

Hitit Çağı 1750 -1190

Eski Hitit 1750 -1600

Orta Hitit 1600 -1400

Yeni (geç) Hitit 1600 -1190

5- DEMİR ÇAĞI (M.Ö. 1.190-30)

Urartular, Frigler, Geç Hitit Beylikleri, Lidyalılar, Likyalılar, Arkaik, Klasik ve Hellenistik Çağlar

6- ROMA ÇAĞI (M.Ö.30-M.S.395)

Ek-3: Araştırma izni

T.C.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

Sayı : B.16.0.KVM.0.12.04.00-260.02.03(BDR 2010 -4) - 224162

Konu : Araştırma İzni.

Sayın Ferda ÖZTÜRK

Anadolu Sitesi Yıldız Sok. Yıldız Apt. A-Blok D.15

Kadıköy/İSTANBUL

AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTİ
EUROPEAN CAPITAL OF CULTURE

24.11.2009

İlgi : Ferda ÖZTÜRK'ün 17.11.2009 tarihli başvuru dilekçesi.

Ankara Üniversitesi'nde doktora öğrencisi olan Ferda ÖZTÜRK'ün, Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi, İstanbul Arkeoloji Müzesi, İzmir Arkeoloji Müzesi, Antalya Müzesi, Çanakkale Müzesi ve Çorum Müzesi'nde, "Türkiye'deki Arkeoloji Müzelerinde Müzikle İlgili Nesnelerin Kültür, Sanat ve Eğitim Bağlamında İncelenmesi" konusunda;

- Müze Müdürlükleri'nin çalışmayı uygun görmesi,
- Müze Müdürlükleri'nin belirleyeceği şartlara uyulması, gerekli güvenlik önlemlerinin alınması,
- Müze Müdürlükleri'nce uygun görülen eserler üzerinde ve esaslar doğrultusunda çalışılması,
- Çalışmanın başlayacağı tarihin Müze Müdürlükleri'ne makûl bir süre önce bildirilmesi ve randevu alınarak çalışılması,
- Müzeler'deki çalışmanın tamamlanmasını müteakiben 1 ay içinde, hazırlanacak çalışma raporunun Bakanlığımıza gönderilmesi,
- Kabul edilmiş doktora tezinin bir örneğinin ilgili Müze Müdürlükleri'ne teslim edilmesi;

koşullarıyla 2010 yılında araştırma yapması ve fotoğraf çekmesi uygun görülmektedir. Yapılacak çalışmanın yayımlanması söz konusu olduğunda, talep Bakanlığımızca ayrıca değerlendirilecektir. Çalışmalara 2011 yılında devam edilmesine gerek duyulması halinde, konuya ilişkin başvurunun, öngörülen çalışma tarihinden 3 ay önce olmak üzere, 31 Aralık 2010 tarihine kadar Bakanlığımız Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne iletilmesi hususunda bilgi ve gereğini rica ederim.

Gökhan BOZKURLAR
Bakan a.
Daire Başkanı V.

DAĞITIM:

-Ankara, İstanbul, İzmir, Antalya,
Çanakkale ve Çorum Valilikleri
-Ferda ÖZTÜRK
Anadolu Sitesi Yıldız Sok.
Yıldız Apt. A-Blok D.15
Kadıköy/İSTANBUL

